

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

Disputatio VII. De modo tollendi Censuram.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

scopo, quia non habent tam perfectam iurisdictionem, sicut ille, neque dispensare possunt in communi, nisi quatenus eis conceditur speciali privilegio: prohibito autem hæc censurarum ad ius commune pertinet, ut statim dicam, & nunquam potestas hæc dispensandi in censuris conceditur, sed absolvendi tantum.

⁷ Sed & de Episcopis probabilis censetur (generatim loquendo) non habere hanc potestatem. Quod vno verbo attingit & asseruit Vgol. tab. n. c. 10 §. 6. n. 4. citans Socinum Sen. in c. Officij, de Sent. exco. nu. 171.

Qui, dum peculiariter negant Episcopum dispensare posse, ut excommunicatus actus ei prohibitus sine absolutione exerceat, tacite insinuant Pontificem summum id posse: ut asserimus. Cur autem Episcopus hoc non possit, nullam rationem asserunt. Ego vero ex ultimo rationem esse, quia in rebus iure communi, & vniuersa Ecclesia prohibitis dispensare non possunt, nisi ubi, vel ipso communi iure eis conceditur, vel aliqua recepta consuetudine & traditione. Ita enim censetur limitandam esse illam propositionem aliquorum Canonistarum, nam contraria sententia & verior est, & hoc tempore communior, & fere aperte colligitur ex cap. Dilectus, de Tempore ordinationis, & fundari etiam potest in cap. At si clerici, §. De adulteris, de Iudiciis, ubi hæc res communiter disputatur; & in Theologia in materia de leg. & statibus, & potest. Papæ, & Episcoporum, tanquā in propriis locis tractatur. Hæc autem potestas, de qua loquimur nec iure communi illis conceditur, nec consuetudine recepta est, nisi fortasse in aliqua re minima, ut danti licentiam ad loquendum cum aliquo: quæ proprie non potest dici dispensatio, sed declaratio iuste causæ, ex qua ipsum ius commune id facere permittit: alioquin neque illud licite fieri posset.

⁸ Atque hinc dixit Glossa in ca. postulatistis, de Clericis excomm. ministrant. verb. Dispensatum, posse Episcopum dispensare in hoc particulari effectu, quod collatio beneficii excommunicato facta valeat: quam ibi Abbas nu. 3. & alij sequuntur fundati in illo textu, in quo talis dispensatio permittitur absolute, & sine restrictione: quando cumque autem dispensatio aliqua in iure permittitur, signum est, etiam Episcopis concedi, ut est etiam communis sententia Canonistarum, argum. ca. Nuper, de Sentent. excom. Veruntamen, si recte attendatur ad cap. illud Postulatistis, in eo non dicitur, posse dispensari cum excommunicato, ut collatio ei facta valeat, sed posse dispensari cum eo, qui beneficium excommunicatus obtinuit, ut illud retineat, scilicet, postea absolutus: ita enim intelligendum id est: neque enim Pontifex daret facultatem dispensandi cum excommunicato perseverante in sua contumacia, ut beneficium male partum retineat. Est autem longe diuersum dispensare, ut collatio beneficii facta excommunicato a principio sit valida vel dispensare, vel collatio, quæ prius nulla fuit, valere incipiat, ut per se notum est: nam prior dispensatio formaliter & directe est ad impediendum effectum excommunicationis: & cedit in fauorem ipsius excommunicati, dum excommunicatus est, imo dum excommunicatur: posterior vero non est dispensatio excommunicationis, nec impedit effectum eius, sed supponit potius censuram habuisse suum effectum, & postea remedium illi adhibet post ablatam censuram. Neque enim de ratione censuræ est, ut malum illud remedium careat: unde non est fauor concessus excommunicato, sed iam absolutus, & ideo in nulla re obstat censura. Nō ergo potest sumi argumentum ab vna dispensatione ad aliam: nam, quod textus ille de posteriori tantū dispensatione loquatur, manifestum est, tum quia post illa verba, Nec illi valent ea licite retinere, immediate subiungitur, Nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum: tum etiam, quia in proxime sequentibus

A concluditur talis ratio, Cum ea non fuerint canonice consecuti: solum ergo sit sermo de dispensatione, per quam collatio, quæ nulla fuit, ratificatur.

Vnde non censetur posse Episcopum in hoc dispensare, ut collatio beneficii facta excommunicato, in principio rata sit. Quod inde confirmari potest, quia alias Episcopus scienter dāns beneficium excommunicato, quo cum dispensare posset, censendus esset dispensare, & ratam facere collationem, sicut de Pontifice maximo diximus: at vero oppositum constat, ex illo textu, in quo statim poena imponitur Episcopis hoc scienter facientibus, & supponitur, factum non tenere, si ipsi facere præsumant. Ac denique hanc sententiam aperte tenet Couarruias c. Alma, prima part. §. 7. n. 8.

B Ad fundamenta contrariæ sententiæ iam responsum est. Ad illud vero postremum de excommunicato a particulari Episcopo an vitandus sit in tota Ecclesia, Scotus in 4. dist. 19. quæst. 1. art. 5. ex opposito fundamento dixit non esse ubique vitandum, propter limitatam excommunicantis iurisdictionem. Sed alienum hoc est ab usu Ecclesiæ, & canonum præceptis: & ideo non oportet ad aliquod extremum declinare: Fatendum est enim, excommunicatum esse ubique vitandum, non quia iure diuino ita cautum sit; alias etiam de externa, & civili communicatione idem dicendum esset: quod Couarr. non concedit, nec propter solam iurisdictionem particularis Episcopi, sed propter institutionem talis censuræ, quæ autoritate totius Ecclesiæ ita facta est, ut, a quoque applicata fuerit, hanc vniuersalem vim habeat, ut in Concilio Nicen. ca. 5. aperte dicitur, & in c. Sicut Apostoli, cum duobus sequentibus insinuat in 11. qu. 3. & est fere aperta declaratio Innoc. III. in c. Ad reprimendam, de Offic. Ordinarij, & latius infra suo loco dicitur: & videri etiam potest Soto dist. 2.2. quæst. 2. art. 1.

C Soto;

DISPUTATIO VII.

De absolutione, & modis quibus censura tolli potest.

DIXIMVS in principio huius materię, censuram talem esse poenam, quæ perpetua non sit, & vi suæ institutionis, sed auferri possit. Imo addidimus postea talem esse, ut auferenda sit, quoties causa cessauerit, & correctæ fuerit contumacia: superest ergo, ut, postquam de vinculo censuræ omnia tractauimus, quæ in communi considerari possunt, de illius etiā solutione pauca dicamus, in qua re explicanda breuiter quidem agemus, eundem tamen ordinem obseruabimus, prius de potestate, deinde de actu eius, & de modo quo debet rite, seu recte fieri, differentes.

SECTIO I.

An censura per solam absolutionem tolli possit.

Vm censura per modum cuiusdā accidētis sit in eo, quāplā ligatus est, ut supra declarauimus, ad modum etiā aliorum accidētium destrui seu tolli posse intelligendū est. A signant aut Philo-

Quod cen-
sura tribus
modis aufer-
ri possit.
Ratio dubi-
tans.

Philosophi varios modos, quibus accidentia cor-
rumpi possunt, qui ad tres reducuntur, scilicet ad
destructionem subiecti, & ex absentia termini, vel
causae, à qua accedens pendebat, vel per actionem
contrarij. Videtur ergo eisdem modis posse auferri
censura. Primo per mortem eius, qui ligatus erat,
nam destructo subiecto, tollitur capacitas censuræ.
ergo & censura ipsa: neque enim in cadavere ma-
nere potest, cum non sit capax obligationis, aut co-
gnitionis. Nec in anima separata, cum iam sit extra
Ecclesiæ forum. Secundo videtur per se se tolli ab-
lata omnino causa censuræ, id est, facta condigna sa-
tisfactione, quam Ecclesiæ obedientia postulabat:
nam destructo necessario fundamento, sua sponte
corrumpit, quidquid ædificatum erat. Quod maxime
videtur habere locum, quando censura ipsa ad cer-
tū terminum erat imposita, ut interdum fieri so-
let, ut constat ex c. *In loco* 5. q. 4. nam quod usque ad
certū terminum impositum seu præceptum est,
finito termino non obligat, cum voluntas ferentis
censuram ultra præfixum à se terminum non ope-
retur. Et eadem ratione videri potest censura lata
ab homine tolli per mortem eius, qui illam tulit, tū
quia censura videtur similis cuidam præcepto pro-
hibenti, tali personæ ab homine imposito: sed præ-
ceptum huiusmodi cessat per mortem præipientis,
quia pendet ab eius potestate, & hæc cum vita tol-
litur. Propter quod superius dicebamus, si censura
sit sub conditione lata ab homine, illo mortuo, non
incurri, etiam si impleatur conditio: quia per mortē
eius cessavit præcepti obligatio: ergo eadem ratio-
ne cessabit efficacia, & obligatio censuræ, mortuo
ferente. Tercio poterit censura tolli per absolutio-
nem tanquam per actionem contrariam, quamquā
si veri sint alij modi in argumentis propofiti, hic vl-
tims solum habebit locum, quando absolutio da-
ta fuerit, antequam omnino tollatur causa censuræ,
quia alias iam esset ablata censura, & sic nihil opera-
retur absolutio.

Censuram
tollisse per
absolutionem
ostenditur.

Nihilominus dicendum est, censuram proprie &
perfecte solum tolli per absolutionem. Assertio hæc
duas habet partes: prior est affirmatiua; quæ est cer-
tissima, & de fide, scilicet censuram posse tolli per
absolutionem: constat enim primo ex illis verbis,
Quacunque ligaueritis, vel solueritis: si enim ex illis re-
cte colligimus potestatem ligandi per censuras, mul-
to magis soluendi ab illis: nam quoad formam ver-
borum, est æqualitas; quoad materiam vero solu-
tio est per se, ac proprie intentata: ligatio vero quasi
coacte, ob contumaciam ipsius hominis, & ad illam
comprimendam. Si autem in Ecclesia est hæc pote-
tas, erit etiam efficacia in ipso actu alioqui imper-
tineas, & insufficiens, vel potius nulla esset potestas.
Potest ergo censura per absolutionem tolli. Et hoc
confirmat usus Ecclesiæ, & innumera decreta, quæ
nunc superfluum est referre, ea enim necessario in
sequentibus attingemus. Ratio vero est, quia abso-
lutio hæc actus est iurisdictionis, ut sumitur ex ca-
pite vnico de Maior. & obediēt. in 6. & c. *Venerabili-
bus*, §. *Porro*, & fere in omnibus aliis, de Sent. excom-
mū. in 6. Et per se videtur manifestum, cum sit, vel
sententia quædam, vel reuocatio pœnæ, & obliga-
tionis impositæ ab habente iurisdictionē, quæ sine
æquali vel superiori iurisdictione fieri non potest: iur-
isdictione autem, ut perfecta sit, non debet esse ad li-
gandum tantum, sed etiam ad soluendum: alioqui
non esset in ædificationem, sed potius in destructio-
nem. Quod maxime verum est in præsentemateria,
cum censura per se considerata nocumentum infe-
rat, etiam spirituale. De hac igitur parte nulla est dis-
cultas.

Censuram non nisi per absolutionem tolli.

Altera pars negatiua seu exclusiua probanda
est, discurrendo breuiter per alios modos in-
f-

nuatos, quibus censura tolli posse videbatur. Pri-
mus erat de morte ipsius subiecti effecti censura. In
quo Palud. in 4. d. 18. q. 1. art. 1. nu. 8. absolutio dicit
mortuum iam non esse ligatum, si in charitate de-
cessit, etiam si ante absolutionem à censura, mortuus
fuerit. Videtur autem intelligere, non esse ligatum
censura: nam de culpa per se notum erat: & quia in-
de inferit, posse fieri participem orationum, & suf-
fragiorum secluso scandalo. Iura tamen canonica
docēt illum indigere absolutione, ut patet ex capit.
A nobis, 2. & c. *Sacerdos*, de Sent. excomm. & in cap. *Is* 1. nu.
eod. tit. in 6. Et similem canonem refert ex Conci-
lio Epaunensi Burchardus lib. 11. sui Decr. ca. 15. Sed
longe diuersum est quod in illo Concilio traditur
c. 23. ut postea videbimus. Cætera vero iura citata
vidēt supponere hominem huiusmodi post mor-
tem manere ligatum censura, nam absolutio non
habet locum, nisi ubi vinculum durat.

Nihilominus Nauarr. in Summ. ca. 27. nu. 271. ait
mortuum non proprie absolui, sed denunciari, &
declari Ecclesiæ, decessisse absolutum coram
Deo, ut pro eo orari possit: & dicit esse sententiam
Abbatis, & communem in dicto capit. *A nobis*: &
idem sentit Castro lib. 2. de Iusta hæret. punit. in fi-
ne: & Couarr. c. *Alma*, 1. p. §. 11. nu. 8. Nihilominus ta-
men addit ibidem Couarruias, Ecclesiā soluere
mortuos, non quoad ipsos, sed quoad actus, & effe-
ctus per viuos agendos erga mortuos. Et Nauarr.
c. 26. nu. 32. citans Summam Rosellam, verb. *Absolu-
tio*, §. 3. dicit simpliciter, huiusmodi mortuū pos-
se, & debere absolui. Et, cum iura ita loquantur, me-
rito possumus ita loqui. Nam, licet censura non fer-
ratur proprie in hominem iam mortuū, tamē, quæ
lata fuit, manere aliquo modo in eo potest, vel po-
tius respectu illius, quatenus ratione talis censuræ
excommunicationis, v. g. & corpus eius adhuc est
inhabile ad sepulturam Ecclesiasticam, & anima, ut
sit particeps communium orationum, & suffragio-
rum Ecclesiæ, quæ inhabilitas solum permanet in
prohibitione, quæ respectu viuorum durat: & ideo
dicitur talis absolutio fieri quoad actus viuorum.

Quoad hoc tamen non est tantum declaratio, seu
denunciatio vinculi, ablati, sed est vera ablatio, & re-
laxatio talis vinculi prout aliquo modo durat: quia
non solum propter scandalum, sed etiā propter Ec-
clesiæ prohibitionem, non licet huiusmodi excom-
municatum ante absolutionem sepelire in loco sa-
cro, vel participem facere communium Suffragio-
rum: Sic igitur verum est, etiā huiusmodi censuram
tollī per absolutionem, & non per solam mortem.

Aduertendum est tamen cum prædictis doctori-
bus (ne ad hanc absolutionem iterum nobis redire
necesse sit) quacunque ratione homo sit absolutus
à censura in articulo mortis, etiam si non à proprio
iudice, vel paroco, vel alio habente iurisdictionem
extra illum articulum, sed à simplici sacerdote ab-
solutus sit, postea non indigere noua absolutione.
Quod notauit Glossa in dicto cap. *A nobis*, verb. *Non*
potuerit. Et merito, quia illa absolutio vera fuit, &
ex iurisdictione veluti delegata ipso iure omnibus
sacerdotibus pro illo articulo, ut colligitur ex ca. *Ea*
nos, & ca. *Non dubium*, cum aliis de Sent. excom.
& significatur in Concilio Tridentino sess. 14. ca. 7.
& superius, tractando de casuum reservatione, di-
ctum à nobis est. Quod Glossa prædicta, quam ali-
qui Canonistæ sequuntur, extendit ad absolutionem
censuræ à laico datam. Sed immerito, ut in fra ostē-
dam: nam absolutio data à laico nulla est: data vero
à sacerdote est valida, & ideo non est cur iteretur,
ut sumitur ex c. *Vltimo* de sepult. & c. *In littera*, de Ra-
porib.

Tenebuntur autem heredes ad implendam sa-
tisfactionem, quam defunctus promisit, & debebat, quan-
tū per vium externarum facultatum impleri
potuerit: nā ad alias actiones, seu obligationes per-
sonales

tem illa li-
ti.

Con Epaun-
ensis.

4
Mortuus
proprie no-
absolutus
censura, sed
declari
cessisse ab-
solutus corā
Deo.
Castro.
Couarr.

5
Absolutus à
censura in
articulo
mortis etiā
à simplici
sacerdote,
non indiget
alia abso-
lutione.
Glossa.

Cont. Trid.

6
Heredes ita
non tenen-
tur implere
sonales

Secl. I. An censura per solam absolutionem tolli possit. 121

Satisfactio non valet, quam de functione promissa.

Defunctus ante mortem non absoluitur a quo possit post mortem absolui.

Navarr.

Sonales non tenentur, vt constat. Et ita intelligendum est dictum capit. A nobis, 2. vers. Hæredes, & sumitur ex cap. ultimo de sepultur. Si vero ipsi etiam sint in mora, poterunt per alias censuras compelli: illa vero, quæ in defuncto fuit, in eos redundare non potest.

Veruntamen si defunctus non fuit absolutus ante mortem, vt postea absolui possit, necesse est in primis, vt ante mortem saltem præbuerit signa contritionis, quibus ostenderit se à contumacia recessisse, & ad obedientiam Ecclesiæ rediisse: alioqui & ipse indignus erit absolutione, & hæc sine fructu illi concederetur: ita supponitur in dicto cap. A nobis. Deinde etiam tunc non poterit absolui à quouis sacerdote, sed ab illo tantum, à quo viuens absolui potuisset, vt recte Nauarrus notat, quia iam cessauit necessitas articuli mortis in quo datur facultas cuiuslibet sacerdoti, vt possit absolvere à peccatis, & consequenter, vt possit absolvere à censura, quia hæc absolutio necessario præcedere debet. Cum ergo post mortem iam non possit absolui à peccatis, iam etiam non instat necessitas absoluedi eum à censuris: & ideo ab habente ordinariam potestatem, vel delegatam, procuranda est illa absolutio, vt in eod. c. A nobis, traditur. Vbi etiam insinuat, ad eam procurandam hæredem teneri, vel eum, qui curam gerit animæ defuncti: ad cuius spirituale commodum, atque etiam ad decentem honorem conferri potest huiusmodi absolutio. Addit vero Nauarr. si censura occulta sit, ideoque defunctus iam sit in loco sacro sepultus, dissimulandum potius esse, quam absolutionem procurandam: quia iam fere nullus est vtilitatis, nam, si non decessit in gratia, nihil proderit absolutio à censura: si vero in gratia decessit, apud Deum est absolutus, & coram Ecclesia habetur vt absolutus, quia non iudicat de occultis. Et maxime, quia post extrauagantem, Ad euitanda, huiusmodi excommunicatus occultus, cum denunciatus non sit, non est exclusus ab excommunicatione fidelium ex parte ipsorum. Alioqui vero manifestare illam rem occultam, posset generare aliquam infamiam, vel scandalum: & ideo tacendum potius est. Quæ opinio Nauarr. satis probabilis mihi videtur. Neque existimo eum, qui bona fide & sine culpa excommunicatus moritur occulta censura: si alioqui decessit in gratia, priuari fructu communium sufragiorum Ecclesiæ, ex intentione eiusdem Ecclesiæ. Nihilominus tamen, si occulte etiam posset absolui, & absque vlla infamia, alicuius periculi seu nocimenti, optimū esse: illam absolutionem procurare, & aliquid vtilitatis afferre posset, si fortasse verius est, absque absolutione non frui Ecclesiæ suffragiis, de quo postea suo loco differemus.

In secunda difficultate tria puncta tanguntur, ex quibus primum nullam habet difficultatem. Nam certum est, censuram semel contractam non tolli ipso facto propter emendationem solam, vel quamcunque satisfactionem peccatoris: quamuis enim contumacia præcedere necessario debeat ad censuram ferendam, non tamen necessario durare debet, vt censura duret. Quia illa causa non est ita fundamentum censuræ, vt in illa quasi nitatur, vt relatio in suo fundamento, neque ita vt sit causa, à qua ille effectus pendeat in conseruari, sed in fieri tantum: sicut culpa est causa pœnæ, & tamen sæpe durat pœna post transactam, imo & post remissam culpam. Itaque, licet post exhibitam condignam satisfactionem absolutio à censura tribuenda sit, ex cap. Quia fronte, de Appellat. tamen hoc ipsum ostendit censuram nec esse ablatam donec per absolutionem tollatur: quod plane colligitur ex ca. Cum consideres, de Sentent. excommun. Quod ita fieri merito institutum est, tum, vt quod iuridica, & publica potestate ligatum erat, eadem dissoluatur, tum etiam, quia licet quoad tollendam contumaciā, & obediendum

Fr. Suarez, Tom. 5.

A Ecclesiæ, satisfactū sit, non tamen est sufficiens penitentia acta pro culpa commissa. Et hæc sæpe imponenda est, cum absolutio conceditur, vt inferius dicemus. Ab hac vero generali regula aliqui excipiendam putant illam censuram, quæ fertur sub hac conditione & forma, *Donec satisfeceris*. Sed non opinor limitationem esse necessariam, de quo statim dicam.

Altera pars illius difficultatis erat de censura, quæ fertur pro definito tempore. Ad quam breuiter dicitur, supponere falsum loquendo proprie de censura, quatenus veram rationem censuræ habet: nam proprius eius terminus solum esse debet quantum contumacia durauerit: nec fieri potest vt censura vlt. que ad præfixum terminum ita ponatur, vt, eo elapso, cesserit, etiam si contumacia duret. Esset enim hoc contra finem censuræ, qui est comprimere contumaciā, & contra rectitudinem iustitiæ: nam daretur occasio peccatori permanendi in sua contumacia, dum scit, elapso tali tempore, cessaturā censuram, & prius non esse tollendam, etiam si resipiscat. Quod etiam est contra omnia iura, quæ dicunt, exhibita satisfactione, concedendam esse absolutionem, vt in dicto cap. Quia fronte, & in ca. Ex literis, de Constat. & c. Cum contingat, de Officio deleg. & aliis, quæ ibi à doctoribus citantur, qui in hac doctrina consentiunt. Cum ergo resipiscencia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat plane fini, & naturæ censuræ, vt pro definito tempore imponatur: ideoque per solum lapsum tempore nunquam tollitur. Quapropter etiam in superioribus annotauimus, quoriscunque priuatio aliqua communionis Eucharistiæ vel alia similis suspensio, pro certo tempore absolute, & sine vlla conditione ponitur, illam non esse censuram, sed pœnam quādam alterius rationis, quæ non pro contumacia reprimenda, sed vt pœna pro delicto commissio pure imponitur.

An censura sub conditione lata, Donec satisfeceris satisfactione exhibitā ipso facto tollatur.

Sed hic insurgit difficultas, nam, licet censura non imponatur ad tempus præfixum, potest tamen indefinite poni sub illa conditione, *Donec satisfeceris*: ergo potest hoc sensu ferri, vt duret vsque ad illud tēpus, in quo exhibitā fuerit satisfactio, quodcunque illud fuerit, & non amplius: tunc ergo ipso facto absque alia absolutione tollitur censura: est autem vltimatus hic modus censuram ferendi: ergo ex hoc capite non procedet generaliter conclusio posita, sed tantum in censura, quæ absolute & sine tali conditione fertur.

Circa hoc punctum controuersia est inter doctores, & magna diuersitas opinionum, quam late tractat Cotarruias in cap. Alma, l. p. §. 11. numer. 5. & seq. Multi enim asserunt, non obitante illa conditione, necessariam esse nouam absolutionem à censura: & consequenter conditionem illam nihil operari, sed explicare causam, & rationem censuræ. Ita Gloss. in Clem. 1. de Decimis, verb. *Donec*, & Abbas in cap. 1. de iudic. notab. 6. cum aliis multis, qui hoc non de omni censura, sed de excommunicatione affirmant: nam de suspensione oppositum docent, qui idem sentent de interdico, vno, vel altero excepto: quæ omnia refert ibi Couarruias, quam vero constanter loquantur, statim dicemus. Fundamentum huius sententiæ est generale principium positum, quod vera censura non nisi per absolutionem tollitur, quod in iure canonico & ratione fundamentū est, vt vidimus. Responderi potest, tum etiam non tolli censuram absque absolutione, sed absolutionem simul dari cum ipsa censura, tamen sub conditione de futuro: & ideo à principio cum censura infertur, non operari absolutionem, quia non est

L. posita

9
Sicut censura pro definito tempore ferri non potest, ita neque ad certum tempus diffiniri eius absoluitio.

10

11

Couarr. 1. opinio:

Glossa. Abbas.

Fundamentum.

Euasio.

Replica.

17
2 Opinio.

Conarr.

Alciatus.

Gloss.
Abbas.18
Dubio respo.
luto.

posita conditio: posita vero condicione, scilicet satisfactione sufficiente, statim operari. Atque ita sine noua absolutione tollitur censura, non tamen omnino sine absolutione, nec ex vi, solius satisfactionis, sed ex vi absolutionis conditionate prius concessę, quę posita condicione, transit in absolutam. Contra hanc vero responsionem obiciunt prædicti auctores: quia absolutio non potest esse conditionata: quia, ut de Reg. iur. in 6. dicitur, *Actus legitimi conditionem non recipiunt*: absolutio autem actus legitimus est; & alia, quę sectione 3. tractabimus.

Nihilominus alij censent, quando fertur censura illo modo, non esse necessariam nouam absolutionem, post exhibitam satisfactionem. Ita tenet Coarruvas citato loco, retractans, quod dixerat in epitome 4. libr. Decretal. 2. p. cap. 6. nu. 16. & sequens Alciatus, qui in hoc recessit à communi opinione Canonistarum, quantum ad excommunicationem pertinet. nam de suspensione, & interdicto idem alij sentiunt. De suspensione etiam Glossa in dicta Clement. 1. de Decim. verb. *Donec*, quam Abbas, & alij sequuntur. De interdicto vero Glossa in capit. *Non est vobis*, verb. *Donec*, de sponsalib. quam alij etiam sequuntur. Hinc vero sumit Alciatus argumentum, nam si in suspensione, & interdicto hoc habet locum: ergo non repugnat censurę, & sic tolli absque noua absolutione impleta satisfactione: ergo neque etiam est contra rationem excommunicationis, ut sic: nam sub eadem forma ferri solet, & nihil habet vel in iure, vel ex aliqua alia ratione, ob quod ei specialiter hoc repugnet. Dicitur fortasse, suspensionem & interdictum aliquando ferri per modum pęnę tantum, & non per modum censurę: excommunicationem vero non ita ferri, & hinc posse oriri differentiam illam. Sed, quidquid sit de antecedente, non recte hic applicatur: nam, quando interdictum v. g. inferitur, donec fiat satisfactio, illa pęna medicinalis est, & ad comprimendam contumaciam directe inflata: ergo imponitur sub propria ratione censurę: quid enim aliud desiderari potest ad rationem censurę? Pręterea fundamentum prioris sententię non videtur solidum, quia non repugnat absolutionem sub conditione ferri, ut ex opinione Nauarri, & aliorum videbimus sect. 1. ergo recte intelligimus in illa forma ferendi censuram includi absolutionem conditionatam in futurum, & ex vi illius posse tolli censuram expleta condicione.

Cum igitur hæc controuersia ex hoc fundamentum pendeat, non potest plene definiri, donec illud examinemus, quod in quartam sectionem differimus, ne ordinem peruertamus. Nunc solum duo dicimus; vnum est, quidquid in illa controuersia dicatur, non recedi à generali regulā à nobis posita: quia etiam si sentiamus in eo casu non requiri nouā absolutionem, nihilominus non tollitur censura sine absolutione, quia antiqua absolutio sub conditione lata, postea operatur, expleta condicione. Secundum est, aliud esse loqui de potestate ferendi censuram, vel excommunicationem sub ea forma, & sensu. De qua potestate maxime videntur disputare doctores prædicti. Aliud vero esse disputare de ipso actu supposita potestate. Et in hoc est valde considerandum, an verba legis, aut sententię in eo sensu proferantur: nam, quando cunctę feruntur negative sub hac forma, *A qua non liberentur, aut absoluantur, donec satisfaciunt*, sine dubio non conceditur absolutio in futurum, sed prohibetur iudicibus, ne antea censuras relaxent. Exemplum optimum est in ca. *Quaquam*, de Censib. in 6. ibi. *Nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec, &c.* Vbi obiter aduertenda est diuersitas illorum verborum, *Absolutio*, & *Relaxatio*: nam significari ibi videtur, interdictum non tolli absolutione, sed relaxatione: quod etiam repugnaret conclusioni positę. Sed ideo Pontifex ita distinxit, quia

A loquebatur de interdicto locali: absolutio autem in rigore sumpta videtur referri ad personas: & ideo, quando tollitur interdictum à loco, relaxari potius dicitur, quam absolui: nos vero maxime locuti sumus de absolutione in ordine ad personas, & latius loquendo, sub illa etiam relaxationem comprehendimus. Idem cenfeo, quoties lex, vel sententiā verbis utitur quasi promissoria, vel imperariis, ut *Si satisfecerit, absoluetur, vel absoluetur*, & similibus: quia hæc non continent absolutionem ipso facto: sicut in simili superius dicebamus, quando lex dicit, *Excommunicetur, vel excommunicabitur*, non continere censuram ipso facto. Oportebit ergo, ut lex vel sententiā dicat, *Ex quo satisfecerit absolutus sit*, vel aliquid æquiualens, ut à paritate rationis facile probari potest exiis, quę diximus de censura, quando ipsa lege, vel sententiā generali fertur pro futuris culpis ipso facto incurreda: ita enim hæc absolutio dicitur ferri ipso facto obtinenda posita satisfactione. An vero ita ferri possit, vel interdum feratur, dicto loco examinabimus.

In ultimo puncto superius tacto nulla est difficultas, nam certum est, censuram non extinguī propter mortem ferentis, siue à lege, siue ab homine lata sit, ut aperte probatur in capit. *Si Episcopus ante, 11. questionē 3.* ex Concilio Epauensi c. 28. vbi statuitur, mortuo excommunicante, absolutionē ad successorē pertinere: supponitur ergo excommunicationem durare. Idem habetur ex capit. *Pastoralis*, §. *Pręterea*, de Offic. ord. Et ratio est, quia pęna iure imposita non cessat per mortem imponentis: transtie enim in rem iudicatam. Item, quia censurę ab institutione potius, quam ab executore, vel iudice illas applicare, habent suam naturam permanentem, & stabilem, ita vero institutę sunt, ut non pendeant in cōseruatiōe à vita, vel iurisdictione ferentis, sed tantum in fieri, ut etiam probat vltus Ecclesię. Neque in hoc alia occurrit difficultas, præter nonnullas, quę ad singulas censuras in particulari pertinent.

SECTIO II.

Quis possit à censuris ab homine latis
absolvere.

D Ratermittenda hoc loco sunt generalia fundamenta, & communia fere ad totam iurisdictionem Ecclesiasticam fori contentiosi: & supponendū hanc potestatem absoluedi à censurā ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinere: ac proinde illam esse in pastoribus, primò in Pontifice, deinde in Episcopis, vel Episcopalem iurisdictionem participantibus. Rursus posse interdum esse ordinariam, aliquando vero delegatam. Pręterea, ut persona sit capax huius potestatis, supponendę sunt communes conditiones, ut quod sit membrū Ecclesię militantis, & similes, de quibus supra diximus circa potestatem ferendi censuram: est enim eadem ratio fere in omnibus, vna, vel altera excepta, ut in sequentibus videbimus. His ergo omisiss, speciatim dicendum est, quinam possint absolvere à censuris, assignando regulas seu principia, quę facile possint ad singulas censuras in particulari applicari. Loquor autem de absolutione absolute & simpliciter, ut excludam eam, quę ad particularem actum fieri solet, quę solum est secundum quid, de qua dicam melius inferius. Distinguemus item in primis est inter censuram latam ab homine, & à lege: sub priori comprehendendo omnem censuram latam per sententiā, tam generalem, quam specialem: sub posteriori vero omnem illam, quę fertur per legem, siue sit ius commune, siue statutum particulare. Quę rursus interdum fertur cum reueruatione: sæpius vero sine illa.

Dico

Dico primo, Censura ab homine lata iure communi & ordinario ab eo per absolutionem tollenda est, à quo lata fuit. Hæc regula supponitur ab omnibus sumiturque ex cap. Inferior. d. 21. vbi Glossa, & ca. Verbum de Poenit. d. 1. & ca. Prudentiam §. Sexta, de Offic. deleg. c. Ad reprimendam & cap. Pastoralis, §. Præterea, de Officio ordin. Ratio vero est, quia non minor requiritur iurisdicção ad absolvendum, quàm ad ligandum, cum ergo censura ab homine lata iurisdicçãoem illius requirat, eandem postulat absolutio: ergo ab illo, & non ab alio præstanda est. Duo itaque in hac assertionem continentur. Primum est affirmatiuum, scilicet censuram posse tolli ab eo, qui illam tulit. Secundum est negatiuum, scilicet non posse tolli ab alio.

Et primum quidem vix vlla indiget declaratione: soli oportet in eo supponere iurisdicçãoem eandem durare in eo, qui censuram tulit, nam si, quacunque ex causa cessauerit, aut ablata, vel mutata sit, iam non poterit absolvere, cum non possit actum iurisdicçãois exercere, vnde formalis loquimur, si dixerimus, non eandem personam, sed eundem in munere & officio posse auferre censuram, quam tulit, id est, si Episcopus Conimbricensis excommunicauit alium, ipse absoluat: Episcopus enim nunquam moritur, licet persona Episcopi moriatur. Et ideo si persona decessit, vel si habet suspensam iurisdicçãoem per excommunicationem, vel aliam similem censuram, ad superiorem recurrendum est, vel ad successorem, nam illud in delegatis iudicibus locum habet, c. Si quis, de Offic. deleg. in 6. hoc vero in ordinariis, nam, vt dicitur in c. Si Episcopus ante, in q. 3. successor potest absolvere eum, quem mortuus Episcopus ligauit, & quod de mortuo dicitur, intelligendum est de deposito, aut translatio, aut quacunque alia ratione priuato Episcopatu: nam ratio eadem est, & alia diuersitas est valde materialis: vt per se notum est, & ex dictis constat.

Quod autem dicitur de Episcopo succedente, intelligendum est etiam de Capitulo, quod dum sedes vacat, in Episcopali iurisdicçãoe succedit, c. 1. de Maior. & obed. in 6. vbi non dicitur Episcopo mortuo sed Sede vacante, vt omnes modi, quibus vacare potest comprehendantur, inter quos reputatur captiuitas, vel aliud simile impedimētum totale, ac diuturnum, vt constat ex c. Si Episcopus, de suppl. neglig. prelat. in 6. Et ideo in priori textu non solum dicitur succedere in prædicta iurisdicçãoe absoluedi, sed additur, seu is ad quem Episcopalis iurisdicção tunc temporis noscitur pertinere, quia scilicet sæpe contingit gubernatorem providere loco Episcopi, autoritate Pontificis, vt insinuat in dicto capite, Si Episcopus. Et nunc etiam per Vicariū ea iurisdicção exercetur, iuxta Concilium Tridentinum sessione 24. capit. 16. de Reformation. de quo eadem erit ratio, vt ex prædicto textu constat. Quæ omnia, præterquam quod expositiuo iure maxime pendente, per se sunt valde consentanea rationi: quia, cum hic actus non sit personæ sed muneris, licet personæ mutentur, idem semper esse censetur, qui illum exercet, si in munere sibi succedant. Aliunde vero non expedit, vt aliquo tempore Ecclesia aliqua maneat sine proprio pastore, vel qui eius vices subeat: & ideo non tantum qui absoluit succedit in munere, sed etiam qui ad tempus substituitur, dum prouisio fit, hanc suscipit potestatem:

Ex quo vltius intelligi potest, quod in prædicto c. Si Episcopus ante dicitur de Episcopo, cui succeditur, & que procedere de quocunque prælato Ecclesiæ, tam superiori, quam inferiori, qui hæc potestatem ferendi Ecclesiasticam censuram participat. Nam Summo Pontifice mortuo, qui illi succedit, & Abbate mortuo similiter eius successor idem poterit, & sic de aliis: procedit enim eadem ratio, & diuersitas est solum materialis. Quapropter idē erit,

Fr. Suarez, Tom. 5.

seruata proportione, de illo, qui ad tempus succedit, seu loco Ordinarij substituitur, quoad ea in quibus vicem illius gerit, vt mortuo Pontifice, Summus Poenitentiarius, quatenus eandem retinet potestatem, quam viuente Pontifice habebat, iuxta Clem. Ne Romani §. Eoramen, de Elect. Collegiū autem Cardinalium tunc non potest Pontificiam iurisdicçãoem exercere, nisi in certis casibus, & magna ex causa: vnde non nisi ex eadem potest hunc actum absolutionis exhibere, sicut non potest etiam excommunicare nisi in raro, & extraordinario casu, qualis proponitur in c. Si quis pecunia, d. 79. vt notauit Hieronym. Alban. lib. de Card. q. 46. Secus est in Abbate. Verbi gratia, nam Capitulum in eius potestate succedit, sicut Episcopo, vt videre licet in Abbate, cap. Huic, de Maior. & obed. & Jacob. de Graff. lib. 4. Decis. c. 15. n. 15.

Addē etiam non solum in ordinariis pastoribus, sed etiam in delegatis iudicibus eandem regulam obseruari, vt successor absoluerè possit ligatos à prædecessore, vt expresse traditur in cap. Pastoralis, §. Præterea, de Offic. ord. & in capit. Si Episcopus ante, in q. 3. Quod locum habet, quando vel vno delegato mortuo alter loco illius super eadem causa, & cum eadem potestate mittitur, vel certe quando delegatio non erat facta personæ, sed dignitati, v.g. Episcopo Conimbricensi, & durante causa contingit personas variari. Solum est notanda differentia inter ordinarium iudicem, & delegatum, quod Ordinaria iurisdicção semper durat in eadē, vel sibi succedentibus personis (sub personis Capitula, seu Collegia comprehendentes), vt iam supra notauimus, iurisdicção autem delegata, solum durat iuxta voluntatem delegantis: & per se loquendo, necesse non est, vt delegatus habeat successorem. Vnde fieri potest, vt excommunicatus à iudice delegato, neq. ab illo propter lapsum temporis, neque à successore, quia fortasse illum non habet, absolui possit, si recurrendum erit ad delegantem, cuius autoritate, & iurisdicçãoe delegatus vfus est.

Tempus autem, infra quod delegatus potest absolvere, in primis est illud, quod ad finiendam causam à delegante præfixum est: nam toto illo tempore durat eius iurisdicção. Additur vero in c. Quæstio, de Officio deleg. quod etiam, postquam suo munere functus est, re fundus fuit, sententiam proferendo, poterit intra annum absolvere eum, quem excommunicatum reliquit, si velit sententiæ parere, non vero post transactum annum. Cuius ratio non est alia, nisi voluntas Pontificis delegantis, qui hoc ius commune seruari voluit in suis delegatis. Quia vero ille annus iurisdicçãois conceditur delegato ad exequendam sententiam, vt in illo textu dicitur, recte in re Doctores colligunt, quando delegatus non absoluit causam, nec sententiam tulit, tunc elapso tempore delegationis sibi concessæ, iam non posse absolvere à censuris, quas tulit: quia iam neque absolutam iurisdicçãoem habet, neque in ordine ad executionem sententiæ, cum sententia nulla interfuerit.

Atque hinc vltius colligitur, eum, qui censuram tulit, non solum per se ipsum, sed etiam per alium posse absolutionem conferre, si tamen ita iurisdicçãoem habeat, vt possit eam delegare. Prior pars manifesta est, quia hæc iurisdicção delegabilis est, vt & ex dictis constat, & per se est satis clarum. Vt autem delegetur, non est necesse, vt simul cum potestate ferendi censuram committatur: neque etiam necesse est, vt solum detur ad soluendum à solis censuris latis, seu ferendis ab ipsomet delegato: quia nec ex se habent hæc necessariam connexionem, aut ordinem, neque expositiuo iure habetur: ergo potest delegari sola potestas absoluedi à censura ab ordinario lata, vel ab altero delegato. Nam, cum omnes eundem representent, & eadem iurisdicçãoe principali, seu radicali vtantur, idem moraliter censetur

L. 2. c. 163.

cum illis potestatem habere censentur.

Hieronym. Alban. Abb. Graff.

In delegatis etiam habere locum regulam datam.

Delegatum potest intra annum à quo munere functus est, re fundus fuit, sententiam proferendo, poterit intra annum absolvere eum, quem excommunicatum reliquit, si velit sententiæ parere, non vero post transactum annum. Cuius ratio non est alia, nisi voluntas Pontificis delegantis, qui hoc ius commune seruari voluit in suis delegatis. Quia vero ille annus iurisdicçãois conceditur delegato ad exequendam sententiam, vt in illo textu dicitur, recte in re Doctores colligunt, quando delegatus non absoluit causam, nec sententiam tulit, tunc elapso tempore delegationis sibi concessæ, iam non posse absolvere à censuris, quas tulit: quia iam neque absolutam iurisdicçãoem habet, neque in ordine ad executionem sententiæ, cum sententia nulla interfuerit.

Qui potestatem habet delegabilem non solum per se, sed etiam per alium, potest à se lata absoluerè.

Archiepiscopus absolvere à censura per suffraganeum Episcopum lata, vt colligitur ex cap. *Per tuas*, de Sent. excomm. & ex cap. *Venerabilibus*, eod. titul. in 6. & non alio modo, nisi forte in aliquo casu specialis, in quo habeat directam iurisdictionem, vt notant Canonistæ eisdem locis, & præsertim Abbas, ac Decius in c. *In literis*, de Officio delegati. Imo quando per appellationem deferretur censura ad Archiepiscopum, priusquam ipse absoluat, seruare debet formam, & modum præscriptum in ca. *Ad reprimendam*, de Offi. ordin. quæ etiam supponitur in ca. *Prudentium*, §. *Sexta*, de Offic. deleg. & in cap. *Sacro*, §. *Caveant*, de Sent. excomm. & cap. *Venerabilibus*, §. *Sane*, & §. *Porro*, eodem titulo in 6. Quæ omnia iura attente legenda sunt, & ad huius puncti resolutionem applicanda: in eorum enim explicatione nunc diutius immorari necessarium nobis non est.

Secundo contingit hæc auocatio sine appellatione media, per solam voluntatem habentis in hoc superiorem iurisdictionem, vt censetur habere Episcopus respectu alicuius prælati ordinarij inferioris, & sibi subiecti, qui non habet iurisdictionem ab ipso Episcopo, sed ex vi sui beneficij, vt sunt aliqui Abbates, Archidiaconi, vel Archipresbyteri, qui generali nomine Plebani dicuntur in ca. *Cum ab Ecclesiis*, de Offic. ord. Ex quo textu hoc colligitur: nam supponitur, posse Episcopum huiusmodi sententiâ ab inferiori latam relaxare præcipitur autem ei, vt non faciat sine præmissa satisfactione, & sine conscientia Plebani. Aduertit autem ibidem Glossa, si absque his circumstantiis Episcopus absoluat, peccaturum, quidem, contra legem, & contra debitum ordinem, operandi. Nihilominus tamen validam fore absolutionem: quia in illo textu nullum est verbum irritas talem actum. Quæ sententia vera mihi videtur, & eam esse communem testatur, ac sequitur Syluest. verb. *Absolutio*, 2. in princip. De illa vero dubitat Cournar. capit. *Alma*, 1. p. §. 12. num. 3. Vbi consequenter tractat, quando Prælati inferior Episcopo habeat iurisdictionem hoc modo indepen. sentem ab Episcopo, seu maiorem, vel magis exēptam: sed hoc ad nos non spectat: supponimus autem aliquando posse inferiorem prælatum esse hoc modo subordinatum Episcopo: id enim in prædicto textu supponi videtur, & non repugnat.

Obicit tamen Cournaruius ex Paludano in 4. dist. 18. quæst. 5. art. 2. quia, licet prælati sit inferior, tamen per causæ præuentionem ita fecit illam sibi propriam, vt iam non habeat Episcopus vllam iurisdictionem circa illam. Quia ratione absolute concludit Paludanus, non posse Episcopum absolvere à censuris abbatum, Archidiaconorum, & c. sibi subditorum, nisi per viam appellationis, & querelæ, quando ad ipsum legitime deferretur. Sed, licet hoc verum sit, vt supra diximus, quando ille iurisdictiones habent inter se quandam æqualitatem in potestate præueniendi, & nō habent aliam subordinationem: tamen, si nō obstante præuentionis iure, simul cum eo intercedit subordinatio, ita vt inferior possit quidem incipere, & nihilominus superior possit ad se causam auocare, quando expedire censuerit, etiam si ad se non fuerit prouocatum; tunc etiam poterit absolvere absque interposita appellatione, est enim eadem ratio. Quod autem hic modus subordinationis inueniri possit, nullam ego repugnantiam video. An vero in particulari talis sit, ex priuilegijs, seu concessionibus Pontificum, vel ex consuetudine sufficienter præscripra colligendum erit. Et, quidquid sit de secularibus prælati certe in regularibus videtur frequens hic iurisdictionis modus: nam potest Prouincialis absolvere, quem inferior Prælati excommunicauerat, sicut etiā potest ad se auocare causam coram inferiori Prælati inchoatam: nā hoc modo habet iurisdictionem inter se subordinatam. Adde, ad hanc partem huius regulæ pertinere pri-

Fr. Suarez tom. 5.

uilegia, quæ à superiori, & maxime à Summo Pontifice, conceduntur ad absoluerdū à censuris, etiam ab homine latis, vt sunt aliqua concessa Mendicantibus, & nostræ Societati, & per Bullam cruciatæ sit similis concessio; de quorum priuilegijs interpretatio non est hic dicendi locus: fortasse inferius in singulis censuris nonnulla addemus, quæ ad moralem praxim necessaria videbuntur.

Dubia nonnulla circa datam doctrinam.

Ed adhuc supersunt nonnulla dubia circa hanc regulam explicanda. Primum est, an, qui excommunicatus à suo Episcopo, domicilium transtulit in aliam dioccesim, debeat absolui à priori Episcopo, qui illum excommunicauit, vel à posteriori, cuius iam subditus est. Videtur enim ex dictis sequi hoc posterius, nam quando prior Prælati amittit iurisdictionem, successor eius debet absolvere: ergo idē dicendum erit, etiā si talis mutatio fiat ex parte subditi: quia respectu talis personæ posterior Episcopus dici potest succedere priori in simili iurisdictione. Simile dubium est, de illo, qui dum versaretur in alieno Episcopatu censuram contraxit ab Episcopo illius loci latam, an postea rediens ad proprium Episcopatum possit à suo Episcopo absolui. Et ratio dubitandi est eadē, quia etiam ibi videtur vnus Episcopus succedere in iurisdictione alterius propter ipsius subditi mutationem. Vnde est tertium dubium de illo excommunicato ab homine, qui ingreditur religionē, an possit absolui à prælato religionis, qui videtur succedere in iurisdictione in illum. Quarto item dubitari potest, an post factam & admissam appellationem, possit iudex, à quo appellatum est, absolvere à censuris à se latis, videtur enim non posse, quia per appellationem translata est iurdictio in alium. Vnde certum est, eum, ad quem appellatum est, posse absolvere, iuxta supra dicta: alius ergo non poterit. Quinto, dubitatur, an saltem ex partium conuentione possit quispiam, qui ad petitionem alterius excommunicatus fuerat, ab vno iudice, ex eiusdem partis consensu ab altero, vel à quocunque sacerdote absolui. Sextum ac præcipuum dubium est, an regula propofita locum habeat non solum in censuris latis ab homine per specialem sententiam, sed etiam per generalem. Et, quoniam ex resolutione huius postremi dubij multa ex alijs pendent, ab illius resolutione incipiemus.

Ancensura per generalem sententiam lata, solum à ferente auferri possit.

De priori ergo parte affirmatiuæ regulæ propofitæ nulla est difficultas, nam, siue per generalem sententiam, siue per specialem censura lata sit, qui eam tulit, potest eam tollere propter rationes, & testimonia supra adducta, quæ de vtraque sententiâ æque procedunt. Rursus altera pars negatiua, quoad censuram latam per sententiā pro peccato commisso, difficultatem non habet, nam de ea procedit, quæ hætenus diximus, siue illa sententiā sit particularis quo ad personam, in quam determinate fertur, siue solum quo ad delictum, & solum confuse fertur in eum, vel eos, qui illud commiserunt: quia quod persona confuse, vel in particulari exprimitur, vel quod delinquens sit vnus, aut plures non variat modum ferendi censuram ab homine per particularem sententiam; quæ multis æquiualeat, quando multi sunt delinquentes.

Difficultas ergo solum est de censurâ, quæ fertur per generalem sententiam pro peccatis futuris, & de hac sunt diuersæ opiniones. Prius affirmat de hac censura iudicandum esse eodem modo, quo de censura lata à iure: & ideo nō tantum à ferente, vel eius superiori, sed etiam ab alijs tolli per absolutionem posse,

19

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

20

De censura pro peccato commisso delicto lata.

De censura per generalem sententiam pro futuris delictis lata.

21

L 3

Nauar.

Covarr.
Vgolin.

posse, iuxta ea, quæ in secunda assertione dicemus. Ita tenet Nauar. in c. *Ita quorundam*, de Iudæis; nu. 25. cum Felino, Imola, & aliis: idem Nauar. in Summa, c. 27. nu. 4. 4. Covarr. cap. *Alma*, p. 1. §. 12. nu. 4. & Villadiego in tractatu de Irregularitate, quæ. 12. qui alios antiquiores referunt. Fundantur præcipue in dicto c. *Ex frequentibus*, de Institut. Vbi sermo est de quadam excommunicatione lata per generalem sententiam Archiepiscopi, supponiturque ab Episcopis suffraganeis tolli posse. Ratio vero solum est, quia hæc sententia, cum generalis sit, in pluribus æquipollet canonis, & statuto, vt Covarr. ait, afferens, ca. A nobis, 1. de Sent. excomm. Ex quo potius sumitur magnum discrimen inter sententiam hanc & statutum, scilicet, quod non comprehendit eos, qui non sunt de iurisdictione, etiam si intra territorium peccent, vt supra vidimus.

22
Vgolin.

Glossa.

Vgolin.
Covarr.
Sum. Con-
fesser.

Secunda sententia est, eandem esse rationem quoad absolutionem de hac censura lata per generalem sententiam, ac de aliis censuris ab homine. Ita sentit Glossa in dicto capite *Ex frequentibus*, quatenus dicit, sententiam generalem (de qua in illo textu est sermo) à Summo Pontifice confirmatam, non posse ab inferioribus Episcopis tolli sine speciali cōcessione Pontificis. Et hanc sententiam sequuntur Abbas, & alij, quos refert, & sequitur Vgolinus tabul. 1. cap. 4. n. 3. Eandem secutus est Caietanus in Summa verb. *Absolutio ab excommunicatione*, & Sum. Confess. libr. tertio, titul. 33. quæst. 86. Fundamentum huius sententiae esse debet, quia talis censura est simpliciter ab homine, & non à iure: ergo generalis regula in iure fundata, quod censura ab homine à solo ferente, vel superiori tollatur, in illa etiam locum habet. Et si quid speciale in iure statutum est de censuris latis à iure, non est ad huiusmodi generalem sententiam extendendum. Quin potius per argumentum ab exceptione speciali, colligimus id non habere locum in tali censura. Cum ergo in capite *Nuper*, de Sententia excommunicationis expresse fiat distinctio inter excommunicationem à iudice, vel à canone, & huius tantum absolutio ad Episcopum, vel parochum, illius vero, ad eum, qui illam tulit pertinere dicatur, non potest illa concessio ad censuram per sententiam generalem latam extendi. Nec sufficit, quod generalis sententia sit in multis similis statuto, vt Covarruias voluit, nam etiam in multis sunt dissimiles, vt ipsemet docuit, §. 10. num. 2. & in rigore sententia non est statutum, ergo cum standum sit proprietati verborum canonis, non potest illa extensio admitti propter solam similitudinem.

23
Inter has
sententias
iudicium
fertur.

Atque hæc ratio apud me est valde virgens; propter quam censio hanc sententiam esse in rigore iuris veram, & in praxi tutiorem; licet prior fauorabilior sit, & benignior, & probabilis propter auctoritatem tantorum Doctorum; & quia probabiliter responderi posset, sententiam generalem pro futuris culpis non esse proprie sententiam, sed potius præceptum, & ideo non manare à ferente, vt à iudice, sed vt à præcipiente, qui propterea cum autore iuris, seu canonis æquiparari potest. Atque ita, cum in capite *Nuper*, solum distinguantur sententia iudicis, & sententia iuris, & hæc generalis non sit proprie & in rigore sententia iudicis, probabiliter sub sententia iuris comprehendetur, maxime cum fauores ampliandi sint. Dices, Ergo, etiam si censura feratur pro delicto commissio, sub conditione satisfaciendi, si in generali fertur, poterit ad illam extendi illa concessio dicti capituli *Nuper*. Patet consequentia, quia etiam illud est quoddam præceptum, potius quam sententia iudicis. Respondeo, negando sequentiam, quidquid alij sentiant; nam, quando censura fertur pro delicto commissio, proprius est à superiore, vt à iudice puniente delictum, & in rigore est particularis sententia, vt supra dicebam: nam, quod persona sit cognita, vel occulta, non impedit quo-

minus in eam in particulari feratur sententia. Quapropter, qui voluerit in praxi sequi hanc opinionem, potest sine scrupulo: prior vero in rigore iuris, vt dixi, mihi magis placet.

Ad capitulum autem, *Ex frequentibus*, respondet Vgolinus supra, ibi non esse sermonem de excommunicatione per sententiam generalem, sed per statutum, quæ est à iure: & quoniam verba textus non fauent, videtur solum quibusdam cōiecturis, & verba exponit secundum generalem significationem sententiae, quæ aliquando extenditur ad censuras iure latis, vt ex dicto ca. *Nuper*, manifeste patet. Sed huic expositioni obstat videtur, quia illa sententia lata est, vt ibi dicitur, *nam in illos, qui Ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent, quam in eos, qui de cetero occupare præsumpserint*: ergo illa fuit pure sententia, & non statutum: nam vna ex differentis inter statutum, & sententiam est, quod sententia respicit etiam præterita: statutum vero futura: vt notauit Palud. in 4. d. 18. q. 5. art. 2. Quod vero Vgolin. ait, Archiepiscopum illum Cantuariensem tulisse illam sententiam pro tota prouincia comprehendente suffraganeos, quod facere non potuisset per modum sententiae, sed per modum statuti, ex ca. *Romana*, de Sent. excomm. in 6. non obstat, nam eadem difficultas illi manet, quo modo potuerit Archiepiscopus pro præteritis culpis tam generalem sententiam ferre. Et fortasse ideo Archiepiscopus ille confirmationem petiit à Romano Pontifice: quia ita responderet, *Nos eandem sententiam ratam habentes*, &c. Alius vero modis respondent ibi Innoc. Abbas, & alij, defendentes ob alios titulos potuisse, & posse Archiepiscopum in tota prouincia ferre similem sententiam, vel ob delicti notorietatem, vel ob suffraganeorum negligentiam, vel quia generaliter pertinebat ad totam prouinciam. Non est ergo illud sufficiens signum, quod illud fuerit statutum, & non sententia, vt verba sonant. Quod si hoc verum est, potius inde sumi poterit argumentum in contrarium.

Veruntamen, nec obiectio facta conuincit, quia non repugnat cōstitutionem, vel statutum respicere etiam præterita, non quatenus iam cōmissa sunt, vt ea puniat, sed quatenus in eorum duratione aliquid inordinatum est, quod tollere, vel emendare expedit. Quod ibidem Glossa notauit in propositione casus: & constat ex vsu, nam in Concilio Tridentino habentur multa similia statuta, quæ ita prouident in futurum, vt præcipiant statim remediū adhiberi iis, quæ potius male acta fuerant, vt sess. 24. cap. 17. circa pluralitatem beneficiorum. Quocirca non satis cōstatere potest, quale fuerit illud præceptum sub censura ipso facto incurrenda: quodcumque tamen fuerit, non potest ex illo textu sufficiens argumentum sumi. Et in vtroque sensu habet aliquam difficultatē. Nam, si fuit statutum, etiam si esset à Papa confirmatum, possent Episcopi ab illo absolueret per capitulum *Nuper*, non ergo indigebant illa concessione Pontificis, quam Glossa ibi tacite factam esse interpretatur: Et ideo supposito eo sensu, magis consequenter dicitur; ibi Pontificem non concessisse potestatem absolendi Archiepiscopo, vel Episcopis, sed eam supposuisse, & mandasse, ne illa vterentur nisi post congruam satisfactionem. Vnde idē respondebunt, qui æquiparant quoad absolutionem sententiam generalem cum statuto, etiam si admittant ibi esse sermonem de generali sententia. At vero iuxta alteram opinionem dicendum erit, illos Episcopos non fuisse habituros potestatem ad absolendum ab illa sententia generali (ita textum illum intelligendo post confirmationem Pontificis, nisi ipsemet Pontifex facultatem dedisset. Ex illo ergo textu pro neutra opinione argumentum sumitur.

Iam ad cetera dubia breuiter respondendum est. Ad primum distinguendum est de excommunicato à suo Episcopo, vel per generalem sententiam, vel per

per specialem: nam si sit priori modo poterit absolui ab alio Episcopo, ad cuius diocesim domicilium transiit iuxta probabilem opinionem modo tractatam, quam diximus esse in praxi securam. At vero si fuerit excommunicatus per particularem sententiam: non poterit absolui ab alio iudice, etiam si aliò domicilium transiit, quia iam causa coepit fuit coram alio iudice, qui proinde quasi per manentem iurisdictionem acquisiuit in tali causa, & in ijs, quæ ad illam spectant, inter quæ sunt censura, & absolutio ab illa. Iurisdicção autem sic confirmata non aufertur propter translationem domicilij, ut constat ex c. *Proposuit*, de Foro comp. vbi Glossa vltima refert plura iura. Et ex illo textu potest colligi quædam differentia inter sententiam particularem: & generalem, nam illa fertur ad petitionem, partis coram proprio iudice, & ita procedit propria citatio rei, vel in particulari, vel confusè per monitionem, vt intra certum terminum satisfaciatur, & ideo necesse est, vt talis causa inchoata sub vno iudice, coram illo terminetur, ne detur occasio fraudibus, & tergiversationibus: quæ omnia in sententia generali non eodem modo procedunt, vt per se constat.

In secundo dubio minor est ratio dubitandi, nã qui versatur in extraneo Episcopatu, non incurrit censuram ab Episcopo illius loci latam, per generalem sententiam, vt supra visum est, & ita in eo non habet locum questio, quoad absolutionem ab hac censura. Oportet ergo, vt sit lata per statutu, si pro futuris culpis lata est, & ab homine peregrino incurrit supponitur: & tunc de absolutione illius iudicandum est, sicut de censura lata à iure, & nõ ab homine, quare non est dubium: quin à proprio etiam Episcopo possit absolui nisi fuisset reseruata, iuxta infra dicenda. Vt autem huiusmodi hospes per sententiam particularem ab homine latam ligari possit ab Episcopo alterius diocesis, necesse est vt in eo supponatur legitima iurisdicção, siue ratione delicti ibi commissi, siue alio titulo acquisita fuerit: & tunc dicendum est, non posse absolui à proprio Episcopo, sed seruandam in eo esse regulam superius positam vt ab eo absoluat, à quo excommunicatus est, quia in tali causa ille solus est eius iudex. Et hinc consentanea sunt, quæ tradit Abbas in ca. *Gratiani*, de Præbend. num. 14.

Ad tertium dubium, Vgolini supra num. 10. refert Lapam alleg. 47. num. 6. absolui afferentem, propter ingressum religionis posse quemcunque absolui à superiore talis religionis, à censura lata per Episcopum, vel alium iudicem, nõ detur religioso occasio vagandi. Quæ ratio est bona congruentia, vt detur iurisdicção, oportet tamen ostendere vbi data sit. Et ideo Vgolinius contrarium simpliciter affirmat, qui solum id probat, quia per mortem naturalem non fit, vt possit quis absolui ab alio, quam ab excommunicatore, vt supra dictum est: ergo neq; per mortem civilem id fiet. Quæ ratio mihi non placet, quia per mortem naturalem non transferatur homo in alium statum Ecclesiæ militantis, neq; sub nouo iudice, & iurisdictione constituitur, quod secus fit per mortem civilem, quæ euenire censetur in ingressu religionis.

Quocirca in primis est vt edum distinctione data de sententia generali, vel speciali, nam, si censura per priorem inducta est, poterit ab illa absolui, qui ingressus est religionem, à suo superiore, iuxta supra dictam opinionem, quia ille tunc est ordinarius eius, & idem à fortiori est, si censura lata fuit per statutu, nam illa non est ab homine, sed à iure. Si vero censura fuit lata per sententiam propriam, & specialem, tunc iuxta commune ius seruanda erit regula propoita, tum quia ratione licis, seu causæ inchoatæ iurisdicção permanet apud priorem iudicem: tum etiam quia nulla sufficiens ratio, aut iur-

re constat talem iurisdictionem translatam esse in alium Prælatum.

Nihilominus tamen consulenda sunt specialia priuilegia singularum religionum, & secundum illa erit plenum iudicium ferendum de potestate absoluedi à tali censura. Nam Mendicantium superiores ordinarij priuilegium habent ad absoluedum ab omni censura ab homine lata, & contracta ante ingressum religionis, dummodo talis censura generaliter lata sit. Quod priuilegium à Clemente III. datum est Minoribus, & postea ab alijs Pontificibus confirmatum, vel de nouo alijs religionibus concessum, Et Martinus V. in gratiam ordinis S. Benedicti Prouinciæ Castellæ, priuilegium concessit Abbati Vallisoleto, qui est Generalis in illo Regno, vt possit absolueri subditos ab omni sententia excommunicationis, quātumuis reseruata quo priuilegio per viam excommunicationis multæ aliæ religiones vtuntur: & intelligendum censetur de sententia generali: nam illa, quæ in particulari fertur, præsertim nominatim in causa ad forum contentiosum deducta nūquam comprehenditur sub his priuilegijs, quæ semper loquuntur, vel in generalibus sententijs, vel in casibus occultis.

At vero si sententia esset lata pro particulari delicto, occulto tamen quoad personas, in quas confusa tantum, & sub ratione delinquentium lata sit, talis censura tolli poterit per prædicta priuilegia post satisfactionem exhibitam parti, prout possit: quia verba priuilegij sunt generalia de censura, à iure, & ab homine generatim lata, & illa censura, licet aliqua ex parte specialis sit: tamen aliunde est generalis, & interdum ita vocatur propter modum & formam sub qua fertur: & priuilegia amplianda sunt: præsertim cum hoc sit consentaneum fini priuilegij, qui est fauor honor, & clausura religionis. Propter quod, per huiusmodi priuilegium non solum post professionem, sed etiam antea absolui poterunt, vt iidem Pontifices declararunt, vt infra iterum attingimus.

Ad quartum dubium dicendū in primis est, post appellationem eum iudicem, ad quem appellatum est, posse absolueri à censura lata ab inferiori, vt patet ex c. *Petrus*, de Sent. excom. & in c. *Venerabilibus*, §. *Porro*, eod. in 6. Hanc enim iurisdictionem per appellationem acquisiuit, cum iam causa in eum translata sit, & accessorii sequatur principale. Dico autem posse, quia iurisdictionem habet, quasi vtatur, factum tenebit iuxta dictum c. *Venerabilibus*, §. *Sane*. Vt autem ea potestate legitime vtatur, seruare debet modum à iure præscriptum, qui colligi potest ex dictis iuribus, & ex ca. *Ad reprimendam*, de Officio ordinarij. Et summa eius est, vt non absoluat, nisi prius constiterit priorem censuram fuisse inique datam: alioqui remittere potius debeat absolutionem ad iudicem, qui illam tulit, nisi vel sit periculum in mora, vel ille nolit absolutionem impendere, vt latius Canonistæ citatis locis, & Abbas in c. *Cum ab excommunicato*, de Rescrip. num. 14.

Ex quo intelligitur in eo casu etiam posse iudicem, à quo appellatum est, absolutionem censuræ præstare, quia, quamuis per appellationem sit in aliu causa translata, vt sumitur ex multis iuribus titulo de Appellationibus: nihilominus ille, à quo appellatum est, non omnino amisit iurisdictionem ordinariam, quam habebat: sed solum habet illa quasi impeditam post admissam appellationem, ne quippiam agere possit, quod effectum, vel fructum appellationis possit impedire. Conferre autem absolutionem non impedit effectum appellationis, sed potius est id, quod per eam intenditur, vel quod iurare potest ad illam melius proseguendam: ergo &c. Estque hæc sententia conformis textui in cap. *Cum cessante*, & c. *Cum teneamur*, de Appellat. & clarius in c. *Si à iudice*, eo. tit. in 6. Qui bus locis videri possunt

Doctores, & præsertim Abbas in cap. *Quæstioni*, nu.
7. de Appell. Qui excipit iudicem delegatum, quia
per appellationem admittit prius non manet iuris-
dictione, & eam transfert in superiorem, ex ea. *Cum*
appellationibus, de Appellat. in 6. Ipsemet tamen di-
cit, Doctores alios hoc extendere etiam ad iudicem
delegatum in fauorem censuræ in cap. *Qua fronte*,
de Appell. Et mihi certè eorum sententia magis pla-
cet, propter rationem supra adductam, & superiora
iura, & quia in dicto cap. *Cum appellationibus*, non vi-
deo sermonem esse specialiter de iudice delegato,
sed absolute de quolibet iudice inferiori, à quo ap-
pellatum est. Vnde si ille textus quidpiam probaret,
de omnibus concluderet. Cum ergo ibi dictum
quòd *iudex appellationi deferens, à se iurisdictionem ab-*
dicat, intelligendum opinor, iuxta alia verba cap.
Si à iudice, infra eodem tit. & lib. *Curia*, *Cum ap-*
pellationem sit suspens, à ipsius iurisdictione. Quod statim re-
stringitur. Nisi ad *reuocandum grauamen*, quod perin-
de procedit in absolutione vt dictum est.

34 Quinti dubij resolutio facillima est consensus
enim partium in hoc nihil potest operari, nisi supe-
riorem audeant, quia ipsæ non possunt iurisdictionem
conferre. Id quod, & per se notum est, & colligitur
etiam ex capite, *De causis*, de Officio Delegat. & plu-
ra de hoc dicemus infra agendo de abolitionione ad
cautelam hactenus de absolutiuntibus à censuris ab
homine latis.

SECTIO III.

Quis possit a censura Iuris absolvere.

QUONIAM de ipsamet persona legislatoris eadem ratio quoad hoc est, quæ de iudice ferente censuram, ideo de potestate illius nihil dicere oportet, si quæ certum est ipsum legislatorem posse absolvere, sicque excommunicare potuit, si eadem iurisdictione in eo perseveret, alioqui eius successores, vel eius superior idem poterit eodè prorsus modo, quo de iudice diximus, & eisdem rationibus, ac fundamentis. Quod adeo Verum est, vt, etiam si extraneus censuram incurrat propter transgressionem iuris huic Episcopatu proprio, absolui possit ab hoc Episcopo, etiam in absentia seu postquam ad proprium domicilium rediit, quia semper absolutio illa directè & per se pertinet ad legislatorem, imò, si reservata fuerit, ad illum solum pertinebit cum limitationibus infra ascendens. Solum ergo explicandum est, quando possit censura à iure lata tolli ab alio, vel inferiori, vel saltem non superiori, nec successore ipsius legislatoris, sed aliqui habentis eodè distinctam iurisdictionem. Potest autem hoc ius, quo lata est talis censure, esse vel commune, sub quo comprehendimus omnia Pontificum decreta, & Conciliorum Generalium, & omnia alia, quæ Pontificis auctoritate confirmata sunt: vel potest esse ius particulare alicuius provincie vel Episcopatus, vel quod simile. Et quoniam de hoc posteriori iudicandum est, ad instar prioris, ideo de illo primum agemus.

Sit ergo in hac materia generalis regula. A censu-
A censuris
 zuris commu-
nibus natis, si
restrata
 non sint, po-
test Episco-
 pus vel Pa-
rochus ab-
 soluere.

tur alius facultatem relaxandi. In quo textu primum est obseruandum, sermonem esse in particulari de excommunicatione : & ita de alia principaliter intelligenda regula posita: tamen ratio textus communis est cæteris censuris : & ideo ad illas etiam regulariter extenditur, nisi vbi aliqua alia specialis ratio occurrerit, quod infra in particulari de illis tractando admonebimus. Tamen vt dixi, & obseruari facile potest ex multis iuribus sub titulo de sententia excommunicationis, omnes censuræ regulariter in his rebus equiparantur, licet præcipue in excommunicatione locum habeant : quod fere in tota hac materia præ oculis habendum est.

Secundo obseruandum est, in illo textu sermo-
nem esse de censura lata per ius commune, nam est
sermo de illa censura, quam quis contrahit commu-
nicando cum excommunicato: & constituitur diffe-
rentia inter censuram contractam per communica-
tionem cum excommunicato in crimine crimino-
so, & contractam per aliam communicationem in
sacris, vel in aliare. Et licet vtrique videatur esse à iu-
re, tamen prius absoluitur ab iudice à iudice qui
alterum excommunicauit: nam, quia illa excommuni-
catio in delicto est quædā participatio in cõtuma-
cia & in ipsius iudicis Ecclesiastici offensionem spe-
cialiter cedit, voluit Pontifex, vt illa censura, quasi
per extenforiem censetur ab eodem homine lata,
qui alterum excommunicauit. Posterior vero, quia
est à iure, & non reseruata censetur commissā aliis
quoad absolutionem, vt ibidem dicitur. Et quāuis
de illa censura in particulari sit ibi sermo, tamē, quia
ibi non conditur speciale ius, aut conceditur priui-
legium peculiare, & quia ratio Pontificis generalis
est, ideo inde colligitur ab omnibus Doctoribus re-
gula generalis pro omnibus censuris latis à iure co-
muni, & non reseruatis, scilicet, non tantum à legis-
latoe, sed etiam ab aliis dissolui posse.

Tertio obseruandum est, cum ibi dicitur talem censuram per Episcopum vniuersum tolli posse, respectu intelligi de Episcopo vniuersumque, qui in suo ordine est pastor ordinarius eius: hæc enim vim habet illud relatiuum *suo*. Vnde, cum inferius dicitur, cum legislator non reueratur, eo ipso concedere *aliis* facultatem relaxandi, non intelligitur de quibuscunque aliis: non enim quilibet sacerdos potest de tali censura absolueret, vt dicemus, sed de aliis pastoribus, vel habentibus potestatem ligandi, & solvendi circa talem personam, seu, quod idem est, de aliis iudicibus, qui aliàs circa talem personam iudicium ferre possunt. Quod, & per se clarum apparet, quia lex illi non præbet nouam iurisdictionem non habenti, sed declarat, dum per reservationem non auferitur, eam, quæ antea erat, extendi ad censuras ipso iure latis, tum etiam, quia illa particula, *aliis*, respondet præcedentibus, scilicet, *a suo Episcopo*, vel proprio *facultate*, & per illas limitatur. Denique, quia (vt Iurista dicunt) illa dictio, *Aliis*, similitudinis est nota ex Glossa in l. si fugiunt, C. de Seru. fugit. quam verò similitudinem ibi dicat, in fra videbimus, nunc satis est, vt nimirum, debere dicere, similitudinem in potestate ligandi, & absoluendi, proportionata ad talem actum, respectu talis persone: nam hæc est per se necessaria ad actum absoluedi, de quo sermo est.

Ex his ergo latius probata relinquitur prima pars
affertionis, scilicet vnumquemque posse absolui abs
omnibus censuris iure communi latis, & non rele-
uatis a suo Episcopo. Quis autem fit vnusquisque
proprius Episcopus, questio est similis illi, quæ de
proprio sacerdote tractata est supra, de ministro in-
strumenti penitentie disputando: & easdem habet
dubitationes, quæ eodem proportionali modo so-
luendi sunt. Generatim enim loquendo, Episcopus
alicuius dicitur, Episcopus illius diæcesis, in qua ta-
lis persona habet suum domicilium, quia domici-
lium est quasi fundamentum fori, seu iurisdictionis,
vt est.

est veriusque iuris principium, lege vltim. ff. de Iurisdic. omni. iud. cap. vlt. de Constit. in 6. & cap.

Proprio E. Episcopo potest qui absolui à censura, etiam si in alio Episcopatu deliquerit.

A nobis, i. de Sentent. excomm. vbi Abbas, & latius in capit. prim. de For. comp. numer. 23. vnde non est dubium, quia vnusquisque absolui possit à prædicta censura ab Episcopo illius diocesis, in qua habet suum domicilium, non solum, si delictum in eadem diocesi commisit, sed vbicumque deliquerit, & censuram contraxerit: nam, licet ratione delicti acquiratur forum in ordine ad accusationem, vel penam, quæ per hominis sententiam in alieno territorio ferri potest, tamen & hæc poena, de qua nunc agimus, non imponitur ab alio particulari Episcopo, sed à Summo Pontifice, & proprius etiam Episcopus nunquam amittit ius suum, quo minus eius subditus possit coram illo conueniri, etiam si alibi deliquerit. Et eadem ratione non amittit potestatem absolendi illum. Ex quo vltimus fit, vt ille subditus possit absolui à proprio Episcopo etiã dum in alieno Episcopatu peregrinatur, quia censura ferri potest in absentem, etiam si exiit in alieno Episcopatu, vt supra ostensum est. ergo multo magis absolutio, quia fauorabilior est, & in reliquis est par ratio, nam etiam absolutio sine strepitu iudicii ferri potest, & habet suum effectum, seu executionem, quasi spiritali, seu inuincibili modo. Cum ergo absentia, seu existentia in alieno territorio non obstat, & aliqui sit potestas, poterit hic à suo Episcopo absolui.

Possum ali. en. subditus absolui à censura canon. nisi ab Episcopo, in cuius diocesi deliquit.

Queri tamen potest, an ab illo suo possit absolui, vel etiam ab illo suo Episcopo, in cuius diocesi vagatur. Videtur enim ab illo non posse, quia ille reuera non est suus Episcopus. Quod regulariter ita est, nimirum quando existentia in illo loco est ad breue tempus, & quasi in via, seu peregrinatione: quia tunc conuincit ratio facta. Et probat etiam c. Romana, §. Nec etiam, de For. com. in 6. & c. Excommunicationis de Officio leg. vbi dicitur, Legatum Pontificis non posse absoluer, etiam intra suam provinciam, eos qui in clericos manus violentas iniecerunt, alius de illuc accedentes scilicet, quia non sunt subditi illius provincie: idem ergo erit in nostro casu. Sed intelligendum hoc est, vt ibi notat Abbas nu. 7. quãdo talis persona non commisit delictum, nec contraxit censuram in eo loco, & diocesi, in qua versatur: nam si ibi deliquit ratione delicti sit aliquo modo subditus in ordine ad illud, ita vt possit conueniri & puniri: ergo etiam vt possit absolui quoad forum contentiosum, ad quod pertinet censura: nam de absolutione sacramentali quoad culpam alia est ratio. Neq. censio inconueniens, quod ille possit absolui in eo casu à duobus Episcopis, quia diuersis titulis potest vtriq. subici, alteri simpliciter, alteri quoad vnum effectum.

Abbas.

At vero quando mora in aliena diocesi est diuturna, ita vt, licet non sit per translationem domicilij, sit per quandam permanentem habitationem, tunc valde probabile est posse absolui ab Episcopo loci, siue censuram in eo loco contraxerint, siue alibi, & licet commoretur ibi cum licentia sui Episcopi, siue non. Quod aliqui fundant in præsupposita voluntate & consensu alterius Episcopi proprii. Hoc tamen, vt in superioribus dixi, in materia iurisdictionis, & ad valorem actus, qui ab illa pendet, non sufficit, quia nisi adsit voluntas, eius præsumptio non confert iurisdictionem. Dicendum ergo est, illam diuturnam inhabitatiõem, moraliter tenses, & consuetudinem receptam esse per modum cuiusdam domicilij pro eo tempore, quo durat, & ideo illum Episcopum reputari vt proprium, quoad hunc actum absolendi à censura, quidquid sit de aliis. De quibus videri potest Abbas in dicto cap. Excommunicatus, de Officio legati. num. 7. & cap. Quod clericus, de For. comp. n. 4. & ca. Ex parte R. nu. 8. eodem tit.

Addendum est præterea, eos, qui semper vagantur, & nullibi habent fixum domicilium, posse sine dubio absolui ab Episcopo loci, in quo actu versantur, etiam si per breue tempus ibi sint commoraturi: quia illi non habent alium Episcopum, & nõ debent carere pastore, vt in simili latius dixi in materia de Confessione: est enim eadem ratio & proportio.

Quid de Religiosis.

Solet etiam specialiter de religiosis dubitari, an possint absolui ab Episcopo loci, in quo domicilium habent: sed res est facilis. Nam si religiosi confiderentur solum ratione status, & non sint exempti ab Episcopis, clarum est posse ab eis absolui, nam & ligari ab eis poterunt. Si enim exempti non sunt, sunt subditi, quia iure communi omnes habentes domicilium in tali diocesi, subiecti sunt Episcopo illius: ergo potest Episcopus actus iurisdictionis in illos exercere. Vnde in ca. Religioso, de Sent. excomm. in 6. si religiosus incidat in excommunicationem canonis, si quis suadente, percutiendo clericum secularem, eius absolutio Episcopo diocesano committitur: & in ca. Monachis, de Sent. excomm. quando percussio est inter ipsos religiosos, absolutio committitur superiori ex speciali concessione, non tamen omnino excluditur Episcopus: nam si maior fuerit necessaria prouidentia, ad illum dicitur esse recurrendum: vnde supponitur, etiam illum esse superiorem sistendo in communi iure. Vnde similis absolutio in vtroque casu respectu Monialium Episcopo committitur in ca. De Monialibus, de Sent. excomm. At vero religiosi exempti per priuilegia Pontificia non possunt absolui ab Episcopo, cum in eos non habeat iurisdictionem: neq. ipsi possunt quoad hoc se illi subicere, quia & hoc esset in detrimentum religionis, & ipsi non possunt Episcopo iurisdictionem conferre, quam non habet, de quo videri possunt plura in Vgolin. tab. i. c. 10. §. 1.

Quid de Religiosis.

Rursus vero dubitari potest, an nomine Episcopi intelligendus sit totus ille, qui proprie, & in rigore Episcopalem dignitatem habet, vel quilibet, qui iurisdictionem habeat Episcopalem. Circa quod videri potest simile dubium supra tractatum agendo de ministro confessionis, & de Episcopo, à quo debet exponi, iuxta nouum ius Concilij Tridentini. Et primo certum est Vicarium Episcopi, cui ipse vices suas generaliter committit, posse absoluer ab huiusmodi censuris: quia quando huiusmodi casus Episcopis committuntur, & non exprimitur, vt per se ipsos tantum id facere possunt, per Vicarios suos id possunt prestare. Quod licet colligere inter alia iura ex ca. vlt. de Officio Ordin. vbi dicitur, eos, qui ex officio possunt absoluer in certis casibus, posse huiusmodi absolutionem aliis committere, cum viderint expedire, & sumitur etiam ex l. More maiorum, ff. de Iurisdic. omni. iud. Dicitur autem ex officio hoc posse, qui cum ipso officio statim accipit hanc facultatem: cuiusmodi est Episcopus: ergo per Vicarium id facere potest, cui committit vices suas. Quod etiam recte confirmatur ex Concilio Tridentino sess. 24. c. 6. de Reform. vbi cum committitur Episcopis potestas absolendi à casibus reſeruatis Papæ, additur, per se ipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum. Et quoad peccatum hærens occulte statim excluditur Vicarius: Ergo signum est, vbi confessio sit absolute Episcopo, non excludi Vicarium: & similiter, quando ius non requirit Vicarium specialiter deputandum, generalem sufficere. Denique vacante Sede Episcopali, Capitulum Vicarium constituit, qui hoc ipso censetur habere iurisdictionem Episcopalem, & posse absoluer ab his censuris: ergo multo magis id dicendum est de Vicario Episcopi, quoties ipsemet Episcopus aliquid specialiter sibi non reſeruat.

Qui nomine Episcopi comprehendantur.

Dices, ergo quando absolutio à censura, quæ reſeruata erat Papæ, specialiter conceditur Episcopo, non

Vicarius Episcopi comprehendatur.

Conc. Trid.

non poterit ille talem absolutionem alteri committere, sed tantum per se ipsum illam exercere: ut in casibus v.g. de quibus loquitur Concilium Tridentinum dicta sess. 24. cap. 6. de reformat. Consequens autem est falsum & contra omnes, imo contra illudmet decretum Concilij Tridentini, ut paulo ante expendebamus. Sequela probatur, quia tunc Episcopus non habet potestatem ordinariam, sed delegatam, seu speciali beneficio concessam, huiusmodi autem iurisdicção sublegari non potest, ut constat ex cap. vlt. §. de Offic. deleg. & ex l. i. ff. de eo cui mandata est iurisdicção. Nec satis est respondere hoc esse speciale in potestate absolventi ab excommunicatione, quia cōceditur in fauorē animæ, ut respondet Couarruias lib. 3. Variar. cap. 20. num. 5. Tum quia §. vltim. de Offic. deleg. loquitur in specie de potestate absolventi concessa in fauorem animæ: tum etiam quia cā. vltimum de Offic. ordin. aperte sentit absolutionem in his casibus cōuenire Episcopo ex officio, & ideo posse eam aliis committere. Vbi Abbas & alij idem sentiunt, licet rationem non satis declarent. Ea vero esse videtur, quia absolue ab excommunicatione per se, & ex officio conuenit Episcopo iuxta capit. Nuper, de Sentent. excommuni. per reservationem autem extrahitur censura reservata ab illa iurisdicção: & ideo ablata reservatione quasi in naturalem statum reducit, atque ita manet sub ordinaria iurisdicção Episcopi sicut fuisse, si à principio reservat. nō esset.

12
Nominē Episcopi, comprehenditur Capitulum Sede vacante & Vicarius ab eo constitutus. Vgolin.

Deinde in multis aliis manifestum est verbum illud Episcopus, extendendum esse ad plures alios, qui Episcopalem dignitatem non habent, satisque esse quod habeant iurisdicçãoem Episcopalem. Ut Capitulum Cathedralis Ecclesiæ vacante sede: ut constat ex iuribus in præced. sess. adductis, nam, quoad hoc eadem ratio est de absolutione à censura lata ab homine, aut à iure. Idemque est, ut dixi, de Vicario constituto ab ipso Capitulo. Imo in hoc constituit Vgolin supra §. 2. quandam differentiam inter Vicarium Episcopi, & Capituli, Sede vacante, quod Vicarius Episcopi habet iurisdicçãoem dependētem ab illo in fieri, & conferuari: & ideo si Episcopus sit suspensus, vel excommunicatus, eius Vicarius non potest absolvere: aut Vicarius Capituli, Sede vacante, non habet iurisdicçãoem ita pendētem à Capitulo, nam licet ipsum Capitulum suspensionis censuram incurrat, & ideo iurisdicçãois vltu priuetur, nihilominus Vicarius expeditam retinet iurisdicçãoem ad absolvendum: quia non auctoritate solius capituli, sed Concilij Tridentini creatus est, ut patet ex sess. 24. c. 16. de Reformat.

13
Vicarius à Capitulo electus ab illo habet iurisdicçãoem dependētem in fieri & conferuari.

Hæc vero differentia non satis fundata est: suppono enim ex antiquo iure, tempore Sedis vacantis iurisdicçãoem Episcopi deuolui ad Capitulum, ut supra ostensum est ex c. vnico de Maior. & obed. in 6. Quam iurisdicçãoem Conc. Trid. nec mutauit, nec minuit, sed solum præcepit modum vtendi illa iurisdicçãoe, nimirum per Vicarium ab eodē Capitulo electū, cui & iurisdicçãoem, & vltim iurisdicçãois committat. Concilium ergo Trid. non dedit iurisdicçãoem illi Vicario, neque ad hoc interposuit auctoritatem suam, sed solum ad imponendū prædictum præceptum, quo non obstante ille Vicarius vicem gerit Capituli & eius iurisdicçãoe vtitur: ergo, si Capitulum habeat impeditum vltim iurisdicçãois, consequenter etiam Vicarius habet idem impedimentum. Et confirmatur ac declaratur, nam ante illud decretum Concilij Trident. si Capitulum esset suspensa Vicarij iurisdicção: est enim omnino eadem ratio de illo Vicario, & de Vicario Episcopi: sed Conciliū Trident. eo quod præcepit illam Vicarij electionem, non firmavit eius iurisdicção-

nem, neque aliam, vel aliter dari voluit, quam per Capitulum dari posset, quia neque in illo decreto est vltim verbum, unde hoc colligi possit, neque ex solo illo præcepto colligitur. Sicut, si Concilium præcepisset Episcopis, vt haberent Vicarios, non propterea tales Vicarij aliter haberent hanc iurisdicçãoem quam nunc habeant: nullum ergo fundamentum habet illa sententia in Conc. Trid. Unde, cum alioqui Vicarius ex vi officij sui pendeat iurisdicçãoe, & vsu ab eo cuius Vicarius est iuxta c. 1. de Offic. Vicarij in 6. idem censetur quoad hoc dicendum de Vicario Capituli, quod de Vicario Episcopi.

Sed quid dicendum erit, si ob negligentiam Capituli Metropolitanus, aut vicinus Episcopus huiusmodi Vicarium constituit, nunquid suspensio Archiepiscopo erit suspensio Vicarij ille? Videtur enim sequi, quia tunc iurisdicção apparet deuoluta ad Archiepiscopum, atque ita ab illo pendere, & consequenter de tali Vicario verum erit, quod, licet Capitulum suspendatur, eius iurisdicção maneat expedita, quia non habet illam à Capitulo, sed ab Archiepiscopo. Nihilominus tamen oppositum censetur verum, quia verum non est iurisdicçãoem Capituli in eo casu deuolui ad Archiepiscopum, neque enim ipse posset ibi excommunicare, aut absolvere auctoritate ordinaria: sed solum ei committitur deputatio seu electio talis personæ in Vicarium: quia facta, ille Vicarius habet iurisdicçãoem Capituli, independentem quidem à voluntate eius, quam supplet auctoritas & efficacia Concil. Trident. pendētem: tamen nihilominus à potestate, & iurisdicçãoe, quæ residet in ipso Capitulo, quia Concil. noluit nouum modum iurisdicçãois instituere, vt ostensum est, sed solum obligare, & cogere Capitulum, vt suam iurisdicçãoem Vicario cōmunicaret. Hoc ergo modo capitulum, Sede vacante, & eius Vicarius sub nomine Episcopi in illa regula comprehenduntur.

14
An si ob negligentiam Archiepiscopi Metropolitanus Vicarius ille? Videtur enim sequi, quia tunc iurisdicção apparet deuoluta ad Archiepiscopum, atque ita ab illo pendere, & consequenter de tali Vicario verum erit, quod, licet Capitulum suspendatur, eius iurisdicção maneat expedita, quia non habet illam à Capitulo, sed ab Archiepiscopo. Nihilominus tamen oppositum censetur verum, quia verum non est iurisdicçãoem Capituli in eo casu deuolui ad Archiepiscopum, neque enim ipse posset ibi excommunicare, aut absolvere auctoritate ordinaria: sed solum ei committitur deputatio seu electio talis personæ in Vicarium: quia facta, ille Vicarius habet iurisdicçãoem Capituli, independentem quidem à voluntate eius, quam supplet auctoritas & efficacia Concil. Trident. pendētem: tamen nihilominus à potestate, & iurisdicçãoe, quæ residet in ipso Capitulo, quia Concil. noluit nouum modum iurisdicçãois instituere, vt ostensum est, sed solum obligare, & cogere Capitulum, vt suam iurisdicçãoem Vicario cōmunicaret. Hoc ergo modo capitulum, Sede vacante, & eius Vicarius sub nomine Episcopi in illa regula comprehenduntur.

Præterea etiam Abbates, qui iurisdicçãoem habent Episcopalem, sub illa voce continentur, quia iuxta subiectam materiam intelligenda est, cum autem ille actus absolventi, de quo est sermo ad iurisdicçãoem pertinent, quando Episcopus ibi nominatur, non tam propter dignitatem ordinis, quam propter iurisdicçãoem nominari merito intelligimus: ergo recte comprehendimus sub illa voce omnes, qui similem iurisdicçãoem habent. Notanter autem dico similem, & non aequalem, quia sufficit, vt habeant iurisdicçãoem fori contentiosi ad ferendas, & tollendas censuras, quia hæc est, quæ per se spectat ad hunc actum, etiam si alioqui æqualis non sit. Et confirmatur, quia interdum hi Abbates sunt ita exempti, & nullus Episcopus habeat immediatam iurisdicçãoem in eorum subditos, præter Romanum Pont. non debent autem illi subditi carere Episcopo, à quo possint absolui: ergo nomine Episcopi comprehenditur huiusmodi Abbas. Et consequenter etiam Vicarius eius, & Capitulum eius Ecclesiæ: tempore, quo vacat: nam de his eadem ratione, & proportionem loquendum est.

15
Nominē Episcopi comprehenduntur Abbates exempti, & Capituli eius Ecclesiæ non eorum vicarij.

Addo vero, quando huiusmodi inferiores Prælati non obstante dicta iurisdicçãoe, habent ordinariū Episcopum sibi superiorem, ita vt, vel possint causas ad se aduocare, vel saltem cum eis habeat ius præuentionis, tunc etiam Episcopum posse absolvere subditos inferioris Prælati, à censuris iure cōmunitatis: quia etiam si intercedat inferior Prælatus verbi gratia Archipresbyter, nihilominus eius Episcopus est proprius & p̄scriptus omnium subditorum eius. Item quia regula supra posita in vniversū vera est, quidquid in hoc genere potest inferior, potest superior, si prædicto modo superior sit, vt supra declarauimus. Et hæc etiam ratione Legatus Pontificis in sua prouincia sub nomine Episcopi quoad hunc actum comprehenditur, quia iurisdicçãoem habet Episcopa-

16
Comprehenduntur etiam alioqui inferiores Prælati, qui superiorem habent Episcopum.

Seçt. III. Quis possit à censura Iuris absoluerè.

131

Episcopalem, & immediatà, ad eum modum quo habet Pontifex, cuius vicem gerit, vt constat ex ca. 1. & aliis, de Offic. leg. & in particulari hæc potestas aperte colligitur ex cap. In excommunicatis, & capit. Quod translationem, de Offic. leg. vbi videri potest Abbas & Villadiego tract. de irreg. q. 13. delegatus autem in hoc id poterit, quod ei fuerit commissum ab eo qui ordinariam circa hunc actum iurisdictionem habet.

17 *Comprehenditur etiam prelati religionum repositus iurisdictionem*
Ex his vero colligo vltimè, etiam prælatos religionum ex vi huius iuris communis habere potestatem ad absolvendos suos subditos ab huiusmodi censuris iuris communis. Dico autem ex vi huius iuris, nã quod ex vi suorum privilegiorum illam habeant manifestum est. Quia vero in suos subditos iurisdictionem habent, quodam modo similem Episcopali, in quantum iurisdictionem habent fori contentiosi, & eos possunt excommunicare, ideo opinor etiam ex vi illius c. Nuper, & ex vi particulæ Episcopis, sub propofita regula comprehendendi.

8 *Obicitur Clem. 1. de Privileg. Glossa.*
Obicitur vero potest Clem. 1. de Priu. vbi excommunicantur religiosi, qui absoluunt excommunicatos à canone, nisi in casibus à iure expressis: Vbi Glossa hoc intelligit de omni canone, & de omni censura à qua possit Episcopus absolvere per capit. Nuper, & infra in verb. *Quenquam*, hoc extendit etiam ad religiosos eiusdem religionis, & sibi subditos: quam interpretationem sequitur Syluest. ver. Excommunicatio. 7. num. 31. sed mihi videtur interpretatio falsa, præsertim quoad posteriorem partem. Primò quidem, quia ille textus ita incipit, *Religiosi, qui clericis, aut laicis sacramentum, &c.* & sub eodem contextu ait, *An qui excommunicatus à canone, &c.* ergo nò loquitur de absolutione eorum subditorum, sed extraneorum qui ad illos non pertinent. Adde, cum subdat, *Nisi in casibus à iure expressis*, respectu subditorum, hunc casum, de quo agimus, satis esse in iure expressum in d. c. Nuper. non solum in d. v. Episcopus, vt nunc dicimus, sed claris ex vi partic. *Proprius Sacerdos*, vt infra dicam. Vnde cum postea concluditur in dicta Clem. *Absolvere quemquam præsumperint*, partic. *quemquam* plane referenda est ad initium textus scilicet, *clericum vel laicum*.

19 *Syluest. Clem. expone.*
Quamquam sub nomine clerici comprehendendos censo etiam extraneos religiosos non sibi subditos, tum quia intentio illius canonis est punire religiosos vsurpantes iurisdictionem quam nò habent in huiusmodi actibus, quod vitium tam circa alienos religiosos, quam circa alios committitur: tum etiam, quia nomine clerici interdum comprehenditur quilibet Ecclesiastica persona. Quod si dicas iuxta hunc sensum etiam subditum comprehendendi: respondeo, quantum ad casus iure nò expressos vel per privilegia sedis Apostolicæ concessos, verum id esse, ita vt prælati religionis absolvens subditum in casu reservato per canonem, & sibi nò concessio per privilegium, illam pœnam incurrat: secus vero si absoluat in casu nò reservato, quia hoc ipso est in iure concessus iuxta dictum c. Nuper. Habent ergo ex vi illius iuris communis hanc potestatem, quamvis per privilegia habeant illam magis expressam, & quasi magis propriam & exemptam à iurisdictione Episcoporum. Et hæc videntur sufficere ad expositionem illius particulæ, A suo Episcopo.

Quis possit absolvere à censura per statutum alicuius provincie vel Episcopatus lata

20 *Syluest. Clem. expone.*
Superest vt aliam particulam illius textus, scilicet, *Canonis seu iuris*, explicemus, videlicet an solum commune ius, vel Pontificium intelligendum sit, an vero comprehendatur etiam statuta particularia quorumcunque Episcoporum, aut Conc. Proverb. hinc enim pendet resolutio alterius dubij,

A scilicet, an à censuris latis per hæc statuta possint absolueri omnes, qui iure communi absolueri possunt à censuris iure Pontificio latis. Ratio autem dubitandi est, quia in dict. capit. Nuper, vt vidimus solum est sermo de censura iuris communis: ergo non debet extendi ad alia statuta. Adde non esse eandem rationem in cæteris, quia cum ipse Pontifex sit auctor iuris communis, & ad ipsum per se pertineat tollere censuras in illo latis, potuit ipse ordinario iure vices suas quoad hoc aliis committere, & ita suam voluntatem interpretari, vt, quoties censuram sibi non reservauerit, censeatur concedere Episcopo potestatem absolvendi. At verò hæc ratio non habet locum in statutis particularibus, quia neque ab illius voluntate procedunt neque ad eum pertinet, tanquam ad propriam causam, ab illis absolueri: nam licet absolute hoc possit tanquam vniuersalis causa, regulariter tamen id non facit, sed relinquit proprios pastores suis iurisdictionibus vt.

21 *Abb. Conar. Syluest.*
Sed nihilominus dicendum est, verba illa generaliter esse intelligenda de omni censura à iure prout distinguitur à censura ab homine, atq; ita in eis comprehendendi, quælibet statuta, vel constitutiones particulares, quibus censura feruntur, non reservata. Ita intelligunt communiter Doctores. Abbas numero quinto, Conarruias, cap. Alma, prima part. §. 12. numer. 4. Syluester verb. *Absolutio*, primo, num. 7. Solerque ad confirmandum citari capit. *Ex frequentibus*, de Institut. in quo supponi videtur suffraganeos Archiepiscopi posse absolvere à censura lata per statutum Archiepiscopi. Qui textus non multum probat, quia illud statutum confirmatum erat à Pontifice, & ita poterat vt Pontificium reputari. Ratio ergo præcipua sumenda est ex verbis, & ratione eiusdem textus. Nam absolute loquitur de sententia iuris, quæ locutio in rigore omnia iura comprehendit. Deinde in ratione subdit, *Quia conditor canonis &c.* vbi consulto videtur tam generali verbo usus, vt quemcunque canonem, à quocunque conditus sit comprehendat. Quocirca licet casus illius textus sit de quadam particulari censura contra specialem canonem iuris communis, tamẽ ex illo casu sumpsit occasionem Pontifex tradendi regulam generalem, quæ proinde sicut non limitatur ad solam illam censuram, ita neque solum commune ius.

22 *Satisfactio dubitandi.*
Et quamvis verum sit censuras (vt sic dicam) Episcopales proprio, & particulari iure ad eos pertinere, ad Summum tamen Pontificem spectat præscribere modum, & formam seruandam in censuris ferendis per quæcunque statuta: quæ propterea iuxta commune ius semper interpretanda sunt, vt colligitur ex capite, *Ex literis*, de Constitutionibus, & capite, *Cum dilectus*, de consuetudine. Atq; ita iure communi ordinatum est, vt in censura absque reservatione lata per quemcunque canonem, siue generalem, siue particularem, hoc ipso censeatur eius absolutio aliis concessa. In quo nihil derogatur iurisdictioni Episcoporum, vel aliorum inferiorum Prælatorum, nam si volunt censuram sibi reservare, semper possunt in statuto id exprimere.

Num Parochus à censura iuris absolueri queat.

23 *Prima & vera sententia.*
Vltimo explicanda superest postrema pars regulæ propofitæ: per quam illam extendimus ad Parochos: quantum est ex vi eiusdem cap. Nuper: ibi enim expresse sub designatione dicitur, *In secundo casu ab Episcopo, vel à proprio sacerdote, &c.* Constat autem nomine proprii sacerdotis Parochum solere in iure significari, capit. *Omnis viri*, sine sexus de penitent. & remission. & sumitur ex ca Placuit. 9. quæstione tertia, & de Pœnit. distinction. sexta.

Atque

Thom.
Bonau.
Maior.
Soto
Syluest.
Angel.
Armill.
Innoc.

Atque ita intellexerunt textum illum communiter A Theologi in quarto, dist. 18. Diti Thomæ quaestione prima, articulo quinto, Diius Bonauent. parte secunda, quaestione sexta, Maior dist. 18. quaestione secunda, dubium tertium, Soto dist. 22. quaestione tertia, articulo secundo, Syluester verb. *Absolutio*, primo, numero quarto, & verb. *Causa*, primo numero tertio. Angel. verb. *Absolutio*, numero secundo, Armill. eodem verb. numero 36. & verb. *Causa*, num. 5. Idem tenuit Innocent. dist. cap. *Nuper*, & Nauarrus in Summa cap. 27. nu. 39. & Summ. Confessorum li. 3. tit. 36. quæ. 85. vt Couarruias refert.

24
Secunda sen-
tentia.
Couarr.

Nihilominus Couarruias in cap. *Alma*, l. p. §. 10. num. 5. contrariam sententiam, vt veriorē amplecti videtur, & tam dicit communi praxi receptā, licet opinio Theologorum in rigore disputationis defendi possit. Refertq; plures iuris Pontificij professores negantes, posse Parochos absolvere à censura, seu maiori excommunicatione iure lata, & plures refert Vgolinus in dicto capit. 16. §. quinto, & ex Theologis Caietanum verb. *Absolutio ab excommunicatione*, vbi tacite id innuit, & Tabien. verb. *Dispensatio*, num. 16. & verb. *Absolutio*, 2. nu. 4. & idem tenuit quidam Viterren. in opere de Excommunic. & interdicit. quem referunt, & sequuntur Durandus distinct. 18. quæst. quarta, Paludanus quæst. quinta. Quamuis Paludanus hoc limitet ad censuras iuris Pontificij, nam à censuris latis per statutum Episcopi concedit Parochum posse absolvere, in quo nō loquitur consequenter.

25

Citat Couarruias in fauorem huius sententiæ textum optimum (vt ipse ait) in Clement. 1. de Priuilegiis in principio, & extrauag. 1. §. *Obseruent*. eodem titul. in eorum lib. vbi nulla fit mentio de Parochis, sed de religiosis, qui prohibentur absolvere extraneos, vt supra vidimus, ex qua prohibitione non video quod argumentum sumi possit ad Parochos. Præsertim, cum ibi dicatur, *nisi in casibus à iure expressis*: & nos credamus hunc casum satis esse in iure expressum in dicto capitulo, *Nuper*, tam de Parochis respectu suarum ouium, quam etiam proportionatiter de prelati localibus religionum respectu suorum subditorum, quorum ipsi sunt proprii Sacerdotes. Quo circa in iure nihil inuenio, quo possit hæc sententia probari, ratio tamen videtur vrgere, quia absolutio à censura requirit iurisdictionem fori contentiosi: sed Parochus non habet huiusmodi iurisdictionem: ergo non potest à censura absolvere. Et confirmatur, nam qui non potest ligare, non potest solvere: sed Parochus non potest per censuras ligare: ergo nec à censuris solvere. Itē argumentabatur Viterrensis, vt Paludanus refert, quia plus est excommunicatio, quam interdictum, sed nullus inferior Episcopo potest relaxare interdictum iuris: ergo nec excommunicationem iuris tollere.

26
Obiectio contra posterio-
rem senten-
tiam.

Dices, His argumentis probaretur, Parochum non posse absolvere etiam à minori excommunicatione, quod nullus dicit. Sequela probatur, quia etiam absolutio ab hac censura, quantumuis minima videatur, requirit potestatem iurisdictionis fori contentiosi, sed hanc non habent Parochi: ergo. Item ipsi possunt ligare, etiam hac censura: ergo nec absolvere. Respondent, argumenta concludere, Parochos non habere hanc potestatem ex vi sui ordinarij muneris, habere tamen illam veluti ipso iure delegatam per illud capit. *Nuper*. Cum enim sibi sub distinctione dicitur, Episcopum, vel proprium sacerdotem posse absolvere, sermo est de minori excommunicatione, quæ contrahitur communicando cum excommunicato. Ex quo corroboratur fundamentum prædictæ sententiæ, nam Parochus nihil ex proprio munere in hoc negotio potest, nisi quod iure illi conceditur: sed in dicto textu solum ei conceditur absolutio à minori censura: ergo.

Solutio.

Sed contra hoc obiectio primò, quia, si hæc responsio vera esset, sequeretur etiam Episcopum non posse absolvere, nisi ab excommunicatione minori non verò à maiori lata iure Pontificio, vel ab alio Episcopo. Patet sequela, quia Episcopus iure ordinario suæ potestatis non potest mutare Pontificis præceptum: ergo nec solvere quod ipse ligauit: solum ergo id potest quod ei conceditur ipsomet iure: ergo, cum in eo textu quoad hoc æqualiter numerentur, & sub eadem distinctione Episcopus, & Parochus, si vi illius textus conceditur tantum potestas absoluendi à censura minori, etiam alteri ea sola concedetur. Vnde quod Episcopus ex vi sui muneris habeat iurisdictionem in foro contentioso se habet in proposito quasi materialiter, ideoque nihil refert ad discrimen constituendum, nam Episcopus quoad hoc non vtitur sua propria, & quasi intrinseca iurisdictione, sed sibi virtualiter concessa per actorem iuris, vt in prædicto cap. *Nuper*, planè significatur: ergo quoad hoc eadem ratio est de Parocho. Nam licet ex se non habeat iurisdictionem ordinariam in foro contentioso, habet tamen aptitudinem, vt ei committi possit, & ex vi illius textus æquè illi committitur respectu id intelligendo per comparisonem ad suos subditos.

Secundo principaliter obstat ratio quæ in illo capite subditur: scilicet, *Quia tamen conditor canonum eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem alius relaxandi*. Quæ ratio non limitatur ad excommunicationem minorem, neq; inde sumit causam prioris assertionis, sed ex forma ferendi censuram absque reservatione, quæ continet implicitam concessionem facultatis absoluedi: & in hoc solo fundatur omnia, quæ hætenus diximus de potestate Episcopi ad soluendum ab omni censura iuris non reservata: ergo idem dicendum est de proprio sacerdotem. Nam, quod multi Canonistæ aiunt, illam particulam *alius*, referre tantum alios Episcopos, seu alios conditores canonum, hoc (inquam) non habet fundamentum in illo textu, vt Panormitanus etiam notauit: imò repugnat textui: nam supra dixerat, Episcopum & sacerdotem proprium posse absolvere: si ergo particula, *alius*, non referatur ad verumque, ratio non erit adæquata assertioni: cur ergo proprius sacerdos poterit absolvere, si conditor canonum non concessit facultatem? igitur necesse est rationem illam etiam ad sacerdotem proprium referre, & consequenter, sicut in Episcopis extenditur ad excommunicationem maiorem ita & in Parochis, nam vis contextus, & rationis id necessario concludit. Vnde, vt supra dicebam, licet casus illius textus fuerit de peculiari censura & minori, tamen regula, quam per illam occasionem Pontifex tradidit, generalis est de omni excommunicatione iure lata, & non reservata: & proprium sacerdotem simul cum Episcopo sub distinctione complectitur.

Ex quo facile solvuntur rationes contrariæ sententiæ: scitemur enim Parochum ex proprio munere non habere iurisdictionem ad hanc solutionem præstandam, tam ex concessione iuris haberi quasi delegatam: hoc enim non repugnat: & quod factum sit, constat ex illo capite: cur autem ita factum sit, statim explicabo. Et propter eandem causam non repugnat habere potestatem ad absoluedum, & non ad excommunicandum: quia cum potestas delegata sit, potest committi ad vnum actum, & nō ad alium, & generalis committitur ad eum actum, qui fauorabilior est. Quod vero Viterrensis attinebat de potestate relaxandi interdictum, infra tractabitur, nam in aliquibus est ibi specialis ratio propter alia iura specialia, quæ aliter circa illam censuram disponunt.

Vltimo verò circa hanc partem aduertendum est, quæ

27
Resolutio.
Impugnatio
sui opinio.

28
Secundo
impugnatio
sui.

29
Solutio
rationis po-
sterioris
sent.

30 quæ hæcenus diximus, solum procedere quantum
est ex vi dicti cap. *Nuper*, Quia vero ius in illo con-
tentum humanum est, mutari potest & abrogari.
Atque ita Vgolinus supra censet, concessionem il-
lam per contrariam consuetudinem abrogatam, ef-
fe, eo quod Couarr. dicit contrariam consuetudi-
nem communi praxi esse receptam, & maxime quia
in Extrauag. 1. de Priuil. §. *Vt autem*, dicitur religio-
31 sos in audiendis confessionibus, & penitentiis in-
iungendis non plus habere debere, quam Parochiales
sacerdotes non continent habere: sicque (additur) de casibus,
Episcopis, & superioribus, quos inferius annotamus, at Sedi
Apostolica reservatis sententiam intromittant. Et ta-
men statim in §. sequenti, *Obseruetur ergo*, &c. incipit
Pontifex numerare prædictos casus, & inter alia in-
quit, *Modo eodem excommunicatos respuant*, id est, eos à
peccatis non absoluant. Et rationem infra subdit,
quia non possunt eos ab ea excommunicatione ab-
solvere. Et declarat se maxime loqui de excommu-
nicatione iuris. Ergo, cum per æquiparationem re-
ligiosorum ad Parochos, textus ille concludat reli-
giosos non posse absolvere ab excommunicatione,
pro comperto supponit Parochos id non posse. Et
quo ad hoc ibi non condit nouum ius, sed suppose-
re videtur vsum & consuetudinem Ecclesiæ, vt si-
gnificant illa verba; *Quam Parochiales sacerdotes non
sunt habere.*

Respondet tamen in primis ad consuetudinem
de illa mihi non satis constare. Imo video apud re-
ligiosos (quibus Parochi tam in illa Extrauaganti, C
quam in Clementina *Dudum*, æquiparantur) contra-
riam consuetudinem obseruari. Verum est, post illa
iura plurimum aucta fuisse religiosorum privile-
gia, & ideo ex illis, & consuetudine, quam nunc ha-
bent, non posse argumentum sumi ad Parochorum
consuetudinem eliciendam. Et ideo ipsi consulant
consuetudinem in vnoquoque Episcopatu receptā
& illam obseruent: nam consuetudo sicut dare po-
test iurisdictionem, ita & auferre. Nec possum nega-
re, quin in prædicta Extrauaganti talis vsus, seu con-
suetudo insinuetur, quæ fortasse potuit esse recepta
in vrbe, quamuis non esset in orbe.

Præter hæc vero responderi potest dupliciter.
Primo textum illum esse accommodatè intelligen-
dum de excommunicationibus iuris, à quibus Pa-
rochi non possunt absolvere. Et hoc insinuat
Glossa ibi solum afferens exemplum de excommu-
nicatione reservata. Secundo responderi potest, li-
cet Pontifex dicat se non intendere vt religiosi plus
habeant in audiendis confessionibus, quam Pa-
rochi: non tamen dicere se velle vt habeant omnia,
quæ habent Parochi. Et ita, licet religiosi potestatem
illam non conceperint, non satis infertur Parochos
eam non habere. Est autem Extrauagans illa reuo-
cata per Clementinam, *Dudum*, de privilegiis. Itaque
vbi de contraria consuetudine non constiterit præ-
dicto communi iure standum censet.

SECTIO III.

Cur censura iuris non reservata possit ab infe-
rioribus tolli.

1 *Ita du-
tandi.*
T prædictam Doctrinam, eiusque
rationem & illud capit. *Nuper*, ma-
gis, explicemus, libet expendere effi-
caciā illius rationis, quæ in illo te-
xtu redditur, scilicet, quia auctor
canonis non reseruans, videtur facultatē concede-
re. Vnde enim sequitur hæc consequentia? Neque e-
nim est formalis, cum ex negatione prohibitionis
non sequitur positiva cōcessio, maxime in materia
iurisdictionis. Et ideo nec ratione materiæ tenere
videtur; nam quando iudex condemnat reum ad
aliquam penam, licet possit ipse eam relaxare, & si-
Fr. Suarez. tom. 5.

A bi expresse non reseruet, non propterea censetur
committere alteri iudici inferiori, vt eam possit re-
laxare, ergo idem erit, licet ius penam imponat.
Præterea ex illa ratione sequitur, quoties lex fertur
à Summo Pontifice absque expressa prohibitione, ne
inferior prælatus, in ea dispense, posse omnes Epi-
scopos in ea dispensare, quod consequens admittit
Glossa, ibi in verb. *Non retinuit*, & citat textum in c.
Cum apud, de sponsalib. propter illa verba, *Vt quicū-
que non prohibetur, per consequentiam admittatur*. Quæ
non sunt ad rem, quia ibi non est sermo de materia
iurisdictionis: sed de libertate, quam vnusquisque iu-
renaturæ habet ad contrahendum matrimonium
si aliunde non prohibeatur. Sicut etiam in c. *Sunt nō-
nulli*. 16. q. 1. quod citat, sermo est de religionis sacer-
dotibus, qui ex se apti sunt ad sacerdotalia munera
obeunda, nisi aliunde prohibeantur. Nihil ergo illa
iura ad rem præsentem faciunt: nam aliud est posse
vti potestate propria, & quasi innata ex vi naturæ,
vel consecrationis, aut muneris, aliud vero nouam
potestatem recipere: nam de priori vsu verum est,
quod dum non prohibetur, conceditur, vel potius
permittitur: De posteriori autem potestate, vel vsu
illius non videtur posse vniuersaliter concedi.

Quod specialiter probatur in exemplo adducto
de potestate dispensandi; alias sequitur posse Epi-
scopum dispensare in omnibus gradibus prohibi-
tis, v. g. hoc ipso quod non est eis expresse prohibi-
ta dispensatio. Item posset dispensare in temporali-
bus ordinationum: *Extra tempora*, quæ vocant, con-
ferendo, aut extra præscripta tempora ordinando,
quod est contra vsum Ecclesiæ, & contra plura ca-
pita tituli. De temporibus ordin. c. *Cum quidam*, cap.
Litteras. c. *Vel non est* & in c. *Dilectus*, expresse dicitur,
Archiepiscopum non potuisse cum Episcopo dis-
pensare, vt eodem die tres sacros ordines confer-
ret. Et redditur ratio, quia illi huiusmodi dispensatio, à
canone minime est permessa, vbi Gloss. aduertit ex eo
textu colligi, Episcopos non posse dispensare in cō-
muni iure nisi in casibus sibi permisis. Neque
enim potest commode exponi, minime permessa, id
est prohibita, quia sæpe nulla est positiva prohibi-
tio, vt in casu illiusmet textus, ante illud Pontificis
responsum non erat talis expresse prohibitio, & ni-
hilominus respondet Pontifex, Archiepiscopum il-
lum non potuisse dispensare: ergo non loquitur de
prohibitione positua, sed de non concessione: er-
go, sicut ad concedendam potestatem dispensandi
non satis est non prohiberi, nisi per posituum actum
concedatur potestas, ita etiam neque ad potestatem
absoluenti.

De hac difficultate multa disputant Doctores iu-
ris Pontificij in citatis locis, & in capit. *At si clerici*,
de iudiciis, vbi Abbas §. *De adulteris*, n. 4. varias re-
fert opiniones, quas nunc examinare prolixum es-
set, & alienum à nostro instituto. Alii ergo omis-
sio, quo ad propositam difficultatem, & intelligentiam
dicti c. *Nuper*, concedendum est, quod ratio facta
connincit, per se ac formaliter loquendo, in actibus
Abb. 3

E ad iurisdictionem pertinentibus non recte inferri,
Talis actus non prohibetur specialiter: ergo facultas ad
eum conceditur: nam hæc duo sunt valde diuersa, &
posterius non continetur in priori, sed est aliquid
maius. Quo fit, vt ratio illa c. *Nuper*, non sit exten-
denda ad omnem actum iurisdictionis Ecclesiasti-
cæ, vt sunt dispensationes legum, irregularitatum,
& c. quia tota illa ratio fundatur in illa cōsecutione.
Si ergo illa non tenet ex proprietate, ac formalitate
verborum, non potest ex illa sumi argumentum ad
omnes materias. Vnde abutuntur plane illo textu
Doctores, qui ex illo colligunt Episcopum cum suis
subditis posse dispensare in toto iure Pontificio, ni-
si dispensatio expresse sit reservata Pontifici, tum
propter rationem dictam, tum etiam quia est lon-
ge diuersa ratio de absolutione censuræ, & de dis-
pensatio-

M

penfatione, vt statim dicetur tum denique, quia alias poffet fimiliter inferri, Parochum poffe difpenfare in iure Pontificio, quia textus ille, & ratio eius, quo ad facultatem abfoluendi, æque procedit de Parocho, ergo fi ex illa licet colligere facultatem difpenfandi, tribuenda erit Parocho.

*Etiam re-
fpectu Epi-
fcorum.*

Addo, fententiam illam etiam quo ad Epifcopos non folum non colligi ex illo textu, fed etiam falſam eſſe, vt probant iura adducta, & quæ ſupra tetigimus difp. præced. tractando de difpenfatione in cenſuris, & præterea, quia ex natura rei inferior non poteſt difpenſare in legibus ſuperioris. Propterea enim Papa non poteſt, per ſe loquendo, difpenſare in iure diuino, neque Parochus in lege Epifcopi: ergo neque Epifcopus in lege Papæ, neque enim minor eſt ſubordinatio inter eos, nec peioris conditionis eſt Papa comparatione Epifcopi, quam Epifcopus comparatione Parochi ſibi ſubditi. Si ergo ex natura rei non eſt hæc poteſtas in inferiori, vt illam habeat, non ſatis eſt, vt non prohibeatur, ſed neceſſe eſt, vt concedatur. Vt, ſi Papa poteſt difpenſare in aliquo particulari iure diuino poſitiuo, neceſſe eſt, vt aliqua ſpeciali ratione, vel traditione conſtet, Chriſtum ſpecialiter dediffe talem poteſtatem. Et idem maniſeſtum eſt in exemplo Parochi reſpectu legis Epifcopalis: ergo idem erit de Epifcopo reſpectu iuris Pontificij. Quod maxime procedit, ſi verum eſt, vt fortaſſe eſt, Epifcopos habere totam ſuam iuriſdictionem à Summo Pontifice: nam tunc clarum eſt non habere iuriſdictionem ad difpenſandum in eius legibus, niſi ab ipſo concedatur. Sed tamen idem dicendum cenſerem, etiam ſi iure diuino haberent ſuam poteſtatem. nam quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt: cum ergo poteſtas Pontificis ipſo iure diuino ſuperior ſit, & ſuprema, etiam ſi eodem iure ſub illo inſtituti eſſent alij Paſtores, haberent ex eo proportionatâ poteſtatem: quæ talis non eſſet, ſi facultatem ex ſe haberent ad difpenſandum in legibus ſui Superioris: hoc enim monſtrum eſſet.

*Axioma
exponitur.*

Quapropter axioma illud, quod à multis Doctõribus admittitur: *Quidquid poteſt Papa in tota Eccleſia, poteſt Epifcopus in ſua diœceſi, niſi prohibeatur*: abſolute loquendo, verum non eſt: quia nec ratione fundari poteſt, nec inductione probari. Quia potius exemplis adductis de difpenſationibus falſum offenditur. Addique poſſunt alia exempla de legibus irritantibus. Potuit enim Papa irritare clandestina matrimonia: quod ſine dubio non potuiſſet Epifcopus in ſuo Epifcopatu. Potuit item Pontifex perſonas reddere inhabiles ad matrimonium, vel ratione talis Voti, vel talis delicti; quod nullus concedet Epifcopus in ſuis diœceſibus. Addi poſſet exemplum de inſtitutione cenſurarum, quam ſupra diximus eſſe ita propriam Pontificis, vt ab Epifcopis in ſuis diœceſibus propria authoritate fieri non poſſit, non quia ſit illis prohibitum (nullibi enim talis prohibitio inuenitur) ſed quia nõ eſt conceſſum. Ergo axioma illud vel admittendum non eſt, vel limitandum eſt, vt intelligatur de his ſolum quæ ad ordinariam, & communem animarum gubernationem pertinent, ac moraliter neceſſaria ſunt: ad quæ ſolum ordinem per ſe non ſpectant mutationes, aut difpenſationes legum, quæ à Superioribus latæ ſunt.

Neceſſe eſt igitur, vt omnis poteſtas difpenſandi, vel mutuandi legem Superioris ab ipſo Superiori manet; & quantum ad hoc idem credimus de poteſtate abſoluendi à cenſura ob eaſdem rationes. Addimus vero neceſſarium non eſſe, vt hæc conceſſio ſpecialiter fiat in vnaquaque lege, vel præcepto: poteſt enim generali conceſſione dari, vt per ſe conſtat, de qua conceſſione conſtare poteſt, aut per decretum aliquod vniuerſale, aut per receptam conſuetudinem, ſeu traditionem explicantem ali-

A quod munus, vel officium cum tali poteſtate eſſe inſtitutum. Atque ita credimus contingere in poteſtate abſoluendi à cenſuris, quod de poteſtate difpenſandi ita ampla dici non poteſt, neque aliquo iure, vel ratione oſtendi: ſed de hoc alias. illud vero nobis conſtat ex dicto cap. Nuper. Exiſtimo autem hoc ius, ſeu hanc facultatem non incepſiſſe ab illo decreto, ſed antea fuiſſe, & in illo fundatam eſſe illâ rationem Pontificis: *Quia author canonis ſibi abſolutionem non retinuit, alius conceſſit*. Nam ſiue ius illud antiquius ſcriptum eſſet, ſiue conſuetudine, & traditione receptum; ſemper tamen credimus pertinuiſſe ad munus Paſtorum animarum, ſiue ſint principales, vt Epifcopi; ſiue proximi, vt parochi, poſſe ligatos ſoluere, præſertim à cenſura excommunicationis. Ex hacque ſuppoſitione recte colligitur, quoties abſolutio eis ſpecialiter non prohibetur, eorum poteſtati committi.

Ratio autem, ob quam non ſolum munus Epifcopi, ſed etiam Parochi, cum hac poteſtate dari creditur, colligi poteſt primo ex natura ipſius cenſuræ, præſertim excommunicationis, quia talis eſt pœna, vt ex intentione Eccleſiæ auferenda ſit, quoties reus fuerit diſpoſitus, & ſatisfactionem obulerit: cap. *Qua fronte*, de Appellat. & ſæpe alias. Et ideo facilius, ac generalius conceditur poteſtas abſoluendi, quam difpenſandi, vt ſummi etiam poteſt ex cap. *Cum illorum*, de Sententia excommunic. vbi maior cenſetur eſſe poteſtas difpenſandi, quam abſoluendi. Et præſertim, quia hæc poteſtas abſoluendi præcipue reſpicit bonum eorum, qui abſoluendi ſunt, non authoritatem, vel dignitatem eorum, qui abſolvere debent. Et quia bonum illud eſt interdum, & proxime pertinens ad bonum animæ; ideo poteſtas hæc fuit multo magis neceſſaria, quam generalis poteſtas difpenſandi. Vnde poteſt altera ratio ſummi ex illis Verbis Benedicti XI. in Extrauag. de Priuilegiis, *Obſeruent*: Inconueniens eſt ſuſtinamus, vt à peccato abſoluatur, qui excommunicationem, quæ inſurgit maxime à iure, remouere non poteſt. Quia ergo non ſolum Epifcopus, ſed etiam Parochus ordinariam habet facultatem abſoluendi à peccatis: ideo Eccleſia conueniens iudicauit, vt etiam haberet poteſtatem ad tollendas cenſuras iure latas, quoties reſeruatae non ſunt. Et hoc ſenſu accipienda eſt ſimilis ratio, qua nonnulli Theologi videntur, ex poteſtate Parochorum abſoluendi à peccatis colligendo poteſtatem abſoluendi ab hac excommunicatione iuris: nõ eſt enim ratio per ſe efficaç, ſed eſt congruentia declarans, cur Eccleſia talem poteſtatem Parochis conceſſerit.

An omnes, qui à mortalibus poſſunt abſolvere, poſſint etiam à cenſuris canonis.

Hinc vero ſtatim emergit dubium, an hæc poteſtas extendenda ſit ad omnes Sacerdotes, qui ex priuilegio, vel peculiari delegatione nunc poſſunt ſubire vicem proprii Sacerdotis in Sacramento penitentiae miniſtrando. Et eſt ratio dubij, quia in illis procedit ratio facta; & quia illi comprehenduntur nomine proprii Sacerdotis in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*: vt ſupra viſum eſt: ergo etiam in præſenti.

Ad hoc dubium dicendum eſt, omnem Sacerdotem, qui poteſtatem iuriſdictionis habet abſoluendi ab huiusmodi excommunicatione non reſeruata. Ita docent Soto, & Nauarrus ſupra; & hæc eſt mens antiquorum Theologorum. Et hoc probat etiam ſufficiens ratio dubitandi propoſita, quia appellatio proprii Sacerdotis extenditur ad omnem illum, qui iuriſdictionem habet abſoluendi à peccatis mortalibus; quia quatenus illud munus exercet, ſubit vicem, & modum Sacerdotis proprii: ergo cum

cum absolutio hæc ipso iure committatur Sacerdoti proprio, recte intelligitur committi nō solum illi Sacerdoti, qui est proprius ordinarius ratione beneficii; sed etiam illi, qui per delegationem efficitur quasi proprius, quo ad hoc minus absolventi à peccatis, cum etiam hæc absolutio sit actus delegabilis, & moraliter necessarius ad actum absolutionis sacramentalis.

¹⁰ Dices primo: Ergo quoties alicui committitur potestas absolventi à peccatis mortalibus, conceditur facultas absolventi ab omni excommunicatione iuris: ergo eadem proportionem, si alicui conceditur facultas absolventi à peccatis reservatis eadem ratione intelligitur concessa facultas absolventi à censuris reservatis. Consequens autem est falsum: ergo & illud prius. Secundo, quia licet is, qui habet iurisdictionem ordinariam, possit illam delegare; tamen qui habet delegatam, regulariter loquendo, non potest subdelegare: sed proprius Parochus solum habet hanc potestatem absolventi à censuris ut delegatam: ergo quando committit alteri Sacerdoti simplici, ut subditorum confessiones audiat, non potest illi hanc iurisdictionem subdelegare. Tercio, quia cum proportionem argumentando, sequitur, quemlibet simplicem Sacerdotem posse absolvere à censura, seu excommunicatione minori: quia potest absolvere à peccatis venialibus: & servatur eadem proportio.

Satisfit objectionibus suprafactis.

¹¹ Respondetur ad primum, negando in rigore primam sequelam: tamen quia consequens multa includit: ideo dicendum est, in casibus reservatis Pontifici verum esse illud consequens, non ex vi illius illationis, sed ex eo, quod nullus casus est de facto reservatus Pontifici, nisi qui habet censuram reservatam annexam, ut supra dictum est tractando de Sacramento penitentiae: cum ergo à peccatis nemo absolvi possit, nisi prius absolvatur à censura illis annexa, qui concedit potestatem absolventi à peccatis reservatis; necesse est, ut potestatem concedat absolventi à censuris illis annexis. Tum quia principali concessio, conceditur id, quod accessorium est, ac necessario consequitur. Tum etiam quia alias inutilis esset talis concessio. Tum denique, quia cum Pontifex non reservet peccata, nisi reservando censuras, non aliter tollit reservationem peccatorum, quam tollendo reservationem censurarum: & ita in hac parte nulla est difficultas, nec controuersia inter auctores.

¹² At vero de censuris reservatis ab Episcopo, non videtur eadem ratio, quia Episcopi habent casus reservatos abque censura annexa: & ideo, quamvis Episcopus concedat omnes casus reservatos, non ideo censetur potestatem absolventi à censuris sic reservatis concedere: quia hæc duo distincta sunt apud ipsum. Atque ita tradidit Nauarrus in Summ. cap. 27. num. 261. qui addit: Etiam si Episcopus concedat omnem suam facultatem, & auctoritatem ad audiendam confessionem alicuius, & absolventum illum, in confessione, non conferi dare facultatem ad absolventum à censuris reservatis sibi. Quia supposita sententia, neganda est prior illatio: & ratio differentia est; quia potestas absolventi à censuris non reservatis iure communi, ex vi eiusdem communis iuris, comitatur potestatem absolventi à peccatis mortalibus, & non ex peculiari concessione, aut voluntate illius, qui iurisdictionem absolventi à peccatis concedit. Potestas autem absolventi à censuris reservatis alicui manare debet ex propria concessione, & voluntate eius. Et quia hæc concessio, & voluntas nō satis exprimitur, concedendo casus reservatos, nisi exprimentur censura, cum hæc sint diversa, & distincta: ideo quo ad hoc non est similis ratio.

Fr. Suarez. tom. 5.

^A Quæ responsio satisfacit (ut opinor) quantum ad vim illationis; nihilominus tamen de ipsa assertionem plurimum dubito: nā si Episcopus absolute, & sine distinctione concedit omnes casus sibi reservados, etiam si inter illos quidam habeant censuram annexam, alij non habeant: non video cur non omnes sub illa generali clausula comprehendendi sint: cum concessio generaliter, & indistincte fiat, & fauores ampliandi sint. Maxime cum recepto & visitato more loquendi nomine casuum reservatorum etiam illi veniant intelligendi, qui censuram habent annexam. Quod si sub illa generalitate utriusque casus comprehenduntur, etiam censuras illis annexas comprehendendi necesse est, propter rationes prius factas, quod alias inutilis esset concessio, & quod principali concessio, censetur concedi accessorium, sine quo illud exerceri non potest. Et eadem ratione idem censetur, quando Superior concedit totam suā auctoritatem, & potestatem ad audiendum, & absolventum aliquos in confessione, quia nisi illa facultas se extendat ad omnes casus reservados: absolute non est verum, quod concedat totam suam facultatem necessariam ad absolventum. Item quia iuxta communem usum illa concessio sub illis verbis non fit nisi propter casus reservados. Vide Vgolinum dict. cap. 10 § 4. num. 12.

^B Atque hæc quidem vera mihi videntur, quando omnes ipsi casus sunt reservati: si vero contingeret censuram esse reservatam Episcopo, & non peccatum propter quod imponitur, ut Nauarrus supponit: tunc concessio casibus reservatis, non concederetur censura: procedit enim tunc ratio contrariae sententiae, scilicet illa duo esse diversa, & tunc non esse inter se connexa. Non adducit autem Nauarrus casum; in quo censura sit reservata, & non peccatum: quanquam enim saepe peccatum non reservetur, nisi prout substat censura reservata: ita ut ablata censura, vel reservatione eius, statim censeatur ablata reservatio culpae: tamen moraliter nunquam fit, ut censura reservetur, & non culpa propter quam imponitur, praesertim loquendo de censura excommunicationis, de qua nunc maxime agimus. Nam suspensio interdum reservatur, non reservata culpa: tunc autem potius habet rationem purgationis, quam censuræ, ut infra suo loco dicemus.

^C Ad secundam objectionem sumenda est responsio ex dictis in precedentiibus: nā hæc iurdictio ad absolventum ab excommunicatione intrinseca non delegatur à Parocho, vel ab Episcopo, sed ab iure, seu eius auctore. Et ideo quando Parochus committit alicui iurisdictionem absolventi à peccatis, ipso iure illam alius recipit facultatem absolventi à censuris iuris, & non reservatis. In quo eadem est ratio de Episcopo: nam etiam ipse habet hanc potestatem, non ut propriam, sed ut delegatam, & commissam à Summo Pontifice, ut ostensum est: & ideo si ratio facta in Parocho esset efficax, etiam probaret, Episcopum non posse committere hanc iurisdictionem: quod tamen est plane falsum, & contra Ecclesiae usum. Dicendum ergo est, connexionem illam, ut sic loquar, potestatis absolventi à peccatis mortalibus, & à censuris iuris communis, factam esse iure communi: & ideo delegata priori potestate à quolibet ordinario ex vi ipsius iuris statim delegari alteram facultatem. Dici etiam posset, licet potestas hæc sit in Parocho, & etiam in Episcopo, ex commissione Pontificis: tamen quia iam communi iure illis commissæ est, tanquam ordinariam reputari: ideoque ab eis delegari posse, & communi usu, & consuetudine ita receptam esse. Quam responsionem existimo etiam esse veram, & applicandam ad plures casus, qui cum ex se Pontificij sint, in iure vel antiquo, vel nouo Concilij Tridentini Episcopis committuntur: quos tamen ipsi possunt, & solent, non tantum per se, sed etiam per alios expedi-

M 2 re:

Glossa.
Nauarrus.
Lignano.

re: quando in ipsa commissione non sit expressa restrictio, vt supra dictum est, & sumitur ex cap. vlt. de Officio ordinarij, vbi id notat Glossa, & Nauarrus in Sum. cap. 27. num. 45. & Ioannes de Lignano tract. de Censur. Eccles. §. 26. nu. 3. Reputatur enim illa iurisdicção vt ordinaria, quia ratione dignitatis, aut officij competit, seu (quod idem est) quia stabili lege iam est perpetuo coniuncta cum ordinaria iurisdicção.

16
Num. sim.
plex sacer.
dos possit à
minori ex-
communi-
catione ab-
soluere.

D. Thom.

Ad tertiam obiectionem Nauarrus in Sum. cap. 27. num. 25. & in cap. Placuit, de Penitentia. dist. 6. admittit illud consequens, docens contra Caietanum, omnem Sacerdotem simplicem posse absolueri ab excommunicatione minori, sicut potest absolueri à peccatis venialibus; quia etiam ad absolueri ab excommunicatione minori requiritur iurisdicção: ergo si omnes Sacerdotes possunt à venialibus absolueri, omnes habent aliquam iurisdicçãoem: ergo pari ratione omnes poterunt absolueri ab excommunicatione minori. Fauter huic sententiæ diuus Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 5. quæstion. 1. dum ait: A minori excommunicatione quilibet potest absolueri, qui potest absolueri à peccato participationis. Nihilominus hæc sententia mihi non probatur: nam fundamentum eius in æquiuoco laborat; vel si loquamur dialectice, procedit ex puris particularibus. Concedimus ad absolueri sacramentaliter à culpis venialibus necessariam esse iurisdicçãoem illius fori, in quo merito reprehenditur vel Caietanus, vel quicumque alius hoc negauerit, vt supra suo loco visum est. Hinc vero quomodo infertur, eosdem Sacerdotes habere iurisdicçãoem ad absolueri ab excommunicatione minori? Nam hæc iurisdicções sunt diuersarum rationum, illa est fori sacramentalis, hæc fori contentiosi: illaque fortasse datur ex diuino iure simul cum charactere sacerdotali, quantum ad venialia peccata: vel si non diuino iure, perpetuo concessu Pastorum Ecclesiæ, immemoriali consuetudine, & traditione, explicato, concessa est: hæc vero neque diuino iure datur, cum tota ipsa originem habeat ab institutione humana; neque etiam de concessione illius per Ecclesiam habemus ius aliquod, nec consuetudinem, nec traditionem de qua constat.

17
Vera respo.
sio.

Caietanus.

Couarruius.
Vgolinus.

Quapropter probabilius censeo, solum Episcopum, & Sacerdotem proprium, vel qui eius vicem gerit, posse absolueri etiam ab excommunicatione minori: quod tenuit Caietanus tom. 1. Opusc. 7. ad 2. & in Sum. verbo Absolutio ab excommunicatione. Et in hac sententiam magis inclinat Couarruius cap. Alma, 1. part. §. 12. num. 6. Et eam tenet Vgolinus referens alios, tab. 3. c. 4. §. 5. numero secundo. Et præter rationem factam videtur aperte hæc sententia colligi ex dicto cap. Nuper, vbi particularis ille casus, de quo Pontifex fuerat interrogatus, erat de minori quadam excommunicatione, & tamen ipse respondet: In secundo vero casu à suo Episcopo, vel proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere: ergo non indicauit Pontifex quemlibet Sacerdotem idoneum ad absolueri ab illa censura. Adde quod licet excommunicatione minor possit propter solum veniale peccatum aliquando incurri, tamen aliquando etiam incurritur propter mortale, vt colligitur ex cap. Sacra, de iis, quæ vi, &c. ergo concessa absolutione ad absolueri ab illa culpa veniali, non est consequens, vt concedatur facultas absolueri ab hac minori censura.

18
Satisfactio
ver.
tut. obis.
tionem.

Ad obiectionem ergo negatur sequela, tum quia non est in omnibus similis proportio, tum maxime quia nullum est ius, ratione cuius hæc iurisdicção absolueri à minori excommunicatione sit coniuncta, & annexa iurisdicçãoi absolueri à venialibus: est autem ius concedens aliam iurisdicçãoem, vt declaratum est. Et huius etiam diuersitatis potest congrua ratio reddi, quia confessio venialium non

est per se necessaria: possunt enim alijs modis remitti: confessio autem mortalium est per se necessaria ad eorum remissionem: quia ergo ab hac absolutione necessario præmitti debet absolutio à censura; ideo conueniens fuit, vt cui prior absolutio committitur, committatur etiam hæc posterior: respectu autem venialium id necessarium non fuit.

Aliud dubium est, an absolutio data ex vi huius decreti & potestatis intelligatur tantum in foro interiori, vel etiam in exteriori. Et ratio dubitandi est, quia hæc potestas solum videtur concessa in ordine ad absolutionem à peccatis: sed hoc tantum pertinet ad forum internum: ergo tantum in illo valebit huiusmodi absolutio. Ad hanc dubitationem Nauarrus sentit, hanc potestatem proprii Sacerdotis ad absolueri ab excommunicatione communis iuris solum esse concessam pro foro interiori, non tamen pro exteriori. Quod nulla ratione probat, sed solum ad conciliandas opiniones supra positas id dixisse videtur. Veruntamen cum Pontifex absolute loquatur, & fauores sint potius ampliandi, quam restringendi; non est cur hunc ita restringamus. Præsertim quia decreta iuris Canonici precipue respondere solent, quoad huiusmodi casus in ordine ad forum iudiciale. Adde quod non est maior ratio admittendi illam distinctionem in Sacerdote proprio, quam in Episcopo; cum textus ille æque, & indistincte de vtroque loquatur. Non est ergo necessaria illa distinctio: nam licet potestas hæc concessa sit præcipue propter forum internum, cum tamen non limitetur, ad vtrumque extenditur, quantum est ex vi illius iuris. Quod bene notauit Vgolinus dicto cap. 10. §. 5.

An capitulum Nuper, concedens Episcopis, & Parochis facultatem ad absolueri ab excommunicatione iuris, reuocatum sit.

Vltimo vero circa hanc partem aduertendum est, quæ hæcenus diximus, solum procedere quantum est ex vi dicti cap. Nuper. Quia vero ius in illo contentum humanum est, mutari potest, & abrogari. Atque ita Vgolinus supra censet, concessionem illam per contrariam consuetudinem abrogatam esse, eo quod Couarruius dicat, contrariam consuetudinem communi praxi esse receptam. Et maxime quia in Extrauag. 1. de Priu. §. vt autem, dicitur, Religiosos in audiendis confessionibus, & poenitentibus iniungendis non plus habere debere, quam Parochiales Sacerdotes noscuntur habere: siquidem (ad dicitur) de casibus Episcopis, & Superioribus, quos inferius annotamus, ac sedis apostolice reservatis, seu nullatenus intro mittant. Et tamen statim in §. sequenti, Obseruent ergo, &c. incipit Pontifex numerare prædictos casus, & inter alia, inquit: Modo eodem excommunicatos respuant, id est, eos à peccatis non absoluant. Et rationem infra subdit: quia non possunt eos ab excommunicatione absolueri. Et declarat se maxime loqui de excommunicatione iuris. Ergo cum per æquiparationem Religiosorum ad Parochos textus ille concludat, Religiosos non posse absolueri ab excommunicatione; pro comperto supponit, Parochos id non posse: & quoad hoc ibi non condit nouum ius, sed supponere videtur vltimum, & consuetudinem Ecclesiæ, vt significant illa verba: Quam Parochiales Sacerdotes noscuntur habere.

Respondeo tamen in primis ad consuetudinem, de illa mihi non satis constare. Imo video apud Religiosos (quibus Parochiam in illa Extrauaganti, quam in Clementina Dudum, æquiparantur) contrariam consuetudinem obseruari. Verum est, post illa iura plurimum ancta fuisse Religiosorum priuilegia; & ideo ex illis, & ex consuetudine, quam

nunc

nunc habent, non posse argumentum sumi ad Parochorum consuetudinem eliciendam. Et ideo ipsi consulant consuetudinem in vnoquoque Episcopatu receptam, & illam obseruent: nam consuetudo sicut dare potest iurisdictionem, ita & auferre. Nec possum negare, quin in prædicta Extrauaganti talis usus, seu consuetudo insinuetur: quæ fortasse potuit esse recepta in vrbe, quamuis non esset in orbe.

Præter hæc vero responderi posset dupliciter: primo textum illum esse accommodatè intelligendum de excommunicationibus iuris, à quibus Parochi non possunt absolvere: & hoc insinuat Glossa ibi, solum asserens exemplum de excommunicatione reservata. Secundo responderi potest, licet Pontifex dicat, se non intendere, vt Religiosi ipsi habeant in audiendis confessionibus, quam Parochi: non tamen dicere, se velle, vt habeant omnia, quæ habent Parochi. Et ita, licet Religiosis potestatem illam non concesserit, non satis inferitur Parochos eam non habere. Est autem Extrauagans illa reuocata per Clementinam *Dudum*, de privilegiis. Itaque vbi de contraria consuetudine non conflictat, prædicto communi iure standum censet.

SECTIO V.

Quis possit absolvere à censura per canonem reservata.

1
Arguatur
genus.

Ultima regula in hac materia fit: A censuris per canonem reservatis solus author canonis, vel eius Superior, vel qui ab eis potestatem habuerit delegatam, potest absolvere.

Aliquid de
exco-
muni-
catione
in exco-
muni-
catione
notatur.

Hæc est manifesta. Sumiturque ex dicto cap. *Nuper*, fere quoad omnes partes, quas includit. Vna est negatiua, scilicet: quod alij non possint. Et hæc patet: nam vt ibi dicitur, tunc concedere censuram author canonis facultatem, quando non reservat: ergo per reservationem tollit facultatem absoluenti. Quod etiam facile ostendi potest ex dictis supra de reservatione casuum in foro penitentiarum: est enim eadem proportionalis ratio; nam vtique absolutio est actus iurisdictionis, quam ordinarius iudex, seu Pastor potest sibi reservare. Pars autem affirmatiua quoad ipsum auctorem canonis, per se nota est: quia eius est solvere, cuius fuit ligare. Atque eadem ratione manifestum idem est, quoad Superiorem: debetque hæc particula eodem modo intelligi, quo eadem declarauimus in censuris ab homine latis: est enim in huiusmodi censuris à iure eadem ratio, & proportio. Atque idem fere est de eadem parte, quoad potestatem delegatam: nam sicut in aliis casibus, ita & in his potestas hæc delegari potest, vt constat etiam ex vso Ecclesiæ, & ex communicatione iurisdictionis, quæ delegabilis est. Nihil est autem in his casibus peculiare, quod hanc delegationem impediat. Item ex dicto cap. *Nuper*, in quo author canonis non reservans censuram, facultatem absoluenti aliis concedere censetur: ergo supponitur in eius potestate, & arbitrio esse dare huiusmodi facultatem, etiam in eis casibus, quos sibi reservat. Adde etiam ex superius dictis, potestatem delegandi hanc iurisdictionem esse in omnibus illis, qui ordinario iure, seu ex officio possunt ab aliis censuris absolvere: nam quoad hoc etiam eadem est ratio de iis casibus, & de aliis omnibus proportionè seruata.

Quadam pro delegatione censuræ reservatæ notantur.

2
In ori-
nariis
muni-
cipali-
bus delat-
is.

In hac ergo assertionem, & in omnibus partibus eius, quantum ad rem spectat, nulla noua difficultas occurrit. Solum circa modum, & verba, quibus hæc delegatio fieri solet, oportet nonnulla aduerte-
Fr. Suarez, tom. 3.

re, quæ ad practica dubia expedienda conferre poterunt. Potest ergo hæc delegatio fieri solum pro casu extremæ necessitatis, seu articuli mortis: & hoc modo facta est, communi iure, & perpetua consuetudine, omnibus Sacerdotibus, & pro omnibus censuris reservatis, ratione cuiuscuque culpæ, sine exceptione, neque ex parte Sacerdotum, neque ex parte culparum, iuxta doctrinam Concilij Tridentini sess. 14. cap. 7. De qua re multa possent dici, & dubitari: tamen coincidunt cum illis, quæ in simili puncto diximus circa absolutionem peccatorum in foro sacramentali: & eandem resolutionem hic habent: ibi ergo videri possunt. An vero hæc potestas, quoad absolutionem à censuris, extendatur ad non Sacerdotes, pro illo articulo mortis dicemus inferius.

Secundo delegatur hæc potestas communi iure in aliquibus casibus, vt in cap. *Mulierem*, de Sententia excommunicat. committitur Episcopis, vt absoluant certas personas à sententia canonis, *Si quis suadente*. Et similis concessio habetur in cap. *de Monialibus*, & cap. *vt eodem tit. & de Legatis* Papæ in cap. *Quod translatorem*, & c. *Excommunicatis*, de offic. Legati. Sic enim in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. committitur Episcopo potestas absoluenti subditos ab omnibus casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis: de quo decreto multa dicta sunt loco supra citato de Sacramento penitentiarum, quæ in absolutione à censuris eodem modo procedunt. De hac ergo concessione iuris nihil dicendum occurrit: sed solum consideranda esse verba canonis, & iuxta illa de huiusmodi facultate iudicandum esse. Et quidem, si concessio sit particularis ad determinatam censuram, res erit facilior, quia verba etiam erunt determinata, & particularia. Quando vero concessio est generalis, & per vniuersalia verba, poterit esse in eius interpretatione nonnulla maior difficultas: ad eius tamen intelligentiam conferre poterunt, quæ statim de aliis concessionibus annotauimus: nam quoad hoc est in omnibus eadem ratio.

Alio ergo modo potest hæc delegatio, seu concessio fieri ab homine, vt ita dicam, & interdum fit solo verbo, determinatæ personæ, vel in particulari casu, vel in generali. Aliquando vero fit per priuilegia perpetua, vt sunt illa, quæ conceduntur Religiosis: quomodo nostris Confessoribus concessa est à Pontificibus facultas absoluenti ab omnibus censuris reservatis etiam Summo pontifici, exceptis illis, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini. Et alia Religiones, præsertim Mendicantes, alia priuilegia huiusmodi habent, vt videre licet in compendio priuilegiorum, titulo, *Absolutio quo ad seculares*. De quorum interpretatione non est nunc dicendum à nobis: nam sufficiunt supra dicta de casibus reservatis, præter alia communia, quæ statim addemus: cetera enim consulendo, & attente considerando ipsa priuilegia, facile intelliguntur.

Denique aliquando fit hæc concessio generalis, per lubilæum in ordine ad indulgentiam, à qua lucrandam, vel per alia diplomata Pontificia, quæ ad certum tempus conceduntur, ob aliquam publicam causam: qualis est concessio, quæ fit per Bullam Cruciatæ, de cuius expositione multa in Hispania scripta sunt, & de lubilæo scripsit Nauarrus: & quoties tales concessiones fiunt per Bullas, seu lubilæum, nouæ oriuntur dubitationes practicae, quæ vix possunt sub scientiam cadere: & ideo fere non est necesse aliam regulam hic constituere, nisi vt ab hominibus doctis proprietas verborum consideretur, & iuxta principia iuris, vel alia à Theologis recepta verba explicentur.

Illud vero prætermitti hoc loco non potest, quod ad explicandas vniuersales clausulas necessarium est, interdum enim conceditur indulgentia plena-

plenaria per Bullam, & nihil aliud additur, quod ab ab-
 conceditur illa indulgentia sub hac forma, *per mo-*
dam lubilai, & nihil aliud explicatur: nonnunquam
 additur clausula generalis, ut possit quis absolui ab
 omnibus censuris, vel ab omnibus censuris referua-
 tis etiam Summo Pontifici; & nulla sit in particula-
 ri specificatio, neque etiam sit vlla exceptio. Sæpius
 vero additur exceptio censurarum Bullæ Cœnæ
 vel è contrario aliquando horum etiam sit specifica
 concessio, quæ interdum est absoluta sine declara-
 tione, aliquando cum aliqua expressa additione, vel
 exceptione. Denique interdum datur absoluta fa-
 cultas absolueudi, interdum sub aliqua conditione,
 ut v. g. *Satis facta parte*, vel alia simili. De quibus for-
 mulis nonnulla notanda sunt, ex quibus poterunt
 facile alia intelligi: nam licet possint aliis modis va-
 riri, erunt potius materialiter, quam formaliter
 diuerse.

7 Prima igitur concessio solius indulgentiæ plena-
 riæ ad rem præsentem est impertinens; quia certum
 est ex vi illius non concedi facultatem obtinendi
 absoluitionem à censuris: nam hæc duo beneficia, ac
 privilegia sunt valde diuersa; & licet vnum interdum
 concedi soleat in ordine ad aliud, tamè absolute, &
 secundum se considerata, vnum in alio non conti-
 netur: sicut è contrario concessa facultate absolue-
 di à quibuscunque censuris, vel peccatis; non prop-
 terea conceditur indulgentia plenaria, ut per se no-
 tum est. Vnde in Bullis datis in fauorem Religionum
 sæpe conceditur, vel actiue facultas absolueudi à
 censuris referuatis; vel passiue, ut ex eis absolui pos-
 sint, & nulla conceditur indulgentia. E contrario
 vero per grana benedicta sæpe conceditur indulgen-
 tia, & non facultas dandi, vel obtinendi absolutio-
 nem à censura.

8 Dices per indulgentiam plenariam tollitur om-
 nis poena pro peccato debita; sed censura est quædā
 poena peccati: ergo. Respondetur: Si argumentum
 quidquam valeret, probaret, post concessam indul-
 gentiam non esse necessariam absoluitionem à cen-
 sura; sed solum lucrari indulgentiam, ut per ipsam
 tollatur: quod est euidenter falsum, tum quia ad lu-
 crandum indulgentiam necesse est, ut præcedat ab-
 solutio à censura, per se loquendo; & ideo sæpe con-
 ceditur hæc facultas propter fructum indulgentiæ:
 tum etiam quia per indulgentiam non tollitur om-
 nis Ecclesiastica poena; sed illa, quæ apud Deum ma-
 net propter peccata commissa post remissionem eo-
 rum, quæ vel in alia vita luenda est, vel in hac per
 satisfactionem propriam expianda: & ideo ad sum-
 mum tollitur per indulgentiam necessitas huius
 satisfactionis, non vero absoluitionis, vel dispen-
 sationis censurarum, vel irregularitatum, aut simi-
 lium poenarum.

9 At vero quando in concessione indulgentiæ
 additur, *per modum lubilai*: quidam putant per illam
 particulam concedi facultatem absolueudi ab om-
 nibus censuris. Quod indicat Iacobus de Grassis in
 lib. 4. Casuum conscient. cap. 15. num. 29. nam illa
 particula, *per modum lubilai*, aliquid addit supra in-
 dulgentiam: ipse autem putat lubilæum præter in-
 dulgentiam continere potestatem commutandi
 vota, & absolueudi à censuris, & casibus referuatis:
 & ideo cum indulgentia per modum lubilai con-
 ceditur, facultatem etiam absolueudi à censuris con-
 cedi sentire videtur. Veruntamen id non est verisi-
 mile, quia explicatio illius vocis *lubilai*, & quod to-
 tam illam potestatem includat, nullo iure, aut au-
 thoritate ostenditur. Vnde licet cum lubilæo sæpe
 soleat illa potestas, vel facultas concedi: tamen lu-
 bilæus proprie eam non significat: sumpta est enim
 illa vox ex Scriptura, in qua *lubileus* annum remis-
 sionis significabat: & inde translata est ad signifi-
 candam plenam remissionem, quæ per indulgen-

Resolutio.

tiam conceditur. Deinde illa potestas commutandi
 vota, vel absolueudi à censuris, non est definita, &
 certa: sed interdum ampla est, & interdum magis
 restricta: ergo in absoluta voce lubilai non potest
 intelligi concessa aliqua potestas huiusmodi. Quan-
 ta enim illa erit? non amplissima, quia hæc non sem-
 per, sed raro conceditur: neque cum certa aliqua
 restrictione, quia hæc nulla est definita, sed arbitra-
 ria, ad voluntatē concedentis: non est ergo verisimi-
 le, tam grauem potestatem tam confusè concedi: &
 ideo quoties conceditur, speciatim exprimitur, &
 etiam si lubileus concedatur, ut ex vñ constat. Quā-
 do ergo indulgentia conceditur per modum lubi-
 lai, nihil aliud significat, nisi concedi indulgentiā
 plenariam, qualis concedi solent in lubilais. Quod si
 simul dicatur concedi indulgentia plenaria ad in-
 star lubilai, est repetitio quædam ad maiorem ex-
 plicationem, & commendationem indulgentiæ, nō
 vero est noua concessio.

10 Ut ergo potestas absolueudi à censuris concessa
 intelligatur, necesse est, ut apertis verbis exprima-
 tur: tunc vero si verba sint vniuersalia, ab omnibus
 censuris, dubitari potest, an in ea concessione com-
 prehendantur censuræ referuata. Videntur enim
 comprehendere, tum quia verba vniuersalia sunt, tum
 etiam, quia alias nulla fieret specialis concessio:
 quoniam ad absolueudum à censuris non referua-
 tis necessaria non est, cum ex iure communi con-
 iuncta sit cum potestate absolueudi à mortalibus
 peccatis. Ego vero existimo in primis, vel nihil-
 quam, vel rarissime fieri concessionem sub illa præ-
 cisa forma verborum: quia esset valde confusa, &
 incerta: & auctonomia, aut fere nulla, ut rationes factæ
 declarant. Deinde dico, si talis concessio fiat, non
 esse extendendam ad casus referuatos, tum propter
 C generalem regulam iuris, quod in generali concessione
 non veniunt ea, quæ non sunt in speciali concessione
 concessurus: quæ est 81. in 6. & habetur etiam in cap.
 vlt. de offic. Vicar. in 6. & notauit Antonius 3. part.
 tit. 24 cap. 77. §. 1. de qua plura statim: tum etiam quia
 quando casus referuati conceduntur, semper con-
 uenerunt exprimi in privilegio, vel Bulla: ergo
 quando non exprimiuntur, signum est concessionem
 ad illa non extendi: tum etiam quia illa verba suffi-
 cienter, & in toto rigore habent effectum, si deur
 facultas absolueudi à censuris: & licet dicatur, ab om-
 nibus illa distributio sufficienter intelligitur de om-
 nibus speciebus censurarum: ergo ita est inter-
 pretanda illa concessio, ut salua verborum proprie-
 tate, vel communi iuri, vel aliorum, minimū deroget.

11 Ex quo cum proportionem sequitur, quando con-
 ceditur generalis facultas absolueudi à casibus re-
 seruatis Summo Pontifici, sub ea concessione non
 comprehendere casus referuatos in Cœnæ Bulla, e-
 tiam si expresse non excipiantur. Ita Couarruias,
 & Nauarrus, quos refert, & sequitur Iacobus de
 Grassis lib. 4. Decis. cap. 18. num. 2. qui idem habet
 cap. 15. num. 76. Et ratio est eadem, quia illa censu-
 ræ iuxta vñ, & morem Ecclesiæ habent specia-
 lem rationem, & grauitatem, ac referuationem, ra-
 tione cuius non censentur comprehendere sub cla-
 sula generali: & ideo quando conceduntur, semper
 exprimiuntur iuxta stilum Romanæ curiæ. Dices:
 Etiam quando non conceduntur, expresse exci-
 piuntur: ergo si non excipiantur expresse, intelli-
 gentur concessæ. Respondetur negando consequen-
 tiam, quia ex negatione, scilicet expressionis, recte
 inferitur negatio, scilicet concessio: ex negatione
 autem expressæ exceptioni non recte inferitur af-
 firmatio, seu positua concessio. Præsertim quia
 plus requiritur, ut intelligatur iurisdicctio concessa,
 quam sola omisso alicuius verbi, seu exceptionis
 expressæ, quæ multis de causis potest contingere. Et
 alioqui semper relinquitur præsumptio in contra-
 rium, propter specialitatem illorum casuum.

Hinc

Hinc ulterius eadem proportionem, & rationem inferunt scriptores, praesertim moderni, in concessione generali omnium censurarum Papalium, etiam contentarum in Bulla Cœnæ, non intelligi comprehensionem excommunicationem propter peccatum heresis. Ita docent Nauarrus cap. 27. num. 275. & Couarruias in cap. alma, par. 1. §. 11. num. 15. & Iacobus de Graffis dicto lib. 4. cap. 15. num. 25. & Vgolinus tab. 1. cap. 3. §. 4. num. 10. Ex eisdem fundamentis, quod specialis casus non comprehenditur sub generali clausula, & praesertim in mandatis & commisionibus, iuxta cap. Qui ad agendum, de Procuratoribus, in 6. hic autem casus iuxta vsum, & morem Ecclesie valde specialis censetur. Unde quando Papa illum concedere vult, eum exprimit, etiam post vniuersalem concessionem casuum Bullæ Cœnæ, vt anno 1589. fecit Sixtus V. in quodam lubilæo. Et postea similem facultatem concessit Clemens VIII. in alio lubilæo anni 1594. Et à simili citari solet cap. Frater noster, 19. quæst. 1. ubi: *In causa fidei, vel criminis.* Nihilominus tamen addit Graffis supra, aliter haberi in praxi de hæretico occulto incidente in excommunicationis censuram. Idem citatur ex Nauarro consil. 15. de Sententia excommunicat. ubi nihil reperio. Fundari tamen potest illa praxis in vulgari regula, quod priuilegium Principis latissime est interpretandum, iuxta cap. Quamuis plenius, de Præbend. in 6. Quæ regula maxime procedit in his beneficiis, quæ bonum continent animarum, qualis est facultas absolendi à reſeruatis. Neque obstat quod heresis habeat specialem grauitatem, quia licet hoc sit verum in ratione culpæ, non tamen in ratione reſeruationis, quæ fit v.g. per Bullam Cœnæ: nam eisdem verbis, & eodem modo reſeruantur reliqua crimina. Sicut inter percussiones clericis valde specialis est percussio Sacerdotis, & nihilominus sub facultate generali absolendi à percussione clericorum comprehenditur: quia quoad reſeruationem omnes inferiores ordines æquiparentur. Sic ergo in præſenti. Atque hoc ſignificant Pontifices, quando concedendo hanc facultatem generalem absolendi à reſeruatis, excipiunt casum heresis. Sed de praxi mihi non conſtat, Et cetera facile ſolui poſſunt: nam fauor fidei, fauor est animarum: imo hic cenſetur maior, quam priuilegium commodum vniuersi, vel alterius, & ſpecialitas heresis non conſtituitur in grauitate delicti, ſed etiam in reſeruatione, iuxta mentem Pontificum, vſu, & verbis declaratam: licet interdum propter tollendas opiniones expreſſe addatur exceptio. Quæ propter diſcedendum non cenſeo à priori ſententia, quamuis non negem hanc poſterioſiorem eſſe probabilem, & nulla ratione caſumari, aut cenſura notari poſſe.

Uterius vero inquiri ſolet, an cum Pontifex concedit generali clauſula cenſuras ſibi reſeruatas, cenſendus ſit concedere etiam cenſuras, quas inferiores Episcopi ſibi ſpecialiter reſeruant. Videri enim poſteſt non concedere, tum quia illa reſeruatio diſtincta eſt, tum etiam quia Pontifex id, quod ad ſe pertinet, ſpecialiter concedens, non videtur in aliquo velle derogare proprio iuri Episcoporum: ſicut quando Pontifex fert legem generalem, non intelligitur derogare propriis conſuetudinibus, vel ſtatutis particularium prouinciarum, cap. 1. de Conſtitut. in 6. ergo ſimiliter, &c. Propter hæc quidam cenſent in ea clauſula generali non contineri cenſuras Episcopis reſeruatas. Cui ſententia fauet Nauarrus in cap. Ita quorundam, de ludæis, notab. 11. num. 71. & in Summa cap. 27. num. 261. quatenus dicit eum Hoſtienſis, & alii, ſi in idem peccatum concurrant ſimul reſeruatio Papæ, & Episcopi, ablata reſeruatione Pontificia, non intelligi ablata Episcopalem de rigore iuris: nam concurrentibus duobus impedimentis, vno ſubla-

to non intelligitur alterum auferri, cap. Ex tuarum, de Authorit. & vſu pallii. Atque ita etiam ſenſit in prædicta dubitatione Iacobus de Graffis dicto lib. 4. c. 15. num. 28. ſtando in rigore iuris. Additque decretum Concilij Tridentini, ſeſſ. 25. cap. 18. de Reformat. ubi ſtatuit, vt Eccleſie canones indiſtincte ſeruentur: ex quibus vnus eſt vt Episcopi poſſint ſuos caſus reſeruare.

Addunt nihilominus hi authores, vſu receptum eſſe, vt per illam clauſulam hæc etiam poteſtas conceſſa intelligatur. Et mihi videtur hæc intelligentia iuridica, & veriſſima. Primo quidem, quia conſuetudo eſt optima legum, vel priuilegiorum interpres: unde cum ipſi Episcopi hunc vſum videant, & non reclamant, ſignum eſt eos intelligere in prædicto ſenſu Pontificis conceſſionem. Secundo, in lubilæis eſt ſpecialis ratio, quam conſiderauit Vgolinus ſupra: quia finis illius conceſſionis eſt, vt penitens poſſit diſponi ad lucranda indulgentia media abſolutione Confectoris à ſe electi: ſed ad illum finem neceſſaria eſt ablatio reſeruationis, non tantum Pontificalis, ſed etiam Episcopalis: ergo vt conceſſio ſit ad æquata intentioni concedentis, extendenda eſt ad cenſuras etiam Episcopo reſeruatas. Quæ ratio eſt optima coniectura, ex qua vterius colligendum eſt Pontificem intellexiſſe illam clauſulam vniuerſalem fuiſſe ſufficientem ad explicandam illam ſuam voluntatem, & generalem conceſſionem. Unde vterius nos colligere poſſumus: quodcumque ſit conceſſio illis verbis, etiam ſi non ſit propter illum finem, ſed propter fauorem, vel priuilegium alicuius Religionis, vel alium ſimilem finem, ſemper eſt cum eadem amplitudine declarandum: quia verba ſemper habent eandem ſignificationem, & præterea materia ſemper eſt fauorabilis, & amplianda.

Tandem magis ex propriis poteſt hoc ita explicari: nam ſine dubio Pontifex poteſt abſolvere à cenſuris reſeruatis Episcopis tanquam illis ſuperior. Neque enim poteſt inferior reſeruare cenſuram reſpectu ſui Superioris, ſed ſolum reſpectu eorum, qui ab ipſo pendunt, vt conſtat ex dictis ſupra de caſuum reſeruatione; & eſt per ſe notum ex ordine iuriſdictionum. Poteſt ergo Papa etiam delegare hanc poteſtatem absolendi à cenſuris Episcoporum, non obſtante reſeruatione eorum: in quo etiam non eſt dubium, tum ex ſuprema poteſtate Pontificis: tum etiam quia delegatus Papæ, vt ſic, non pendet in ſua iuriſdictione, ab Episcopo, tunc vterius Papa per prædicta verba concedit poteſtatem absolendi ab omnibus cenſuris, à quibus ipſe poteſt abſolvere: ergo concedit poteſtatem absolendi etiam à caſibus Episcopo reſeruatis. Quocirca ibi proprie non interueniunt duo impedimenta, quia non ſunt duæ cenſuræ, vel duæ reſeruationes, quæ poſſint impedire iuriſdictionem datam à Superiore; quia reſeruatio ab Episcopo facta non poteſt limitare iuriſdictionem à Papa conceſſam: de quo plura in ſuperioribus dicta ſunt.

Maneat absolutus ab omnibus censuris, qui aliquam per obliuionem omittit: ita ut peccatum iam reſeruatum non maneat.

Occurrunt tamen nonnulla frequentia dubia circa huiusmodi conceſſionem, & vſum eius, explicanda. Primum eſt, an, ſi quis confeſſetur habenti poteſtatem absolendi ab omnibus cenſuris reſeruatis, animo obtinendi abſolutionem ab omnibus, quibus ſe ligatum eſt, cognoscat, ſi ob obliuionem aliquam fortasſe omittat, ita vt in particulari eius abſolutionem non poſtulet, nihilominus ab omnibus maneat abſolutus; &

*Resolutio
priori par-
te.*

consequenter peccata illa oblita, quæ mediante censura reservata erant, iam reservata non manent. Respondetur, si quis in eo casu solum petat absolutionem illius censure, quam in se agnoscit, & ab illa tantum in particulari absoluitur; alias, quarum non recordatur, non tolli: quia licet in absolvente sit potestas, tamen in eo casu ille non vitur ad omnes censuras tollendas, sed ad vnam tantum, quæ ipsi proponitur. At vero si non obstante particulari propositione, seu declaratione vnius censure Iudex generaliter absoluat ab omnibus censuris, omnes tollit, quæ sub eius cadunt potestate, ob rationem contrariam, quia potestatem habet de se efficacem, & ea vitur cum intentione conferendi effectum. Neque est aliquid, quod talem effectum possit impedire; quia ad absolvendum à censura non est necessaria ex parte absolventis scientia talis censure in particulari: nam quotidie datur absolutio generalis absque hac particulari notitia; imo sæpe datur absolutio conditionata, *Absolutio res si indiget*, quæ nullam cognitionem supponit alicuius censure, quæ tali personæ insit, sed solum quod potest inesse. Vnde multo minus requiritur scientia ex parte eius, qui absoluitur, ut per se notum est. Præterea quia ut supra vidimus, potest quis censura ligari ignorans: ergo & absolui. Patet consequentia, tum quia hi duo actus ligandi, & absolvendi proportionem inter se servant; tum etiam quia alias qui ignorat, vel oblitus est censure, quam incurrit, absque remedio absolutionis procurandæ relinqueretur.

*Differentia
prima in-
ter absolu-
tionem à
peccatis
& censuris.*

Imo in hoc est notanda differentia inter peccata oblita, & censuras; quod peccata oblita, & ideo non confessa non tolluntur per se per absolutionem sacramentalem, sed tantum per accidens & concomitantem; propter quod semper manent obnoxia simili iudicio, ita ut necesse sit eorum absolutionem petere, si in memoriam veniant; censure vero etià oblite per se tolluntur per absolutionem generalem, ita ut necessaria non sit alia absolutio earum, etiam si in memoriam redeant. Ratio differentie est quia iudicium sacramentale, in quo datur absolutio peccatorum, per se requirit integram causæ cognitionem, eo quod ad internam salutem, & curam animæ, & ad satisfactionem diuinæ offensionis ordinatur: & ideo per se est iure diuino institutum, ut omnia peccata mortalia clauibus subiciantur; non est autem tale præceptum Ecclesiasticum de censuris impositum, quia absolutio à censura per se non habet alium effectum, neque ad alium finem intrinsece ordinatur, nisi ad tollendum illud Ecclesiasticum impedimentum: & ideo quacunque ratione auferatur ab eo, qui sufficientem habet potestatem, non manet alia obligatio.

*18
Secunda
differentia.*

Sicut etiam ex eadem radice est alia differentia inter absolutionem à culpa, vel à censura, quod absolutio à culpa non potest dari, nisi supposita accusatione, seu confessione alicuius culpe: vnde qui nullo modo confessus est; non potest generaliter absolui à peccatis, sub ea conditione tacita, vel expressa, *Si indiget*: absolutio vero à censuris potest hoc modo dari, v. constet ex vsu. Ratio vero est, quia absolutio sacramentalis supponit aliquam cognitionem vinculi absolventis, & requirit materiam tanquam partem essentialem illius Sacramenti, & iudicii; quæ materia posita est in actibus penitentis, præsertim in confessione, quæ aliquo modo contritionem indicat: at vero absolutio à censura neque habet illam peculiarem rationem, neque semper seruat perfectam iudicii formam: & ideo datur de censuris etiam omnino ignotis Iudici, solumque requirit, ut is, qui absoluitur, moraliter censetur capax talis absolutionis, si illa indiget. Item est alia differentia, quod à culpa nemo absoluitur, nisi voluntarius, quia requirit sacramentalis

A absolutio voluntariam accusationem: à censura vero potest quis absolui etiam inuitus. Item illa tantum potest ferri in præsentem: hæc etiam in absentem: & alia possunt facile excogitari.

Hæc ergo ratione censure oblita, etiam si reservata sint per se, ac directe tolluntur per absolutionem generalem censurarum, datam ab eo, qui potestatem habet, vel ex se, vel per privilegium, vel virtute iubilæi, & consequenter etiam tollitur culparum reservatio. Atque ita sentiunt communiter scriptores, ut refert, & sequitur Couarruias in cap. Alma, part. 1. §. 11. num. 12. vbi citat Paludanum, Gabrielem, Adrianum, Angelum, Siluestrum, & Nauarrum. Idem Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 23. vbi alios refert.

Dices: Ergo per se loquendo, & absque obliuione posset quis petere absolutionem à censura, non declarando se illam habere in particulari, sed vel in generali, vel etiam hoc dissimulando, solumque petendo, ut absoluitur, si forte indiget. Respondetur, si absolvens sit ordinarius Iudex, & velit ita absolueret, erit tunc dubio valida absolutio, tamen regulariter loquendo, non recte vitur sua potestate, quia ut prudenter operetur, necesse est, ut in particulari cognoscat causam censure, & an satisfactum sit Ecclesie, & in alia pena imponenda sit. Quando vero aliquis habet hanc potestatem tantum delegatam, si potest ea uti extra Sacramentum Confessionis, idem erit de illo dicendum, nisi in forma delegationis aliud expresse contineatur: si vero solum data sit potestas in ordine ad Sacramentum Confessionis, tunc per se loquendo, requiritur notitia causæ seu culpe, ob quam censura incurta est: debet ergo in particulari peti absolutio à tali censura per talem culpam contracta, alioquin si ex instituto hoc taceatur, nihil fiet. Secus vero erit, si ex obliuione: tunc enim etiam per se, & directe tollitur censura: per absolutionem generalem, ut dictum est.

Num absolutio à censuris per privilegia, aut iubilæum data, habeat locum tantum in foro interiori an etiam in exteriori.

A Aliud dubium est, an hæc absolutio à censuris, quæ datur per hæc generalia privilegia, vel Bullas iubilæorum, effectum habeat tantum in foro conscientie, vel etiam in foro exteriori. Quia vero hoc pendet ex forma privilegij, suppono primo, si privilegium nihil limiret nec explicate, nec implicite, seu ex circumstantiis, sed absolute concedat facultatem absolventi à censuris; tunc in utroque foro dari, quia cum verba sint absoluta, & gratiam contineant, amplianda sunt potius, quam restringenda, nisi ex materia subiecta, vel aliis circumstantiis constet aliam fuisse mentem concedentis. Confirmatur: nam quod talis concessio valeat in foro interno, per se notum est, quod autem extendatur etiam ad externum, patet: quia non est hæc extensio adeo specialis, & extraordinaria, ut non possit, ac debeat sub generali clausula comprehendere. Declarauit autem Pius V. in iubilæo concessio anno 1568. tales concessiones, vel eo vsque datas, vel in futurum dandas non suffragari in foro exteriori, nisi satisfacta parte: cum hac autem conditione supponit etiam ad illud forum extendi. Quid autem importet illa conditio, infra in proprio dubio declarabitur. Ex quo à fortiori constat, si privilegium explicet clare facultatem dari pro utroque foro, validam esse concessionem, quia potestas non deest in Pontifice ad delegandam hoc modo hanc facultatem: ergo si accedat voluntas, illaque sufficienter explicetur, nihil amplius desiderari potest.

At vero

*19
Resolutio
dubij quæ
ad posse-
riorem
partem.
Censuras.
Paludan.
Gabriel.
Adrianus.
Angelus.
Siluester.
Nauarrus.
20
Obliuio.
Solutio.*

At vero quando privilegium datur cum restrictione illa, videlicet, in foro conscientie, clarum est non amplius valere: quia Pontifex suo arbitrio potest non plus concedere: & ideo si privilegium restringat, non plus valet quam sonat. Quod non solum procedit, quando restrictio illa expresse additur, sed etiam quando ex materia subiecta, & ex modo concessionis, vel ex antecedentibus, & consequentibus sufficienter colligi potest hanc esse mentem concedentis: quia ex illa pendet tota facultas: unde quacunque ratione explicetur, satis est. Exemplum commune est, si facultas hæc concedatur solum in ordine ad sacramentalem confessionem: nam tunc est solum concedi in foro conscientie. Quæ doctrina communis est, vt intelligi potest ex Covarruvia libr. 2. var. cap. 10. num. 3. & cap. Alma, part. 1. § 11. num. 56. Nauarro in Summa. c. 27. num. 278. Gutierrez. in Qualitio. canon. libr. 1. c. 2. Ledesma 2. part. 4. quæst. 26. articulo ultimo, circa finem.

Difficultas vero est, quid sit absolutionem dari, & valere in foro interiori tantum. Et ratio difficultatis est, quia si facultas tenetur est ad absolvendum, absolutio per illam data est valida, vt si de illa sufficienter constet, in quocunque foro suum effectum habeat: quia illa absolutio absolute, & in re ipsa tollit censuram: ergo quacunque ratione Ecclesiæ constet sufficienter de tali absolutione, habere debet talem hominem vt immunem à censura, in quocunque foro de illo iudicet: ergo per se non potest dari absolutio in foro interiori, quæ non sit valida in exteriori: sed ad summum poterit per accidens non reputari, seu indicari vt talis; quia de illa non constat publice, seu in tali foro.

Propter hoc dixerunt aliqui, facultatem hanc ad absolvendum in foro conscientie tantum non esse ad dandum absolutionem permanentem, vt si dicam, & absolvam; sed solum ad absolvendum ad aliquem effectum, qui in foro conscientie teneat, & illo peracto, statim in censuram reincidentur, & sit necessaria noua absolutio ad licite exercendos actus quibus censura priuare solet. Vt v. g. si detur facultas absolendi à censura reservata in foro Confessionis, solum est ad absolvendum à censura ad hunc effectum, vt possit quis valide absolui sacramentaliter à peccatis: quo effectus confectus, statim redit censura, quæ noua eget absolutione, quam solum potest dare is, cui reservata est. Sed hoc falsum est, & contra vius verborum, & communem intelligentiam, & consuetudinem, quæ est optima legum, & privilegiorum interpres. Absolutio enim ad reincidentiam non est absolutio simpliciter, sed secundum quid, unde in iure non intelligitur, nisi exprimitur illa limitatio; imo in ipsamet absolutione exprimi solet, dicendo, ad hunc effectum dumtaxat: at hæc privilegia nihil tale continent, sed absolute concedunt facultatem tollendi censuras: ergo non ad reincidentiam tantum, sed absolute tollunt.

Quocirca post talem absolutionem ab excommunicatione v. g. libere, ac permanentiter potest quis se gerere, vt non excommunicatus non solum in foro conscientie, sed etiam in foro exteriori, dummodo & in illo sufficienter de absolutione constet, & debitus ordo seruetur. Vnde si excommunicatio erat occulta, & non deducta ad forum contentiosum, ex vi illius absolutionis potest homo se gerere in omnibus actionibus siue occultis, siue publicis, vt omnino carens censura. Quod si post absolutionem contingat casum illum deduci ad forum contentiosum, & in eo constare illam censuram esse incursum, oportebit vt in eodem foro constet de absolutione tum vt ille audiatur in iudicio tanquam iam absolutus, & non cogatur ad aliam absolutionem petendam: tum etiam vt excusetur ab alijs pe-

nis, quæ illi imputari possent propter illos actus, si eos post censuram contractam abique absolutione exercuisset.

Quid autem necessarium sit, vt talis absolutio nota sit in exteriori foro, sunt opiniones. Quidam existimant sufficere, vt is, qui absoluit, de ea re fidem faciat, ad quam fidem augendam, & personæ qualitas, ac conditio, & alia coniectura, & circumstantiæ conferre possunt: & si necesse sit, posset illius iuramentum postulari; plura vero testimonia exigere alienum videretur ab omni ratione, cum talis actus natura sua ita sit occultus, vt coram testibus non fiat. Vt autem ipsemet absolvens possit huiusmodi fidem facere, necesse est, si absolutio data fuerit intra Sacramentum penitentiae, vt ex facultate ipsius personæ absolute, extra illud forum, ad hunc effectum extendatur. Et hanc sententiam tenet Nauarro in Summa. c. 27. n. 4. quauis prius significet necessarium esse, vt talis absolutio posset testibus probari. Addit vero idem Nauarro lib. 5. Confessor. in 26. de Sententia excommunicat. quando Confessor fidem hanc præbet per scriptum, debere tale scriptum dare penitenti coram testibus, & tabellione, qui in altera Scripturæ facie fidem faciat, illud scriptum esse talis Sacerdotis, &c. Ex qua sententia Nauarri constat, testimonium Confessoris, esse sufficiens, & alia testimonia solum requiri ab ipso, vt iuridice constet illud esse testimonium talis Confessoris. Quapropter si ipsemet Confessor personaliter addit, & coram iudice, id testificetur, multo magis sufficeret. Ac deinde quando solum in scriptis testimonium præbet, est quidem optima illa forma Nauarri: non tamen videtur ita necessaria, quin si alia via sufficienter constet, illam esse Confessoris subscriptionem eandem habeat auctoritatem.

Nihilominus oppositum tenuit Penna in Directorio Inquisitor. 2. part. in scholis ad Concilium Tarraconen. comment. 25. vbi refert de hac re in duobus Conciliis fuisse dubitatum, prius in Tarraconensi, in quo statutum fuit in huiusmodi casu fidem esse dandam Confessori: & in Narbonensi, quod in contrariam partem inclinauit: non est tamen ausum id definire: sed Domini Papa (inquit) responsio expectatur, vt ille refert, hæc enim Concilia non habentur in tomis Conciliorum. Dicitur tamen author securius esse existimat, asserere cum Concilio Narbonensi, satis videri quod credi non debeat Confessori. Quam etiam sententiam amplectus est Salcedo in Practica crimin. canon. cap. 109.

Sed placet prior opinio: nec testimonium illud Concilij Narbonensis mouere nos debet, tum quia nihil determinat, sed sub dubitatione loquitur: tum etiam, quia prouinciale est: præterea nobis non eonstat quo sensu fuerit locutum. Nam fortasse sentit, testimonium Confessoris non sufficere ad excusandum reum à pœna externa, vel vt credatur illi dicenti alium non deliquisse, aut iam satisfecisse: nam in ordine ad hos, aut similes effectus, qui pendet ex testimonio ipsiusmet delinquentis, & posuit alijs viis certius sciri: clarum est non sufficere testimonium Confessoris: tamen quantum ad solam actum absolutionis datæ, oppositum censo verius, vt dixi. Vnde hoc satis erit, vt prælati credat aliquem non fuisse mortuum impenitentem, aut excommunicatum, si tam accelerate mortuus est, vt non potuerit maiorem satisfactionem Ecclesiæ exhibere. Ad quod confirmandum plura asserit Penna supra satis probabilia.

Atque eadem proportio loquendum est, quando censura fuit publica, si non fuerit iuridice denunciata: nam tunc etiam absolutio omnino tollit illam: tamen vt posset quis publice absolutione vri, necesse est, vt de illa publice constet, non propter censuram veram, sed propter putatam, & propter scandalum. Vt autem publice constare cen-

24
Quid necessarium sit, vt de hac absolutione constet in foro exteriori
Prima opinio.

Nauarro.

17
Secunda opinio.

28
Prior opinio præfertur posteriori, quæ fundamētum soluitur.

29
Quid autem si censura fuit publica.

Covarr.
Nauarro
Gutierrez
Ledesma

23
Quid sit absoluitio
per qualem
in foro
interiori,
et non in
exteriori.

24
Prima sententia.

25
Tercia sententia.

cenſeatur, ſatis erit, quod publice conſtet illum fu-
iſſe confeſſum, vel tempore lubilæi, vel habenti po-
teſtatem abſoluendi ex privilegio aliquo, dummo-
do ſatisfactio, quæ neceſſaria fuerit, publice ſit etiã
exhibita: quamdiu enim hoc non fit, non poteſt Ec-
cleſiæ conſtare hominem receſſiſſe à ſua contuma-
cia, & ad obedientiam Ecceſiæ rediiſſe. Ac denique
eadem, ſeu proportionali ratione, ſi iam facta fue-
rit iuridica denunciatio cenſuræ, neceſſarium erit,
vt coram Iudice abſolutio etiam probetur, vt per
eum abſolutus declaratur; quia alias non poterit ſe
gerere publice vt abſolutus, ſed tantum coram eis,
quibus ſufficienter de abſolutione conſtat, vt Na-
uarrus in citato loco notauit.

30 Cum ergo poteſtas abſoluendi dari dicitur tan-
tum in foro conſcientiæ, illa limitatio hæc opera-
tur. Primum, vt non obſtante tali abſolutione, &
pœnitentia impoſita in foro pœnitentiæ, poſſit Ec-
cleſiaſticus Iudex de delicto illo cognoscere, & ſa-
tisfactionem accommodatam foro publico, & con-
tentioſo imponere. Deinde quia neceſſe eſt, vt illa
abſolutio, licet non iteretur, ſaltem declaratur, &
comprobetur in foro exteriori iuxta modum, &
exigentiam cenſuræ, vt dictum eſt.

*Quid dicendum de illo, qui virtute lubilæi à cenſu-
ra reſeruata abſoluitur, & poſtea indulgentiã
non lucratur.*

31 Aliud practicum dubium poteſt hic tractari
de abſolutione à cenſuris reſeruatis data vir-
tute lubilæi poſtulantis varia opera, ſeu plures di-
ligentias ad lucrandum indulgentiam lubilæi, quã-
do ante expleta illa opera quis abſoluitur à cenſu-
ris, & poſtea neque perficit huiusmodi opera, nec
indulgentiam lucratur; an prior abſolutio teneat.
In quo certum eſſe videtur, abſolutionem fuiſſe va-
lidam, quia non fuit conditionata, ſed abſoluta, vt
conſtat tum ex poteſtate conceſſa, quæ licet ordi-
netur ad talem finem, v.g. ad digne communicandum,
& lucrandam indulgentiam; tamen datur, vt ſim-
pliciter fiat abſolutio, & non ſub conditione in fu-
turum: tum etiam idem conſtat ex verbis, & inten-
tione abſoluentis: tum denique, quia contrarium
repugnat, moraliter loquendo, tali conceſſioni;
nam oporteret prius lucrari indulgentiam com-
plendo omnia opera ad illam neceſſaria, quam ab-
ſolutio illa conditionata tranſiret in abſolutam, &
conſequenter prius quam tolleretur cenſuram: vnde
cum vnum ex illis operibus ſoleat eſſe communio,
quæ intra tempus lubilæi vltimo loco accipitur:
priusquam in re ipſa ablata eſſet cenſura, acce-
deret quis ad communionem nondum à cenſura
abſolutus: quod eſt contra finem talis indulgentiæ,
ſeu conceſſionis. Sit ergo certum, in eo caſu abſolu-
te, & non conditionate dari abſolutionem, & con-
ſequenter per illam tolli cenſuram, ſi homo ille bo-
na fide, & non ficto animo accedat, id eſt, cum vero
propoſito, & animo faciendi omnem diligentiam
neceſſariam ad lucrandum lubilæum: hoc enim an-
te omnia ſupponendum eſt, vt abſolutio valida eſſe
poſſit. Ex quo vterius fit, cenſuram priorem non
redire, etiam ſi poſtea talis homo in re ipſa non
exequatur omnia neceſſaria ad lucrandam in-
dulgentiam: quia iam illa prior cenſura deſtru-
cta fuit.

22 Difficultas ergo ſolum eſſe poteſt, an in eo caſu i-
terum incidatur in ſimilem cenſuram, ita vt cen-
ſeatur ille abſolutus quaſi ad reincidentiam ad eum
modum, quo virtute privilegiorum Mendicantiũ
abſoluuntur nuntii à cenſuris reſeruatis; & tamen
ſi ante profeſſionem habitum deſerant, in eas inci-
dunt. In præſenti ergo ita poſſet aliquis opinari, nã
videtur eſſe eadem, ſeu proportionalis ratio. Item,

A quia cum hæc abſolutio non concedatur, niſi in or-
dine ad illam indulgentiam; videtur hæc eſſe inten-
tio concedentis. Item, quia in ſimili caſu abſolutio à
pœnitentiis reſeruatis, quamvis valida fuerit quo ad
effectum tollendi peccata, & ideo illa peccata redire
non poſſunt, etiam ſi quis indulgentiam poſtea non
lucrat; nihilominus reuiuifcit (vt ſic dicam) obli-
gatio comparandi coram Superiore: ergo ſimiliter
redibit cenſura, quando reſervatio in illa fundaba-
tur. Et hanc opinionem tandem approbat Vgoli-
nus dicto §. 4. num. 4.

B Alius tamen modus dicendi eſſe poteſt, dictam
ſententiam procedere; quando aliquis voluntarie,
vel ex aliqua negligentia culpabili, ea omittit, quæ
ad indulgentiam conſequendam neceſſaria erant:
nam tunc maxime procedunt rationes factæ. Ete-
nim cum ille voluntate ſua ſe reddat ineptum ad
indulgentiam obtinendam, & omittat ea, quæ præ-
cepta ſunt ad illam effectum, non eſt cur tanto pri-
uilegio eiufdem lubilæi fruatur. Alioquin etiam ſi
principio cum ea intentione confeſſus fuiſſet, ſcilicet,
obtinendi abſolutionem virtute lubilæi, & ni-
hil amplius præſtandi, maneret ſimpliciter abſolu-
tus: quod ſine dubio falſum eſt. Et ſequela patet,
quia in vtroque caſu voluntarie omittuntur opera
neceſſaria ad lubilæum: quod autem illa voluntas
anteceat, aut ſequatur, non videtur tam ſubſtan-
tialis differentia, vt propterea vna abſolutio ſit va-
lida, altera vero rata, & valida. Videtur ergo ſecun-
da proportio, vt ſicut quando voluntas anteceat, à
principio abſolutio eſt inualida; ita quando ſuble-
quitur, reddat illam inefficacem eo modo, quo id
ſieri poteſt, ſcilicet, reincidento in cenſuram. Secus
autem erit, quando ſine culpa accidit, vt talis perſo-
na aliquod huiusmodi opus omittat, nimirum na-
turali obliuione, vel ex aliquo impedimento na-
turali, aut moraliter neceſſario, vt egritudine, vela-
lio ſimili: quia tunc cum ille fuerit ſimpliciter abſo-
lutus, & poſtea nec culpa, nec voluntate ſua cætera
omittat, non eſt rationi conſentaneum, vt iterum
incidat in cenſuram.

C Alij vero ſine diſtinctione affirmant, in eo caſu
non reinci in cenſuram. Ita tenet diſputationis
gratia (vt ipſe ait) Vgolinus dicto §. num. 4. qui, licet
diſtinguat, an abſolutio data ſit ſimpliciter, vel tan-
tum ad vnum actum; tamen non eſt neceſſaria di-
ſtinctio; quia quando priori tantum modo concedi-
tur poteſtas abſoluendi, ſcilicet, ſolum ad effectum
lucrandi indulgentiam: tunc etiam ſi quis omnem
diligentiam adhibeat, ac tandem indulgentiam ob-
tineat, nihilominus iterum incidet in cenſuram,
quia ſimilis abſolutio non habet maiorem vim, vt
infra declarauimus: ergo à fortiori, ſi indulgentiam
non lucratur, etiam incidet: id tamen non erit ſolũ
propter omiſſionem operis neceſſarii indulgentiæ,
ſed propter modum abſolutionis, & ideo nihil re-
fert ad præſentem quæſtionem; ſupponenda eſt er-
go poteſtas ad præſtandam abſolutionem puram, &
ſimpliciter, & tunc ſine diſtinctione dicitur, non re-
dire cenſuram per eam ablatam in prædicto caſu.
Quam ſententiam tenet Corduba in Summa, quæ
21. & mihi videtur probabilior, & ſatis ſecura, non
ſolum quando prædicta omiſſio caſu, aut inuolun-
tarie accidit, quod indubitatum videtur, ſed etiam
ſi ex negligentia voluntaria contingat.

E Ratio eſt, quia abſolutio, quæ pure, & ſimpliciter
datur, nunquam eſt explicanda ad reincidentiam,
niſi vel facultas abſoluendi ita expreſſe conceſſa ſit,
vel in caſibus, & modo à iure expreſſis, in cap. Eoſ,
de Sententia excommunicat. in 6. Sed hæc abſolu-
tio pure, & ſimpliciter data eſt, & in conceſſione
nulla eſt facta mentio de hac reincidentia: ergo non
eſt ita interpretanda. Itẽ, quia licet illa facultas con-
ceſſa ſit in ordine ad conſequendam illam indulgẽ-
tiam, tamen vſus, & effectus eius non pendet ex illo
fine,

Declara-
uit Clementis
in vi ha-
betur in
compendio
privilegio-
rum huius-
modi
Abſolutio
ordinaria,
quoad tra-
ctat §. 4.
Vgolinus.
33
Secunda
opinio.

14
Tercia opi-
nio, & ve-
ra.
Vgolinus.

Cordub.

Abſolutio
huiusmodi
eſt valida.

Cenſura ſi
ſit ablata,
non redit.

22
An in illa
caſu ſimi-
lis cenſura
incurra-
tur.

Prima o-
pinio.

sine, vt executioni mandato; sed in intentione concepto. In quo est magna differentia inter eum, qui accedit absque intentione præstandi reliqua necessaria ad iubilæum, & eum, qui accedit cum tali intentione, licet illam mutet: nam in eo deficit aliquid essentiale ad valorem absolutionis, quando illa datur; in hoc autem nihil deficit, & ideo effectum habet, qui non pendet ex futuro euentu; ac proinde iam non est vnde censura pullulet, aut reuiviscat: quia neque est de nouo imposita, nec absolutio sub ea forma, & declaratione lata est. Atq; ita facile expediunt rationes in contrarium.

License extra Sacramentum Confessionis vti licentia ad absolendum à censuris per iubilæum concessa.

Tertio dubitari solet de hac facultate absoluen-
di à censuris reservatis per huiusmodi iubilæa, aut Bullas concessa, an liceat vti illa extra Sacramentum Confessionis. Respondetur tamen breuiter, hoc pendere ex verbis, & forma ipsius confessionis: vtroque enim modo potest Pontifex illam concedere, vt per se notum est: ergo ex voluntate eius pendet: hæc autem voluntas ex verbis confessionis colligenda est. Vnde si potestas absoluen-
di à censura absolute concedatur, ita vt in foro interiori, & exteriori valeat, signum est non dari dependentem à Sacramento, vel confessione peccatorum: quia absolutio à censura non pendet ex absolutione à peccato: nam ab his, qui potestatem habent ordinariam, sine Sacramento conceditur, vt latius Syluester verbo *Absolutio*, 3. idem ergo poterit delegatus, si à delegato non limitetur. Regulariter autem loquendo, quando hæc concessio fit tantum in foro conscientie, & in ordine ad internam & bonam animæ dispositionem, solum datur potestas absoluen-
di à censura intra sacramentum penitentiae. Atque ita censent multi viri docti de concessione, quæ fit per Bullam Cruciatæ, in qua habentur illa verba: *Auditis confessionibus eorum, posui eos à quibusvis peccatis, & censuris absolvere.* Et Pius V. in Bulla iubilæi, millefimi quingentesimi sexagesimi octauis declarauit, huiusmodi absolutiones dandas esse in foro interiori, & penitentiali. Atque ita sentit Nauarrus in Summa, cap. 26. num. 41. & Corduba in Summa, quæst. 19. Vnde fit, per hæc privilegia non posse aliquem absolui à censura reservata, nisi simul à peccato absoluitur: nam licet absolute, & secundum se non repugnet absolui aliquem à censura reservata, & non à culpa, imo frequenter ita fiat ad tollendam reservationem peccati, vt supra dictum est tractando de Confessione; tamen quando concessio non fit ad absolendum à censura, nisi in Sacramento Confessionis, non potest absolutio censuræ ab absolutione culpæ separari.

Dices: absolutio à censura necessario antecedere debet absolutionem à culpa, id autem, quod est prius, potest separari à posteriori. Responderi potest, hanc absolutionem à censura fieri eadem forma verborum, quæ sacramentalis est, scilicet, *Ego te absoluo*, quæ ex intentione proferentis simul ad culpam, & ad censuram extenduntur, debito tamen ordine; ita vt prius natura censuram, quam culpam tollat: & ideo nunquam posse in re separari vnâ ab alia. Sed licet non repugnet, absolutionem à censura fieri illo modo, non tamen est necessarium, etiam quando conceditur per privilegium, sed per distincta verba, & ordine temporis præmitti potest ante formam sacramentalem imo communi vsu Ecclesiæ ita fieri solet. Et merito, quia ita fieri expedit, tum ne eadem verba formæ Sacramenti in duplici sensu, quasi æqui uoco proferantur: tum

etiam, quia illud est duplex iudicium, & duplex sententia procedens ex iurisdictionibus distinctis: tum maxime quia decet, vt antequam incipiant proferri verba sacramentalia, homo sit absolutus, & liber à censura.

Antecedit ergo non tantum natura, sed etiam tempore absolutio à censura absolutionem à culpa. Nihilominus tamen sunt hæc inseparabilia moraliter in præsentis casu, tum quia talis minister non potest licite intentione sua illas separare, volens absolvere à censura, & non à culpa: tum etiam, quia neque in effectu separare illas debet, quia non debet absolvere à censura antequam habeat materiam (vt sic dicam) præparatam, seu sacramentalem causam auditam, atque ita dispositam, vt post absolutionem à censura possit etiam absolvere à culpa: quia non est aliter concessa potestas dandi absolutionem à censura, nisi per modum dispositionis proxime absolutionis à culpa: quia verò hæc dispositio non est physica, sed moralis, nec fit naturali, sed humano modo: ideo simul etiam fit moraliter, non physice. Quocirca si casu aliquo contingeret, Sacerdotem, qui rite, & recte cepit absolvere, perficere formam absolutionis à censura, & non ultra progredi ad absolutionem peccatorum, vel quia repente mortuus est, aut loquelam amisit, aut (quod difficilius est) quia subito mutata voluntate noluit à peccatis absolvere: in huiusmodi casu existimo absolutionem censuræ ratam manere, & postea non esse aliam necessariam, & peccata illa iam non manere reservata, sed à quocunque habente communem iurisdictionem in foro penitentiae posse absolui: suppono enim non habuisse aliam reservationem, nisi mediante illa censura. Ratio est, quia illa absolutio à censura, licet concedatur, & fiat in ordine ad absolutionem à peccatis, non tamen est conditionata, sed absoluta, & pura, vt supra dicebam; & ideo statim habet suum effectum, qui ratus permanet, etiam si alius effectus, seu finis non obtineatur. Neque ibi habet locum reincidentia, quia non est sub ea conditione, & forma data hæc potestas, vt supra dictum est; Maxime, quia in eo casu absolutio illa data est post auditam confessionem, & in foro sacramentali saltem inchoate, cum intentione, & animo perficiendi illud: ergo habet omnia, quæ requiruntur ex vi talis privilegij, seu confessionis: neque enim ibi petitur, vt iudicium ipsum sacramentale omnino consummatum esse debeat, antequam absolutio à censura effectum habeat, neque id poterat conuenienter fieri, aut postulari, vt ex dictis satis patet.

Quomodo utendum sit hac facultate sub hac conditione concessa, satisfacta parie.

Vltimo queri potest hoc loco, quomodo utendum sit hac facultate, quando conceditur sub ea limitatione, *satisfacta parie*, vel alia simili. Et difficultas est, an fit de necessitate talis absolutionis, vt illa conditio prius expleta sit. In qua re certum est apud omnes, per se loquendo, necessarium esse, vt talis non præexistat: quia hoc expresse requiritur per illa verba, *satisfacta parie*, quæ de præterito sunt, ergo vt quis legitime utatur potestate sibi concessa, necesse est, vt illam formam, seu conditionem seruet. An vero tanta sit hæc necessitas, vt etiam penitens ob impotentiam satisfacere non possit in præsentis tempore, vel loco: nihilominus absolui non possit à censura virtute talis iubilæi, vel concessio-
nis, quæri solet.

In quo dubio Soto in 4. dist. 22. quæstio. 2. art. 3. negativè respondet: nam licet ille, qui non est sol-
uendo (inquit) quantum ad Deum absolutus sit, nihilomi-

*Per se loquendo conditio debet absolutio-
nem præcedere.*

Soti opinio.

nihilominus ex vitalis priuilegij non potest absolui à censura; quia facultas non est amplior, quam verba sonant; verba autem simpliciter requirunt, vt pars iam sit satisfacta, & non committunt Sacerdoti arbitrium, an penitens possit soluere, necne; sed hoc referuat Pontifex ordinario Iudici. Item quia si ille semel absolutus à censura postea esset soluendo, & non satisfaceret, licet quo ad Deum reincidentet in culpam, non tamen reincidentet in censuram, quia hec priuilegia non dant potestatem absoluedi ad reincidentiam, sed simpliciter, vt supra diximus, & ibi docet Soto, hoc autem cederet in detrimentum partis læsæ; ergo non est verisimile, per hæc priuilegia concedi talem potestatem. Quam opinionem sequutus est Gutierrez in libro 1. suarum questionum, cap. 5. num. 29.

Gutierrez.

41
Qui soluendo non est, per illam concessionem posse absolui vtriusque opinio.

Nihilominus probabilius censo oppositum, nimirum iuxta negotij qualitatem, & conditionem personæ, & alias occurrentes circumstantias considerandum esse, an penitens possit moraliter prius cum effectu satisfacere, quam absoluiatur à censura, & tunc id præmittendum esse; si vero non possit, necetiam absolutio differri possit, nisi per multum tempus, vel cum magno detrimento; tunc censo posse absolui, si satisfaciatur eo modo, quo de præsentis potest, id est præstando cautionem vel pignori, si potest, vel iuratoriæ, si maiorem non potest, & exhibendo talia signa penitentia, & propositi, vt Confessor probabiliter iudicet, absolutionem & profuturam ipsi penitenti, & non impedituram, seu futuram occasionem, quominus comparata potestate postea satisfaciatur. Ita tenet Iacobus de Grassis libro 4. suarum decisionum, cap. 16. num. 6. citans Nauarrum in Summa cap. 26. num. 7. vbi generatim loquitur de absolueute ab excommunicatione; & cap. 27. num. 37. agens de hac satisfactione ab eo, qui habet facultatem absoluedi, post satisfactionem validam esse; intelligendus autem videtur hic locus iuxta priorem. Et eandem sententiam significat Armilla verbo Absolutio, numer. 48. iuncto 51. Ratio autem huius sententia est, quia cum Pontifex ait, satisfacta parte, intelligendus est, quantum penitens satisfacere potest; quia non est verisimile, Pontificem postulare conditionem impossibilem. Item, quia sæpe in iure conceditur potestas absoluedi sub conditione simili, & tamen semper intelligitur eo modo, vt colligitur ex Clementina Multorum, & Clementina Nolentes, de Hæreticis, & notat Nauarrus in Summa, cap. 27. num. 47. & 48. vbi in fine citat opinionem Soti, & de illa nihil dicit.

Grassus. Nauarrus.

Armilla.

42
Quid si penitens soluendo sit, & tamen ante solutionem absolui- tur? Ratio dubitandi.

Sed quid si penitens possit commode prius satisfacere, nihilominus Sacerdos eum absoluat ante exhibitam satisfactionem, contentus eius proposito, promissione, aut iuramento, talis ne absolutio, valida erit? Quod enim ille Sacerdos grauius peccet, dubium non est: nam & iniuriam facit parti læsæ, & excedit modum, & limitem facultatis sibi concessæ. Dubitatio ergo solum esse potest, an talis absolutio valida sit. Et ratio dubitandi est quia potest esse absolutio iniusta, & nihilominus valida, cap. venerabilibus, §. Vbi autem, de Sententia excommunicationis. in 6. Et in simili forma Iudex ordinarius, quamuis interdum iniuste absoluat sine satisfactione partis læsæ, absolutio valida est, vt ex citato capitulo o constat. Nihilominus dicendum est, in eo casu absolutionem irritam esse, quia sine potestate ad sic absoluedum data est, & in hoc omnes Doctores citari conueniunt. Quod optime declarauit Caietanus in Summa, verbo Absolutio, & ex illo Armilla eodem, verbo 48. Qui distinguunt de absolutione iniusta, solum quia contra ius personæ, vel contra ius constitutionis, id est canonis, vel cuiusque Bullæ, aut priuilegij concedentis potestatem sub tali forma, & conditione. Prior ergo absolutio, licet sit

Resolutio.

Caietanus. Armilla.

A iniusta, nihilominus valida est: quia in ea non interuenit defectus potestatis, sed abusus. Posterior vero & est iniusta, & invalida: quia constitutio ipsa, seu concessio limitauit potestatem, & noluit illam dare nisi posita tali conditione.

Quin potius addunt aliqui, quoties potestas hæc delegatur per huiusmodi Bullas, seu priuilegia, etiã si non exprimitur illa conditio, semper subintelligi adiunctã, ita vt absolutio aliter data nulla sit. Quia Pontifex non vult per huiusmodi concessionem damnum aliquod inferre tertia personæ. Ita tenet Iacobus de Grassis citans Nauarrum lib. 5. Consiliorum, & 8. & consil. 11. num. 1. Sed in eis locis hoc non docet, & est nimis rigorosum: & ideo oppositum censo probabilius, quia quando concessio est absoluta, & peculiarem non habet limitationem, interpretanda est secundum commune ius; sed communi iure, qui simpliciter habet hanc potestatem, facit actum validum, etiã si iniuste illa vtatur: ergo idem erit in præsentis casu. Atque ita sentit Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 37. vbi ait, quod licet in mandato seu rescripto, Papæ, in quo hæc facultas absoluedi conceditur, exprimitur, vt secundum formam iuris detur, quamuis postea detur absolutio non seruata debita iuris forma, nihilominus absolutio tenet, quia intentio Pontificis non est inducere nouam formam, sed solum admonere commissarium id, quod secundum ius facere debet, vel certe, quia ad ipsam iuris formam pertinet, vt talis censura valida sit, etiã si male concedatur: ergo a fortiori, quando in rescripto nihil exprimitur, sed absolute potestas conceditur, absolutio est valida, etiã si iniusta sit.

Quapropter merito aduertit Caietanus citato loco, attentè esse consideranda verba canonis, vel Bullæ, quibus hæc satisfactio partis postulatur, an talia sint, vt illam exigant tanquam necessariam conditionem & limitent potestatem ad talem modum: nam, quãdo sunt huiusmodi, irritant absolutionem aliter factam; sunt autem huiusmodi quando expresse negant potestatem, siue actiue, siue passive proferantur, vt cum dicitur: *Alius non possit absolui, vel: Alius non possit absolueri*, vel *Alius absolutio non valeat*. Et quamuis non tam expresse dicatur, si concessio sit conditionata formaliter, vel æquipolenter, vt *absoluas eum, si satisfecerit*, vel *Satisfacta parte absoluiatur*, eandem vim habet. Atque ita in his, & similibus casibus absolutio est irrita, si aliter fiat: secus vero erit quoties potestas conceditur absque huiusmodi verbis ita limitantibus illam.

Addit vltimus Nauarrus dicto libro quinto Consiliorum, titulo de Sententia excommunicationis, consil. septimo oportere, vt debitum satisfactionis non sit dubium, sed certum: nam, si dubium sit, tunc non est necessarium, vt satisfactio partis antecedit absolutionem, etiã si in ipsa concessione expresse illa requiratur. Quia debet intelligi quando debitum certum est, & indubitatum, argumento capitis Solet, de Sententia excommunicationis in sexto, ibi, *Nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensâ, & expressius id habetur in capite, Ex parte, primo, de Verborum significat. Idem verò Nauarrus in Summa capite 26. numer. 7. declarat, distinctionem hanc de debito dubio, vel certo, habere locum in foro exteriori, non autem in interiori, in quo confessione ipsius penitentis standum est. Quia verò in hoc etiam foro contingere potest, vt penitens habeat conscientiam dubiam, vel certam, ideo etiã in illo non est omnino præmittenda illa distinctio: nam, quando penitens in conscientia sua certus est talem offensionem, vel damnum commisisse, ac proinde ad satisfactionem teneri, tunc clarum est necessarium esse, vt prius satisfaciatur, si potest, vel, si non potest, vt conuenientem cautionem exhibeat. At vero si certus non sit, sed dubius, an ipse fuerit causa damni,*

43
An in omnibus facultatibus per Bullas concessum includatur hæc conditio, vt ej- fectuali.

44
Vide An- glesq. de excomm. Caiet.

45
Si debitum dubium sit, non est necesse satisfactionem præmittere.

Qua conditiones requirantur ex parte absoluentis, ut absolutio à censura recte feratur.

Hactenus explicuimus potestatem, quæ est velut fundamentum ad ferendam absolutionem, & consequenter de clarauimus quoniam possit absolvere. Vnde etiam constat (saltem in communi) circa quem possit hæc absolutio exerceri. Nam, cum absolvens debeat esse prælatus, seu superior habens iurisdictionem, consequens est, ut is qui absoluitur, debeat esse subditus; nam hæc correlatiua sunt. Et præterea necesse est ut absolutione indigeat, id est, ut sit ligatus, quia solui non potest, quod ligatus non est. His ergo positis, videndum superest, quæ aliæ conditiones ex parte vtriusque extremi requirantur, ut hæc absolutio, & validè, & recte ferri possit.

Et primum ex parte absoluentis necessarium est, ut sit clericus. In quo ferè eadem regula seruanda est, quæ de ferente censuram fuit data; quia potestas ligandi & soluendi quandam æqualitatem, seu proportionem seruat; ille enim potest soluere, qui potuit ligare, per se loquendo; sicut ergo non ligat, nisi clericus, ita non absoluit, nisi clericus. Et è conuerso, sicut ad ligandum non est necessarius ordo sacerdotalis, sed inferior sufficit, imò & prima tonsura, ita etiam ad absolendum, si iurisdicção non desit. Solum est aduertendum, quando hæc potestas conceditur, seu delegatur per lubeat, aut similes Bullas, vel priuilegia regulariter concedi solis sacerdotibus: quia vel solum vel præcipue conceditur in ordine ad poenitentiam & absolutionem sacramentalem, quæ à solis sacerdotibus dari potest.

Possitne in articulo mortis absolutio à censura per laicum, vel clericum non sacerdotem impendi.

Dubitari autem potest, an in aliquo casu possit laicus absolvere à censura, & præcipue quærifollet de articulo mortis, seu necessitatis extremæ. In quo certum est, quemlibet sacerdotem posse absolvere à quolibet casu reservato, & cõsequenter à quolibet censura, si desit proprius sacerdos, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, sess. 14. c. 7. supra declaratam, cum de poenitentia ageremus. Vnde si addit sacerdos, certum est nullum alium posse absolvere à censura, tum quia absolutio à censura in illo articulo præcipue conceditur propter absolutionem sacramentalem, tum maxime, quia hæc est intentio Ecclesiæ, ut constat ex vsu, & traditione, & ex iuribus, quæ de hac materia loquuntur, quale est capitulum vltimum de sepulchris, & 25. q. 6. per multa capita, in quibus generatim de poenitentium reconciliatione sermo est.

Solum ergo est dubium quando deest sacerdos, an quilibet etiam laicus possit absolvere. Et ratio dubitandi est, nam Ecclesiæ, saltem Summus Pontifex potest hanc potestatem laico cõcedere: ergo credendum est cõcessisse, & hanc esse eius voluntatem. Patet consequentia, quia etiam si ille non possit absolvere à peccatis, ipsa absolutio à censura per se est valde utilis, multumque potest conferre ad salutem animæ: ergo, cum Ecclesiæ omnibus modis hanc procuret fidelibus, & propterea in illo articulo de iurisdictionem ad absolendum à peccatis, omnibus qui sunt capaces illius; eadem ratione credendum est dare illam ad absolendum à censura, omnibus, qui sunt capaces talis iurisdictionis, cuiusmodi sunt etiam laici. Et confirmatur, nam, licet cõtingat hominem

N

damni, nec ne, vel an sufficienter iam satisfecerit, vel an talis fuerit offensio, ut ad satisfactionem obliget, tunc seruandæ sunt regulæ generales de conscientia: nam, si tale dubium fuerit speculatiuum, nihil refert per se consideratum, sed solum iuxta practicū iudiciū, quod (illo non obstante) certum esse potest: & quia hoc iudiciū practicū agendi, vel non agendi semper potest esse certum, non obstante dubio speculatiuo, vel opinatiuo, ideo ad tale iudiciū attendendū est. Nā fieri potest, ut ex aliquo generali principio, v.g. quod in dubio melior est conditio possidentis, vel quod in operando licet sequi opinionem probabilem, vel ex alio simili, adiuncto illo dubio speculatiuo, formet quis hoc iudiciū practicū certū, hic, & nunc non teneor satisfacere. Vel è contrario etiam fieri potest, ut ex alio principio cū illo dubio inferatur aliud iudiciū practicū, vel v.g. q. in dubijs pars iniuste læsa, seu offensā melioris est conditionis, vel aliud simile. Atq. ita ad certitudinem practicam de debito satisfactionis attendendum est: nec possumus hic aliam regulam in particulari tradere, sed ad scientiam, & conscientiam iudicis, seu confessoris pertinebit de obligatione iudicare.

Ex quo tandem fit, si excommunicatio talis sit, quæ nullam satisfactionem partis læsæ requirat, tunc posse per huiusmodi priuilegia tolli absque alia satisfactione: quia hæc clausula non additur in Bulla, seu priuilegio ad limitandam potestatem absoluentis à solis illis delictis, quæ habent partem læsam sed solum, ut quando necessaria est talis satisfactio, premitatur: hæc est enim euidenter intentio Pontificis, & communis omnium interpretatio. Dices, Semper est aliqua pars læsa, saltem Ecclesiæ, seu prelati, cui per contumaciam iniuria est facta. Respondetur, primum huic iniuriæ satisfactio sufficienter per poenitentiam, & adhibendo cautionem, vel iuramentum de parendo Ecclesiæ mandatis, si res pendeat in futurum, & non possit statim executioni mandari: nam, si possit, etiam debet prius fieri. Vt v.g. si concubinariū excommunicetur ab Episcopo, donec cum effectu concubinam eiiciat, non est absoluentus: si tamen illam eiiciat cum proposito, & promissione non amplius redeundi ad illam, non est ab illo exigenda alia satisfactio, nec tenetur v.g. soluere poenam, quia istam non debet donec condemnatur. Et eadem ratione non est cogendus soluere expensas, v.g. stipendium tabellionis, aut iudicis, &c. etiam si in foro exteriori ad hæc omnia sit compellendus, quia etiam hæc non debentur, nisi seruato ordine illius fori, iuxta caput *Venerabilibus*, §. Porro, de Sent. excom. in 6. Quod rectè notauit Soto, & eum sequitur Gutierrez locis citatis.

Qui propterea recte addunt, in illa clausula, *Satisfacta parte*, per partem non intelligi prælatum, præcipientem, vel excommunicantem, sed aliquam aliam personam offensam: nam illa offensio iudicis generalis est in omni censura, & similiter obedientia, seu cautio parendi Ecclesiæ generaliter requiritur in omni censura; ibi autem aliquid speciale proponitur pro absolutione ab his censuris, & delictis, quæ in alicuius iniuriam, vel offensionem facta fuerunt. Vnde illa satisfactio in proposito idem est quod restitutio, siue honoris siue formæ, siue aliorum bonorum. Cuius rei exemplum optimum est in Concilio Tridentino sessio. 25. cap. 12. de Reformatione. ibi: *Nisi plena restitutione sequatur*. Vltimo tandem aduertendum est, tanti ponderis esse hanc satisfactionem iuxta Pontificis intentionem, ut Pius V. in lubeat anni 1568. declarauerit huiusmodi absolutionem, quæ fit, satisfacta parte, etiam in foro exteriori suffragari, quod notauit Bartholomæus Medina in sua instructione confessorum cap. 12. quod intelligendum puto iuxta superius dicta, & magis explicabitur infra tractando in particulari excommunicatione, & eius absolutione.

Fr. Suarez tom. 5.

2. Absoluentis à censura debet esse clericus.

3. Conc. Tri.

4. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua.

minem existentem in articulo motis non posse absolui à peccatis, quia nullo modo confessus est, neque habet usum rationis, aut sensum, ut confiteri possit. nihilominus à quolibet sacerdote simpliciter potest à sola censura absolui: ergo signum est, hanc potestatem non dari solum, seu præcisè propter confessionem sacramentalem, sed etiam per se propter fructum talis absolutionis: ergo ob eandem causam concedi debuit hæc potestas cuilibet capaci illius: eo vel maximè quòd, si de iure scripto agamus, nullum est expressum, in quo hæc facultas concedatur sacerdoti extra sacramentum Pœnitentiæ; sed ex benignitate Ecclesiæ colligitur: ergo ex eodem principio extendi poterit ad laicos.

Gloss.

August.

Syluest. Armill. Tabiena. Abbas.

Pars negativa verior.

Soto.

Nauarr.

Gloss. Vgolin.

Prima conclusio ratio.

Conc. Trid.

Et hanc sententiam sequuta est gloss. in cap. A nobis, 2. c. Non potuerit, de Sent. excom. & in c. Pastoralis, §. Præterea verbi. Præterquam in morte, de Offic. ord. & allegat textum in c. Quem panitet, de Pœnit. d. 1. vbi August. consulit, quod, si deest sacerdos, confiteatur quis proximo. Sed inde nihil probatur, quia illa confessio non est ad absolutionem, sed ad humilem correptionem, & ad aliquod iuuenam. Citat etiam cap. Sanctum est, de Consecratione d. 4. vbi ex Augustino refertur, quendam pœnitentem reconciliatum esse à laico in vitæ periculo, & quamvis non constet illam reconciliari non fuisse absolutionem à censura, quia publici pœnitentes non semper erant excommunicati, tamen ex similitudine rationis sumitur probabile argumentum. Et licet idem Augustinus fateatur historiam illam esse incertam, tamen laudat factum, & pium animum, & credit, Domino placuisse illud conciliū in tali periculo. Et hanc sententiam sequitur Syluester, verb. Absolutio, 1. n. 8. Armilla n. 39. Tabiena verb. Absolutio, 2. n. 8. & idē sentit Panormitanus d. c. A nobis, n. 20.

Contraria nihilominus sententia magis probata est à recentioribus, tam Theologis, quam Canonistis. Tenet eam Paludanus in quæst. 20. artic. 2. vbi absolute loquitur de quolibet non sacerdote: eum sequitur Soto dist. 18. q. 4. ar. 4. vbi loquitur tantum de laico, tamen cum citet, & sequatur Paludanum, videtur per laicum ibi intelligere quemlibet non sacerdotem, maximè cum dicat, ab excommunicatione posse absolui iudicem etiam laicum, quod falsum esset, nisi in ea significatione nomine laici vteretur. Eandem opinionem de laico tenet Nauarr. de Pœnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 83. citans glossam in c. Præter, verb. Duci d. 32. sed ibi nihil aliud dicit, nisi prohibitum esse prælati Ecclesiasticis ne huiusmodi spirituales iurisdictiones laicis committant, Summum verò Pontificem posse id facere, an verò id faciat in articulo necessitatis, nihil dicit. Idem dicit Nauarr. in Summa, c. 26. n. 26. & c. 27. n. 252. Couarr. in c. Alma, par. 1. §. 11. n. 9. Iacobus de Grassis lib. 4. Decisionum, c. 15. n. 79. & Vgolinus tab. 1. c. 4. §. ult. nu. 7.

Rationes huius sententiæ sunt. Primo, quia absolutio à censuris in eo articulo non conceditur, nisi ut præambula, & quasi dispositio quædam ad absolutionem à peccatis. Sed hoc fundamentum falsum est, quia absolutio à censuris per se conceditur, etiam absolutio à peccatis dari non possit, ut probant argumenta prius facta. Et Concil. Trid. sess. 14. c. 7. absolute dicit, omnes sacerdotes habere in eo articulo potestatem absolui à peccatis, & censuris non constituendo ordinem nec necessariam connexionem vnius absolutionis cum alia, ut bene notauit Vgolin. supra num. 4. & 5. vbi ait, non solum posse absolui à quolibet sacerdote aliquem à censura in articulo mortis, etiam si non absoluitur à peccatis, si contritionis signa exhibuit, sed etiam, si illa non exhibuerit validam futuram absolutionem, quam tunc sacerdos peccat illam conferendo. Quod etiam sensit Nauarr. cap. 27. num. 272. Itaque hæc ratio sumpta ex connexionem vtriusque absolutionis solida non est.

Aliam afferunt Paludanus & Soto, quia illa absolutio à sola censura non est necessaria corpori ad sepulturam Ecclesiasticam; quia quoad hoc dari potest talis absolutio post mortem, nec etiam est necessaria animæ ad gratiam, quia ad hoc per se non potest sine absolutione à peccatis. Sed hæc etiam ratio non omnino satisfacit. Nam, ut Panormitanus notauit, multum referre potest, quod illa absolutio in vita detur, ne cogatur heres pro absolutione defuncti ad Papam recurrere, vel ad eum, à quo viuens fuerat absoluiendus: nam post mortem iam non poterit à quolibet sacerdote absolui, ut supra notauimus. Vnde tam ad effectum sepeliendi corpus in loco sacro, quam ad bonum animæ multum proderit illa absolutio; nā si expectetur absolutio post mortem, sæpe obtineri non poterit intra multum tempus, ac proinde necessarium erit corpus sepelire, seu reponere extra locum sacrum, ex quo aliquid scandalum, & aliquod genus infamiae oriri solet. Anima etiam, licet non priuatur gratia gratum faciente, priuatur tamen suffragiis communibus Ecclesiæ, eamque ob causam plus temporis in purgatorio detineri poterit, quod paruum detrimentum non est. Non est ergo dubium, quin illa absolutio in vita obtemperat utilissima sit, quæ potest dici etiam moralis quædam necessitas sufficiens, ut ea de causa Ecclesia prouidere poterit, vel etiam debuerit, aliquem faciliorem modum ad obtinendam illam.

Ratio ergo, quæ me maxime in hanc sententiam adducit, est, quia neque ex iure aliquo, neque ex usu habemus, quod Ecclesia hanc potestatem laico concesserit, etiam pro articulo mortis. Vnde, cum aliqui per se sit odiosum, & à iure alienum, quod spiritualia per laicos ministrarentur, ut constat ex cap. Determinimus, de iudicijs, & cap. Si vero, de Sententia excommunicationis, & cap. Bene quidem, 96. d. non est propter solas congruentias, abique maiori fundamento hæc potestas ad laicos extendenda. Eo vel maximè, quod in re quæ solum ad quandam utilitatem pertinet, & valde accidentariam, satis est, ut, moraliter loquendo, vix possit accidere casus, in quo non possit per simplicem sacerdotem huic incommodo prouideri: nam & copia sacerdotis fere semper inuenitur, & casus censuræ referuntur in articulo mortis non est adeo frequens, ideoque raro accidere potest, ut ob defectum huius potestatis laico concessæ, detrimentum aliquod magni momenti fideles patiantur. Quod si interdum id contingat, minus incommode reputatur, quam ut potestas laicis concedatur, qui facile abuterentur ea, vel in minus illam extenderent.

Qui discursus potissime procedit de laicis rigorose sumptis, ut à clericis in genere distinguuntur, verum tamen quatenus fundatur in usu, vel consuetudine, videtur etiam procedere de quolibet non sacerdote: quia iura, quæ de hac concessione pro articulo mortis loquuntur, semper nominant sacerdotem, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 14. c. 7. Et consuetudo solum videtur esse de sacerdotibus. Atque ita videntur loqui, & sentire Nauarr. Couarr. Soto, & alij dum aiunt, illi tantum commissam esse in illo articulo absolutionem à censura, cui absolutio etiam à peccatis est commissa. Quod etiam sentit Paludanus in 4. d. 17. q. 3. art. 1. conclus. 3. in fine, licet paulo inferius ad finem quæstionis n. 27. oppositum dicere videatur: priorem vero sententiam iterum confirmat, d. 18. q. 5. art. 1. n. 10. & 20. quæst. 1. art. 2.

Nihilominus tamen Vgolinus supra num. 6. ait, iudicem Ecclesiasticum, qui potestatem habet excommunicandi, & absolui: licet sacerdos non sit, posse in articulo mortis absolui à censura quemlibet etiam non subditum, quem extra illum articulum absolui non posset, quia est v. g. alterius territorij. Fundatur autem solum, in quadam

Secunda ratio.

Ratiocinatio.

Vera causa. Iuris ratio.

Vide etiam hanc præmissam coram H. in c. 1. de excom. 24 lib. 2.

10

11

Causa ad quælibet clericum non sacerdotem extenditur Conc. Trid. Nauarr. pia causa.

pia interpretatione voluntatis Ecclesie, & in qua-
dam proportionem, quia sicut iurisdic-
tio absolventis, quam Parochus ordinarie habet in suos
subditos, extenditur ad alienos, & ad quoscunque
in articulo mortis, ita iurisdic-
tio, quam iudex Ec-
clesiasticus habet ad absolvendos subditos in sua
diocesi extendi videtur, ex pia Ecclesie interpreta-
tione, ad non subditos, in necessitatibus articulo.
Cui opinioni fauet Palud. dict. d. 18. quæst. 5. nu. 10.
quatenus ait, in articulo mortis posse aliquem ab-
solutum ab excommunicatione à quolibet sacerdote,
vel ab eo, quia alias potest absolueri ab excommu-
nicatione, licet non ab illa, significans illam iurisdic-
tionem quasi extendi, vel ampliari in illo casu ob
necessitatem, etiam si, qui illam habet, sacerdos
non sit. Sed, licet hoc probabiliter coniectura dictum
sit, tamen in actibus, qui à iurisdic-
tione pendunt, mihi non videtur fundamentum sufficiens, ut eos
validos esse asseramus, præsertim cum in his non
habeat locum, nec sufficiat rati habitudo de futuro, ut
supra dixi tractando de ministro confessionis, & no-
tauit Paludan. in 4. d. 17. qu. 3. in fine. Quapropter
probabiliter censeo, ob necessitatem articuli mor-
tis, solis sacerdotibus concessam esse hanc facultatem.

Adde, quod Diaconus, & à fortiori quilibet infe-
rior non prælatus, neque habens ordinariam iurisdic-
tionem ad excommunicandum, vel absolven-
dum non censetur habere illam pro articulo mortis,
iuxta communem sententiam, quam Vgolinius ad-
mittit: ergo, quamvis iurisdic-
tionem habeat circa
alias personas, vel circa alios casus, si tamen eam non
habet in hanc personam, vel in censuram eius, res-
pectu illius perinde se habet, ac si nullam haberet:
ergo non magis illam habet ratione articuli mortis,
quam alius: patet consequentia, quia illa iurisdic-
tio quantum ad hunc effectum impertinenter se ha-
bet, & illa concessio reuera est nouæ iurisdic-
tionis, quæ nullo iure habetur, & si coniectura suffice-
rent, eadem fere habent locum, in Diacono, vel alia
persona Ecclesiastica præsertim in dignitate consti-
tuta, nullam iurisdic-
tionem habente. Sicut in exem-
plo illo, quod afferre batur de absolutione à peccatis:
nam hæc, sicut conceditur Parocho circa alienos
subditos in articulo mortis, ita conceditur sacer-
doti nullam iurisdic-
tionem habenti circa peccata
mortalia; si ergo in hoc non sumitur similitudo, cur
accipitur ex alio membro? Itaque necessitas huius
absolutionis à censura in articulo mortis non tanta
reputata est ab Ecclesia, ut eam ob causam alij,
quam sacerdotibus deleganda visa fuerit. Et fortasse
ocasio fuit, quia præcipue ad absolutionem sacra-
mentalem concessa est, quamvis, postquam semel
data est illa potestas, possit sacerdos ea vi ad absol-
uendum à censura, quando ob circumstantias oc-
currentes sacramentaliter absolueri non potest.

*Absolutionem à censura debere procedere ex li-
bera voluntate, præcedente scientia pro-
portionata*

Secunda conditio in absolvente requisita esse po-
test, ut ex certa scientia & libera voluntate abso-
lutionem conferat. Prior enim conditio ad actum
primum seu potestatem magis pertinere videtur;
hæc vero potius ad usum & actionem ipsam, quæ,
cum humana sit, requirit consensum & intentionem
operantis, sicut supra dictum est de actu excommuni-
candi, est enim eadem, vel maior ratio. Vnde, cum
liber consensus supponat cognitionem, necesse est,
ut in hoc etiam actu sufficiens cognitio causæ præ-
cedat; iuxta rationem, & modum absoluendi. Nam,
ut supra dicebam, non semper necesse est, ut absol-
uens in particulari cognoscat alium esse ligatum,
potest enim, si vult, absolueri ratione dubij, seu pe-

Fr. Suarez tom. 5.

riculi, sub ea conditione, si indiges, ad quod sufficit
illa generalis cognitio, quod potest quis esse ligatus,
etiam si ignoret, & quod accedat voluntas tollendi
vinculum, si fortasse sit. At vero, quando sacerdos,
seu iudex absoluit à censura determinate & in par-
ticulari, & non vult absolueri, nisi iuxta merita cau-
sæ, tunc necesse est, ut præcedat cognitio proportio-
nata. Ex quo fit, ut si intercedat fraus & dolus, seu
error in re substantiali, ex eo capite possit absolutio
reddi nulla. Ut, si reus falsis testimonij probet se sa-
tis fecisse partem, cum re vera non satis fecerit, vel
si in confessione dicat se non posse, cum tamen pos-
sit, vel, si dicat se habere propositum parendi Ec-
clesiæ, cum non habeat, vel, si in foro exteriori apostata
profiteatur fidem, & in corde ad Ecclesiam non re-
deat, absolutio à censura, etiam data per Inquisito-
res, est nulla: ita scilicet ille postea resipiscat interius,
(quod est valde notandum) nihilominus peccatum
hæresis, vel apostasiæ à fide prius commissum æque
reservatum maneat, ac erat ante absolutionem: quia
permanente eadem censura, perseverat eadem re-
servatio; manet autem eadem censura, quia abso-
lutio est nulla, & dictum est, est autem nulla ex defe-
ctu consensus voluntarij ipsius iudicis: nam igno-
rantia illa, quæ ex deceptione procedit, inuoluntari-
um causat, ut constat ex 12.

Ex quo principio inferunt autores absolutionem
extortam per vim, & metum nullam esse ex defectu
voluntarij consensus, ut definitur in c. unico, de iis
quæ vi in 6 ubi notanda sunt illa verba *Omnia viri-
bus vacuamus*; quibus significatur, talem absolutio-
nem natura sua non esse nullam, quia metus non
reddita actum absolute inuoluntarium, sed tantum
secundum quid, de quo alias. Posset enim in con-
trouersiam hoc adduci, quæ generalis est, sed ad rem
præsentem sufficit, talem absolutionem iure positi-
no nullam esse. Sunt autem notanda verba illius ca-
nonis, quæ valde generalia sunt. Primum ex parte
censuræ: nam expresse extenditur ad omnem censu-
ram, & ideo in omni genere, & specie censuræ tan-
maiori quam minori locum habet, ut gloss. & docto-
res exposuerunt, quia verba textus sunt generalia,
& pertinent ad fauorem, vel potius ad iustam de-
fensionem Ecclesiasticæ potestatis; & ideo omnes
censuras comprehendunt. Secundum ex parte ab-
solutionis fit expresse in illo textu extensio etiam ad
reuocationem censuræ. Dicitur autem reuocari cen-
suram, quando sub tali conditione lata fuit, vel iura
certum terminum, & postea, antequam contraha-
tur, mandatum vel censura reuocatur: tunc etiam, si
reuocatio facta sit per vim, & metum, ex vi illius de-
creti reuocatio est nulla, ita enim expresse distin-
guunt, & statuit. Quapropter non obstante illa reuo-
catione censura contrahetur, si prius præceptum
violatur.

Tertio ex parte vis, & metus etiam verba illius
canonis absoluta & generalia sunt. A quocunque ergo
inferatur idem erit. Oportet tamen, ut vis vel
metus gravis sit, ita ut in constantem virum cadat,
ut omnes interpretantur, tum ex communis vsu, au-
ris, tum etiam ex ratione, in qua hic vsus fundatur,
scilicet, quia solus hic metus causat inuoluntarium
morale, quod sufficit ad irritandum consensum,
seu voluntatem. Necessarium etiam est, ut talis vis,
vel metus illatus sit ab homine ad extorquendam
absolutionem. Posset enim interdum inferri à Deo,
vel angelo, ut si prælatus Ecclesiasticus male face-
ret non absoluendo, & diuinitus induceretur spe-
ciali aliquo terrore, aut vi, vel nocumento illato, id
nihil obstat, quia iura humana nihil de his pos-
sunt disponere, sed de his, quæ sunt humana vi vel
metu. Imo necessarium videtur, ut talis vis, vel me-
tus per iniuriam inferatur: nam, si vis tantum conti-
stet, vel in denegandis beneficiis gratuitis, vel in
pura & iusta defensione, illa non potest appellari
vis;

N 2

vis;

13
Absolutio
nem per vim
aut metum
extortam
ipsi iure nul-
lam esse.
Cap. vñ.
de iur. qua
vi in 6 ex-
penditur.

14
Qualis ma-
ius, & à
quo inferen-
dus sit, ut
absolutio sit
nulla.

Vide circa
hanc pri-
mam condi-
tionem Hen-
ricum lib. 13.
de canon. c.
24 lib. C.

12

vis, nec metus inde conceptus potest dici cadens in constantem virum.

Dubitari vero posset, si metus ille inferatur ab aliquo non subito Ecclesie, vt v. g. ab homine, vel Principe gentili, an etiam tunc decretum hoc locum habeat. Sine dubio tamen affirmandum est, tum quia hæc lex directe irritat actum absoluentis, qui est Ecclesie subditus, tum etiam quia ille gentilis in hoc infert iniuriam Ecclesie, quæ potest se defendere. Imo, licet illa alioqui esset non subditus, quantum ad hunc actum fit subditus, ita vt habeat ius Ecclesie non solum se defendendi, sed etiam puniendi, & vindicandi illam iniuriam, si possit.

Et hæc sufficiunt de conditionibus requisitis ex parte absoluentis. Nam de cæteris conditionibus idem sentiendum est de absolvente, quod de excommunicante. Vnde quæ superius de hoc diximus, in præsentem applicari cum proportionem possunt. Est autem in iure specialiter declaratum in c. *Ad aures*, de Simonia, hanc absolutionem debere gratis conferri, alioqui simoniæ vitium committeretur, vt ibidem significatur, per hoc autem non tollitur, quin propter contumaciam, & culpam possitis, qui censura ligatus fuit, poena pecuniaria affici, sed de hoc alias.

SECTIO VII.

Quæ conditiones in eo requirantur, qui absoluentur est.

Via hæc res fere constat ex dictis, breuissime eam expediemus. Aduertendum est ergo, has conditiones esse posse, vel de substantia absolutionis, vt valida sit, vel solum vt recte & iuste fiat: potest enim, vt supra dixi ex cap. *Venerabilibus*, de Sent. excom. in 6. absolutio valida esse, quamuis iudex Ecclesiasticus male faciat illam prestando, vel in eo actu non debitum ordinem & modum seruando. Priori modo fere nulla est conditio necessaria ex parte personæ absoluentis, præter eam quæ iam tacta est scilicet, quod sit subditus aliquo modo in hac iurisdictione fori contentiosi illi, qui absolutio nem præstiturus est: quia, vt dicebam, hæc duo correlatiua sunt, habere iurisdictionem in alterum, & hunc subdijurisdictionem habenti. Quo fit, vt hæc subiectio proportionata sit iurisdictioni. Nam ei, qui tunc ordinario superior est, vel gerenti vices eius etiam in foro externo, inferior est subditus necessitate quadam, seu propria inferioris obligatione: ei vero, qui habet hanc potestatem solum delegatam in ordine ad forum conscientie, alter non subditur, nisi voluntate sua in ordine ad hunc effectum ei subijciatur: quia forum illud, ad quod ordinatur illa potestas, voluntarium est.

Absolutus debet esse persona distincta ab absolvente.

Atque ex hac conditione, eiusque explicatione sequitur primo: necessarium esse, vt is, qui absoluitur sit persona distincta ab absolvente: quia nemo est sibi subditus, neque habet iurisdictionem in se ipsum. Præsertim ad ferendam sententiam in iudicio, ad quod huiusmodi absolutio pertinet. Item, quia potestas ligandi & absoluenti, per se loquendo, circa eosdem versatur; sed nemo potest excommunicare seipsum, ergo neque absolvere. Quocirca, omnia, quæ de potestate ferendi censuram quo ad hanc conditionem diximus, ad hunc locum applicari possunt.

Dubitari vero potest circa hanc conditionem, an necessarium sit, vt is, qui absoluitur, sit persona viuens vita mortalium, quia hoc videtur necessarium,

vt sit subditus, cum potestas humana non se extendat ultra hanc vitam, iuxta illud, *Quodcumque ligaueris super terram, &c.* sed hoc nihil est aliud quam querere, an mortuus possit à censura absolui. Quam rem satis tractauimus in sectione i. huius disputationis, vbi dixi, aliquo modo absolui: quamquam illa absolutio respectu defuncti potius sit declaratio quædam: nam, vt est solutio, potius refertur ad viuos, qui liberantur onere & obligatione vitandi alium, quantum ad illud genus communicationis vel actionis, quæ cum defuncto, vel ratione animæ, vel ratione corporis esse potest. Eo tamen modo, quo absolutio fertur in mortuum, requiritur etiam vt ille sit aliquo modo subditus: quia etiam tunc iurisdictioni necessaria est. Dicitur autem subiectio durare post mortem quo ad hunc effectum, vel secundum corpus, in quod Ecclesia & prælati eius aliquod ius habet; vel secundum animam, quatenus actiones viuorum illi prodesse possunt.

Rursus vero inquiri potest, an sit etiam necessaria præsentia localis vt quis absolui possit. Et breuiter respondeo, hanc conditionem non esse simpliciter de necessitate absolutionis. Quod in primis manifeste patet ex dictis supra de ipsa censura. Nam, si ligari potest absens, vt ostendimus, multo magis absolui; quia potestas absoluenti est magis ampla, & faciliorem usum habere debet, quam potestas ligandi. Item id constat ex vsu Ecclesie: nihil enim frequentius est quam absentem absolui, aut verbo, aut quod frequentius sit, scripto. Quod etiam colligitur ex c. *Quando*, 2. q. 5. vbi Greg. testatur cuidam Episcopo absenti communionem reddidisse, id est, eum ad communionem reuocasse. Et per rescripta Pontificia quotidie fertur huiusmodi absolutio, præsertim ad certam causam, vel effectum. Quando vero talis absolutio incipiat esse valida, seu habere effectum, an quando profertur, an quando ad notitiam alterius peruenit, ex intentione ferentis pendet, quæ ex verbis eius, & circumstantiis colligenda est; respectu vero aliorum tunc incipiet operari, quando ad eorum notitiam peruenierit.

Absolutio censura inuito impendi potest.

Secundo colligitur ex dictis quomodo intelligenda sit communis sententia, quæ affirmat absolutionem censuræ posse ferri in inuitum, & consequenter quo ad hanc conditionem esse differentiam inter absolutionem, & eum, qui absoluitur; nam in illo requiritur libera voluntas absoluenti, vt dictum est; in hoc autem non est necessaria, sed potest absolui ignorans, & consequenter non consentiens, vel etiam sciens, & positue inuitus. Quæ doctrina communis est, & vera, per se spectata natura & conditione censuræ, ita enim intelligenda est & traditur à Theologis in 4. d. 18. D. Thom. q. 2. a. 5. Richard. ar. 10. quæst. 1. Palud. 5. quæst. art. 3. Carthus. quæst. 4. & consentiunt etiam Canonistæ, vt patet ex P. normitano in cap. *Ab excommunicato*, de Rescriptis, num. 20. Ratio vero est, quia censura non est culpa, sed poena, & ideo etiam in inuitum fertur, & eadem ratione tolli potest inuito eo, qui absoluitur. Quæ ratio fundatur in propria natura censuræ: & ideo dixi, hoc procedere per se spectata natura censuræ: nam aliunde ex modo, seu limitatione potestatis potest requiri consensus personæ absoluentis, sicut dicebamus paulo antea de absolutione censuræ, quæ datur per potestatem delegatam in ordine ad forum poenitentiae, nam per illam non potest quis absolui à censura, nisi voluntarie se subdat in tali foro, & consequenter in eo velit absolui. Quod secus est in habente iurisdictionem ordinariam, quæ uti potest etiam in inuitum.

Aliqui vero hoc limitant præterquam in casu hæreticis, in qua, si aliquis pertinax perseueret absolui non

non poterit. Alij limitationem extendunt ad omnē excommunicationem iuris, quæ fertur pro delicto, quod semper durat, quamdiu durat contumacia, vt contingit in exemploposito de heresi, & simile erit si ipso iure feratur excommunication in eum, qui damnatum intulit, & non restituit. Quod sentit Gabriel in 4. d. 18. citans Leonem Papam; Epistola 13. & habetur 2. q. 2. c. *Damnatus sententiam quicunque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.* Et ratio est, quia cum illa censura ipso iure incurratur, quamdiu culpa durat, semper ipsum ius inuit, vt ita dicam, ipsam censuram, & ideo durat illa voluntate tolli non potest.

Sed aduertendum primo est, aliud esse loqui de voluntate perseverandi in delicto, aliud de voluntate petendi, vel obtinendi absolutionem; posset enim quis mutare voluntatem delicti relinquendo errorem, si in illo versabatur, vel restituendo, &c. & nihilominus nolle absolui, sed quia non vult subdi huic personæ, vel aliunde; & tunc poterit sine dubio absolui inuitus, etiam si excommunication ipso iure indita fuerit, quia cum iam cessauerit delictum cessat etiam ratio facta. Nec tale ius inferat talem excommunicationem in futurum. Superior autem habet potestatem illam tollendi, quia non est alligata; aut pendens ex voluntate illius, qui eam contexit. At vero quando voluntas perseverat in delicto; tunc etiam est distinguendum, nam, vel delictum est ex his, quæ habent tractum successuum (vt iurista loquuntur) id est, quod pertinet in eo semper est noua culpa, vel augmentum culpæ actualis; quoties pertinacia libera est, & moraliter voluntaria: vel est delictum, quod postquam semel commissum est, omnino transiit quoad actum, & manet quoad reatum & obligationem penitentiam agendi. Quando delictum est huius posterioris generis etiam si quis in eo sit impenitens, nolique satisfactionem exhibere, quæ iam non exigitur sub noua censura vt suppono, & licet censura fuerit ipso iure imposita; potest ab illa absolui inuitus ab habente ordinariam potestatem, ita vt absolutio sic lata, rata sit & valida, propter rationem superius factam: quia ex parte absolutentis est potestas sufficiens, vt supponimus, & illa actio per se non pendet ex voluntate, & dispositione alterius, neque etiam in eo casu in ipsum inferat continuo censuram, vt propterea tolli non possit.

At vero quando delictum est prioris generis, tunc repugnat censuram tolli perseverante eodem iure ex vna parte, & contumacia ex alia; quia ratione talis contumaciæ semper est illa censura quasi in continua quadam conseruatione, ex vi illius iuris; & ideo nullus, qui non habeat iurisdictionem auferendi, aut suspendendi ius illud, potest talem censuram per absolutionem tollere. Et hac ratione non potest hereticus absolui à censura dum in sua pertinacia perseverat: nam illud delictum habet tractum successuum sufficiens ad contrahendam censuram: non est autem hoc proprium hæresis, sed commune omni delicto habenti simile continuationem, vt est detentio rei alienæ, & similia. Dixi non habet potestatem auferendi, vel suspendendi ius illud, nam qui hanc habuerit, poterit absolvere etiam inuitum, & pertinacem, vt verb. grat. si Episcopus tulit contra aliquem censuram, donec restituat, & ille nolit restituere, potest Episcopus auferre suum particulare præceptum in futurum, & à contracta censura illum absolvere etiam inuitum. Quia ablato præcepto in futurum, auferitur contumacia, & illa quasi continuatio, vel conseruatio censuræ: quæ vero prius contracta fuit, tolli potest prædicto modo, sicut de alijs diximus. Et hoc etiam modo posset pontifex absolvere aliquem pertinacem à censura hæresis iam contracta, impediendo, vel suspendendo censuram, quæ in posterum contraheretur ex vi iuris

Fr. Suarez tom. 5.

A communis propter talem contumaciam: procedit enim tunc eadem ratio.

Sed quæret aliquis, esto in his casibus valida sit absolutio, an licite concedatur? Quidam Canoniste censent id nunquam licere, vt late refert, & defendit Vgolinus tabula prima, capite decimo nono, §. 2. numero tertio. Primo, quia est contra institutionem, & vsum Ecclesiæ: quæ præcipit, vt, si excommunicatus, vel alia censura ligatus in sua contumacia perseveret, aggrauetur in eum censura, & alia poenæ, donec resipiscat, vt constat ex variis decretis ab illo auctore relatis, in quibus ita fieri præcipitur in variis casibus. Secundo, quia, si aliter fiat, & alijs præbetur scandalum, & eneruatur maxime vis censurarum Ecclesiasticarum, & delinquentibus præbetur occasio perseverandi in sua contumacia, scientes tandem fore absolueandos. Tertio, quia contra rationem videtur indignum absolvere: si enim iuste ligatus est, quomodo potest iuste absolui? Et hæc partem videtur secutus Bonauentura, in quarto, distinctione decima octaua, secunda parte, quaestione sexta, vbi absolute dicit, de iure nullum excommunicatum absolui, nisi cesset contumacia.

Nihilominus aliqua distinctione opus est, quam indicauit Diuus Thomas eadem distinctione decima octaua, quaestione secunda, articulo quinto, quaestione secunda ad secundum, dicens, etiam manente contumacia, posse aliquem discrete excommunicationem iuste latam remittere, si videat saluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est, & idem sentit Paludanus supra, addens, cauendum etiam esse ne scandalum sequatur.

Itaque primum distinguendum censo de censura lata ab homine, vel à iure: nam illa prior sine dubio potest interdum relaxari prudenter ab eo, qui illam tulit, etiam si suum effectum consequutus non sit, sed subditus in sua contumacia permaneat. Probatur, quia hoc non est contra aliquod ius posituum, quod vnuer saliter hoc prohibeat, nullum enim extat, vel citatur ab auctoribus prioris sententiæ. Neque etiam est contra rationem perse, & intrinsece, quia neque perse est contra iustitiam, aut contra charitatem, aut aliam similem virtutem, & aliqui potest esse consentaneum charitati, si subditus saltem ob fragilitatem illo remedio indigeat; est etiam consentaneum fini censuræ, quæ poena medicinalis est, & ideo si non prodest, sed potius detrimento sit, merito auferri potest. Tres autem conditiones obseruande sunt. Prima vt talis absolutio non cedat in præiudicium Tertij: nam ex hoc capite esse posset contra iustitiam commutatiuam. Secunda, vt scandalum, vel contemptus censurarum caueatur; hinc enim absolutio esse posset contra charitatem, vel etià contra iustitiam legalem. Tertia, vt sufficienti experimento, & alijs signis & cōiecturis constet, non sperari fructum ex tali censura, sed detrimentum potius sequi. Alioqui etià addunt necessariam esse spem fructus, & correctionis mediante absolutione. Satis vero est, quod non sit spes fructus mediante censura, vt possit iudex prudenter periculum facere, & tentare aliam suauiorē viam.

At vero quando censura est lata à iure, tunc in primis obseruare oportet, an à tali iure speciali præscriptus sit aliquis ordo progrediendi ab vna censura ad aliam, & ad vltiores poenas, quando pertinacia durat. Tunc enim illud seruandum est, quod iure est dispositum, quia & ius obligat, & declarat in eo casu non tam esse habendam rationem particularis commodi, vel correctionis priuatae personæ: quam publicæ punitionis talis delicti, & tantæ contumaciæ. Quod maxime verum habet in his prælatis, qui inferiores sunt, & non possunt in iure dispensare. Nam Summus Pontifex, qui hanc habet potestatem, interdum poterit prudenter immutare illum ordinem, si viderit, vel communi bono expedire.

N 3 di.

9
Possibile licite dari absolutio contumaci, & inuitio. Vgolini opinio.

Bonauenti

10
Secundum primo. D. Tho.

Palud.

11
Censuram ab homine latam posse licite ab infante relaxari, manente contumacia.

12
Qua conditione conueniunt de hoc licite fiat.

12
Censuram à iure positam auferri manente contumacia, nisi specialiter iure cautum sit, vt poenæ aggrauentur.

Philus præcisa ratiōe.

Gul. Lo P.

8
Quid de censuris contra-actis dicitur cum illa sit potestatem fac-entium.

dire, vel saltem non repugnare, & aliunde sperari maiorem fructum alicuius personæ. Inferior autem ordinarie hoc non potest, nisi alioqui habeat potestatem dispensandi in iure communi, vel id faciat per modam interpretationis, seu Epicheia, quando & superior adiri non potest, & ex obseruatione talis iuris maius commune detrimentum timetur. Quod si speciali iure nihil circa hoc præscriptum sit, sed solum sit censura pure lata, & in reliquis executio, vel absolutio ad iudicem spectet generali iure, tunc censo dari locum prudenti arbitrio ipsius iudicis, ut possit interdum licite absolvere inuitum ab huiusmodi censura, sicut diximus in censura ab homine, & eisdem conditionibus seruatis, quia hoc ipso quod ius non statuit oppositum, relinquit potestatem liberam, & expeditam, ut iudex ea utatur in vnoquoque particulari casu, prout iudicauerit secundum occurrentes circumstantias magis expedire. Neque enim facis est, quod in aliquibus specialibus delictis, aut censuris iura statuerint alium ordinem aggrauandi poenas, & cetera, ut id extendatur ad omnes censuras iure latas: nam hæc, quæ odiosa sunt, non sunt extendenda, sed restringenda. Et potius ex eo, quod iura, quando id volunt, ita specialiter statuunt, nos colligimus id non esse vniuersale in omnibus censuris iure ipso latis. Et hæc videntur sufficere, de conditionibus his in genere sumptis, nam in speciali nonnulla postea addemus agentes de singulis censuris, & in sectione vltima huius disputationis, indicando ordinem seruandum in absolutione, quædam alia breuiter attingemus.

SECTIO VIII.

Quotuplex sit absolutio à censura.

Voniam & iure, & consuetudine varij sunt modi absoluendi à censura, ut hac materia plene intelligatur, eos omnes declarare oportet propositis nonnullis diuisionibus absolutionis, quibus & omnes illos modos explicabimus, & simul etiam significationes plurium nominum, quas cognoscere in hac materia maxime necessarium est.

Primo ergo diuidi posset absolutio in eam quæ est à iure, vel ab homine, sicut in superioribus censuram diximus. Absolutio ab homine est illa, quæ hæcenus à nobis explicata est, & quæ fere sola est in usu; absolutio autem à iure erit, si sub hac forma feratur absolutio simul cum censura, Si hoc fecerit, ex tunc sit absolutus, de qua re diximus in sectione prima huius disputationis, & hic nonnulla addemus.

De secunda diuisione absolutionis in absolutam & conditionatam.

Secunda ergo diuiditur absolutio in absolute latam, & sub conditione. Prior per se manifesta est: essentia illa, quæ in verbis, & intentione absoluentis nullam claudit conditionem; conditionata autem est, quæ sub conditione aliqua datur. Hæc autem conditio potest esse de præsentis, aut de præterito, vel de futuro. Si sit præsentis, vel præterita, nullam habet difficultatem, quia non suspedit actum, vel effectum absolutionis, sed vel absolutio statim operatur, vel nulla redditur. Quia vel illa conditio ita fuit, seu est, sicut proponitur, & tunc transit sententia in absolutam, quia propositio conditionalis, conditione posita, æquiualeat absolute: aut conditio non est posita in esse, & sic absolutio nulla redditur propter contrariam rationem. Non est ergo dubium quin absolutio lata sub hac conditione valeat.

An vero licite vel illicite sic feratur, interrogare

A quis potest. Cui respondendum est, non semper esse illicitum sub tali conditione absolvere, sed interdum esse, vel necessarium, vel utile, ut quando de censura non constat, & ad maiorem securitatem datur absolutio, prout frequenter fit à confessoribus ante absolutionem sacramentali sub illa conditione generali, Absolutus te si indiges, vel quantum indiges. Quæ absolutione prudenter peti & dari dixit Nauar. in Summ. capit. 26. num. 12. Conditio vero in illa adiecta adeo est intrinseca, ut implicite in qualibet absolutione contineatur, eo quod res ipsa necessaria sit, quia, nisi præcedat censura, non potest sequi absolutio, & si iudex non habeat potestatem, nulla eriam erit absolutio. Quando vero de existentia talis conditionis dubitatur, merito additur illa conditio, ut declaretur rem esse dubiam, & ne videatur res temere intentari. Aliquando etiam potest prudenter addi illa conditio, Si satisfecisti, vel Si vere & ex corde à contumacia recessisti, nam hæc etiam conditio implicite includitur in absolutione, ut supra vidimus, & propter rationabilem causam ad incutiendum metum, vel tollendam ignorantiam, potest aliquando verbis declarari. At vero quando conditio est omnino impertinens, imprudenter additur, & non sine culpa, graui quidem ex suo genere, quia est contrareuerentiam rerum sacrarum, & abusus quidam Ecclesiasticæ potestatis, tamen in particulari ex grauitate materia potest esse leuis.

C An valida absolutio à censura sub conditione de futuro detur.

Maius vero dubium est de conditione de futuro, an sub illa tribui possit absolutio à censura, ita ut valida sit, vel etiam licite sic feratur. Et in primis certum est, absolutionem sic datam eo tempore, quo fertur, non habere effectum, & consequenter, neque simpliciter absolutionem esse, quia tunc conditio non est expleta, voluntas autem conditionata nihil operatur, donec conditio impleatur: ergo nec absolutio, quæ pendet ex voluntate absoluentis, quæ conditionata fuit. Neque enim dici potest quæuis nobis non cõstet, an conditio illa postea impleda sit necne: tamen in re ipsa alteram partem determinate futuram esse, quod si ita futura sit, ut per conditionem exigatur, absolutionem statim acproferatur validam esse, & habere effectum; si vero conditio futura non sit, extunc esse prorsus inualidam, & nullam. Hoc (inquam) probabile non est, tum quia conditio non fuit de præsentis, scilicet, si hæc propositio de futuro est vera, sed fuit de futuro effectum, verbi gratia. Si satisfeceris, vel, Si oraueris, &c. & ideo licet demus cognouisse Deum illum effectum fuisse futurum, & consequenter propositionem de futuro fuisse veram eo tempore, quod adhibita fuit conditio, nihilominus non potuit absolutio extunc esse valida, quia non erat illa conditio appositae, sed alia quæ nondum erat impleta. Tū etiam quia, licet conditio fuisset posita in illo sensu de præsentis, scilicet: Si nunc propositio de futuro contingenti vera est, & Deus cognosceret veram esse, adhuc absolutio non esset valida, quia illa conditio excedit humanam cognitionem, & ideo respectu hominum reddit absolutionem illam omnino incertam, & inefficacem, ac propterea nullam. Non potest enim esse absolutio valida, nisi ex voluntate efficaci procedat, & per verba sufficienter significantia hominibus determinatum effectum exprimitur, neutrum autem habet absolutio sub illa conditione. Itaque certum est conditionem de futuro ut minimum suspendere absolutionem.

Difficultas vero est, an etiam inualidet illam, & reddat nullam, ita ut etiam si postea expleatur conditio, nihil operetur. Et ratio dubitandi esse potest, quia absolutio sacramentalis data hoc modo sub condi-

An licite de
tur absolutio
sub condi
tione de
præsentis aut
præterito.
Nauar.

An
Syl
An
Ter
tia
Nau
Con

Rati
onem
fuit.

Quid
dum
mum
regre
condit
nam.

Cita
regula
de Con
in 4. p.
104.

Philos
necesse
placit
dant
velim.

Ratio dubi
tandi.

conditione de futuro, nulla est, ut supra in proprio loco vidimus; ergo & absolutio a censura. Probat consequentia à paritate rationis, quæ esse videtur, quia actus legitimus conditionem non recipit, vel iurista dicunt, ex l. *Actus legitimi*, ff. de Regulis iuris, & Regul. 50. Eod. in 6. Propter quam rationem partem hanc secuti sunt Antoninus 3. par. tit. 24. capi. 77. §. 1. Sylvest. verbo, *Absolutio*, 3. in principio, & verb. *Excommunicatio*, 2. num. 19. Angelus, *Excommunicatio*, 2. num. 5. & ver. *Absolutio*, 3. simpliciter enim dicunt, absolutionem sub hac conditione dari non posse.

Antonius
Sylvest.
Ang.

Contrariam nihilominus sententiam tenet Nauarrus de penitentia, d. 1. cap. in principio, num. 64, & in Summa cap. 26. num. 12. quem sequitur Couarr. in c. *Alma*, p. 1. §. 11. num. 6. Fundamentum est, quia excommunicatio ferri potest sub conditione, ut nos supra probauimus, ergo & absolutio. Patet consequentia, quia maiori favore digna est. Item quia nulla sufficiens ratio differentie assignari potest, quia etiam excommunicatio est actus legitimus. Item præceptum potest poni sub conditione, & dispensatio in præcepto potest etiam sub conditione fieri, & alij effectus, seu actus iurisdictionis: ergo etiam hic: nulla enim sufficiens ratio specialis assignari potest, cur magis hoc absolutioni repugnet, quam alijs actibus.

Neque enim oportet, ut in hoc æquiparetur absolutio à censura absolutionis sacramentali, quia absolutio sacramentalis non potest suspendi, sed aut statuitur, quando forma profertur super debitam materiam, aut, si tunc non fit, semper manet nulla; quod si tunc fit, statim habet effectum, si in subiecto non est impedimentum; nec potest effectus suspendi per conditionem adiunctam ex intentione ministri, quia non inde pender, sed ex Christi institutione, ut superiori τόμο diximus. At vero absolutio à censura est quedam sententia humana introducta à iure positivo, sicut ipsa censura; & ideo eius effectus per se pender ex voluntate ipsius absoluentis, qui proinde potest adiecta conditione effectum suspendere, ut sequatur conditione posita: & tunc illa absolutio, nec est omnino nulla à principio, nec statim efficax: sed est conditionata; & suspensa, donec tempus conditionis adueniat; hic enim modus proferendi sententiam in humano iudicio, neque ex se, & ex sola rei natura nullus est, neque etiam ex iure positivo irritus factus est, in presentia materia.

Neque illa regula, *Actus legitimi*, &c. quicquam obstat: nam ibi non statuitur pro generali regula, nullum actum legitimum posse fieri sub conditione, alioquin nec censura, nec dispensatio, nec præceptum posset sub conditione ferri, quia omnes hi sunt actus legitimi, id est, qui sunt secundum legem, seu legalem iustitiam, quod à perre falsum est. Regula ergo illa cum restrictione ponitur, scilicet, illos actus legitimos, qui non respiciunt diem vel conditionem, vitari per temporis, vel conditionis adiectionem, inter quos actus non est absolutio, sic, ut nec excommunicatio, & iuxta verba illius legis explicanda est similis regula, quæ in 8. decretalium habetur, ut ibi Glossa insinuat.

Sed quæres, Esto possit esse valida absolutio sub conditione lata, an licite ita feratur. Nauarrus absolute negat, sed peccare qui hoc modo absoluit, quia absolutio non debet esse in suspensio, arguendo cap. *Ad hoc quoniam*, de Appellationibus. At vero Vgolin. Tabula prima, c. 12. §. primo, num. 2. ad finem ait, hunc modum absoluenti esse licitum quia nulla ratione probatur malus, præsertim si conditio adiecta ad rem pertineat, ut *Si iustus iuris*, &c. Neque etiam est specialis iure hoc prohibitum, nam licet in cap. *Biduum*, 2. quæst. 6. dicatur, sententiam non esse sub conditione ferendam, tamen in sententia

Diffine hunc
modum ab-
solutio licite
dari
vult.

A censuræ, vel excommunicationis hoc locum non habet, ut supra dictum est; ergo eadem ratione non habebit locum in absolutione. Et possumus contra Nauarrum retorquere argumentum eius, nam censura potest sub conditione ferri valide, & licite, ergo & absolutio, quia fauorabilior est.

Quocirca in rigore verum videtur, hunc modum absoluenti, non esse per se malum, nec iure prohibitum: & ideo si prudenter obseruentur circumstantiæ necessariæ, & probabilis necessitas, vel utilitas occurrat, non erit peccatum id facere. Tamen regulariter loquendo, existimo esse illicitum, præsertim propter non usum Ecclesiæ, quia neque in iure est vitatus hic modus absolutionis, sicut est vitatus modus ferendi censuram sub conditione, neque etiam in usu Prælatorum Ecclesiæ inuenimus hunc absoluenti modum. Ratio autem esse videtur: nam vel is, qui absoluitur, eo tempore, quo absoluitur dignus est absolutione, vel non: si est dignus, simpliciter absoluentus est, & immerito additur conditio suspendens absolutionis effectum: si vero non est dignus, non debet tunc absolui sub conditione futuræ satisfactionis, vel dispositionis, tum quia ad officium iudicis spectat hanc examinare & cognoscere; tum etiam, quia inde potest ligatus facile sumere occasionem differendi satisfactionem, seu emendationem: ac denique quia semper est conuenientius, ut exhibita satisfactione, vel correctâ contumacia, peccator humiliter se præsentet Ecclesiæ ad obtinendam absolutionem. Propter hæc ergo regulariter non conceditur absolutio illo modo, neque inuenio in iure absolutiones ita sub conditione concessas, sicut censuras, sed concedendas. Nam quia peccata occulte fiunt, & ab ipsis peccatoribus absconduntur, expedit aliquando ipso iure puniri, vel, coerceri per censuras, quia vero satisfactio vel resipiscentia, per se loquendo, non occultatur, & alioquin talis absolutio non coaceret, sed potius daret licentiam peccandi, ideo ipso iure non conceditur talis absolutio, nec concedi debet ab homine, nisi raro, & cum magna circumspectione, ut dixi.

De Tertia diuisione absolutionis in simplicem, & ad cautelam.

Tertio diuidi potest absolutio in eam, quæ simpliciter, vel tantum ad cautelam conceditur; quæ substantialiter non differunt, sed tantum in modo conditionato, orto ex defectu cognitionis seu certitudinis ipsius censuræ. Quando enim certo constat hominem contraxisse censuram, & hoc fatetur ipse poenitens, tunc fertur absolutio absolute, & simpliciter. Contingit tamen aliquando censuram esse ignoratam, aut saltem dubiam, & tunc propter maiorem certitudinem lolet periri & dari absolutio: & hæc vocatur ad cautelam, includitque illam conditionem, *Si indiges*, vel, *Si contraxisti*. De qua multa disputat Couarr. in cap. *Alma*, l. p. tit. §. 2. numer. 7. & Vgolinus dicto §. 1. omnia vero, quæ tractant, magis pertinent ad forum contentiosum, quam ad forum animæ, de quo nos præcipue agimus, & ideo circa hanc absolutionem pauca nobis aduertenda sunt.

Primum est duobus modis solere hanc absolutionem dari. Primo nulla præcedente cognitione, nec dubitatione censuræ, quæ non solum ad cautelam, sed etiam ad superabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici potest: hoc autem modo non fertur sine aliqua occasione, vel causa: esset enim superuacaneum, alias passim repeti possent huiusmodi absolutiones. Maxime ergo fieri solet, aut ante absolutionem sacramenti poenitentiae, aut ante aliquem alium actum, cuius valor per censuram

impedire posset, si fortasse adesset. Et quidem in sacramento Pœnitentiæ maxime fit propter reuerentiam ipsius sacramenti, & propter coniunctionem & subordinationem, quam per se postulat absolutio à censura, & à culpa, si vtrique fortasse necessaria sit. In susceptione autem aliorum sacramentorum non solet talis absolutio à censura præmitti: quia regulariter supponitur præmissa confessio, si tamen constaret, aliquem, v.g. in articulo mortis non potuisse propter repentinum euentum confiteri, & dandū illi esset sacramentum Extreme vñtionis, optimum consilium esset huiusmodi absolutionē à censura ad cautelam permittere, & idem est dicendum in similibus casibus. In ministrando etiam sacramento ordinis solent Episcopi huiusmodi absolutionem permittere, propter speciale periculum incurrendi irregularitatem. In ordine vero ad alios actus, vt ad collationem beneficij, vel concessio- nem priuilegij, &c. præmittitur talis absolutio propter vitandum omne periculum nullitatis & humanam suspicionem, vel etiam omnem calumniā.

14.
Secundus
modus ab-
solutionis a
cautelam.

Alio modo datur hæc absolutio ratione dubitationis censure: quæ dubitatio interdum oriri potest ex propria conscientia ipsius personæ, interdū esse potest in foro exteriori, & iuxta modum dubitationis, ita erit talis absolutio conueniens, vel necessaria in foro interiori, vel exteriori, poteritque concedi ab eo, qui à tali censura posset absolvere, si esset certa, & non ab alio. Primum patet, quia qui potest tollere certā, & a fortiori potest tollere dubiā; secundum autem probatur, quia hæc absolutio datur ad tollendam omnem dubitationem censure: ergo necesse est, vt qui sic absoluit, potestatem habeat tollendi censuram, si fortasse in re ipsa sit; alio- qui semper idem dubium manere: ergo hæc absolutio ab eo solum dari potest, qui absolute & simpliciter potest à censuris absolvere. Potest tamen contingere, vt censura sit reseruata, quando de illa certo constat, non tamen si sit dubia, & tunc poterit quis ad cautelam de illa absolui ab eo, à quo non posset, si alioquin de censura certo constaret; hoc autem prouenit ex peculiari modo delegandi iurisdictionem, & reseruandi talem censuram, qua reseruatiōe seclusa, regula propōita generaliter procedit.

15.
Quale du-
bium requi-
ritur vt ab-
solutio ad
cautelam
procuranda
sit.

Statim vero occurrat inquirendum, quale, & quantum esse oporteat dubium de censura, vt ratio- ne illius, vel necessarium sit, vel expediat absolutio- nem ad cautelam procurare. Sed hæc questio ita generatim sumpta definienda est ex generalibus principiis de conscientia dubia, vbi tractatur quo- modo in dubiis securior pars sequenda sit. In parti- culari vero quod ad hanc materiam, spectat, expli- cabitur commodius in singulis censuris, & in mate- ria de Irregularitate aliqua addemus. Nunc solum aduerto dubium debere cadere in valorem, vel nullitatem censure, nam si sit dubium de iniustitia, vel alio defectu, qui non sit contra substantiam cen- sure, tunc non habebit locum absolutio ad caute- lam, sed simplex absolutio necessaria erit: quia non obstante illo dubio, constat censuram fuisse vali- dam. Imo non solum in casu dubij, sed licet constet censuram fuisse inique latam, non tamen ex defe- ctu contra substantiam, necessaria erit simplex ab- solutio, quia constat de vinculo re ipsa imposito, quamuis inique: ergo simpliciter necessarium est il- lud soluere.

De vltima diuisione absolutionis censure in simpli-
citer, & ad reincidentiam.

16

Vltimo dicitur potest absolutio in eam, quæ di- citur ad reincidentiam, & simpliciter, seu ab- solutio ad reincidentiam. Explicato priori membro consta- bit posterius, de quo nihil vltra addere oportet,

A quia omnis absolutio, quæ non est ad reincidentiam sub illo comprehenditur, & ita de illa proce- dunt, quæ hætenus dicta sunt. Igitur absolutio ad reincidentiam dicitur illa, per quam tollitur censura non in perpetuum, sed ita vt reditura sit post certum tempus, vel post talem effectum. Qui- bus tamen. modus absolutionis valde frequens, & vltatus est. Ratio vero illum introduciendi fuisse videtur, quia censura non suspenditur (vt iuristæ aiunt cum Glof. in c. Presenti, verb. Declarauimus, de sententia excommunicationis in 6) id est, quandiu permanet, operatur suos effectus, seu priuat aliquibus actibus; interdum autem expedire, vel necessarium est eum, qui censura ligatus est reddere habilem ad aliquem actum, vel effectum, aut eum absolueri pro aliquo tempore & non omnino, sed cum conditione rein- cidendi, si hoc vel illud non faciat intra illud tem- pus.

Vnde fit duobus modis hoc fieri posse, seu dupli- cem esse absolutionem ad reincidentiam. Vna est, quæ ex intentione absoluentis non conceditur vt perpetua, sed ad limitatum effectum, vel tempus, & hæc non est proprie ad reincidentiam, sed absolutio ad actum, seu ad tempus, quæ frequentius datur ad cautelam, vt cum quis absoluitur (etiam si de eius censura non constet nec dubitetur) vt possit testi- monium ferre libere, cap. Veniens, 2. in fine de testi- bus Item, dum quis absoluitur ad solum hunc effe- ctum, vt beneficij collatio valeat, vt est in commu- ni praxi Ecclesiæ Romanæ, & colligitur ex c. Aposto- lica, de Exceptionibus, & alia exempla superius po- sita sunt. Aliquando vero potest absolutio hoc mo- do dari non ad cautelam, sed ex certa scientia præ- existentis censure, vt omnes Doctores docent, & colligitur ex his, quæ Couarr. tractat in cap. Alma mater, §. 11. num. 6. Et ratio est clara, quia, sicut potest esse occasio, vel necessitas sic absoluedi ad caute- lam, ita etiam esse potest absoluedi eodem modo à censura cognita, & in eo absoluedi modo nihil est contra rationem, si ex iusta causa fiat.

Dices, quando censura ignoratur, merito aliquē ita absolui, quia potest esse vtile, & ipse præsumitur dispositus ad absolutionem, idemque est, quando res est dubia, præsertim, cum possit ita virgere ne- cessitas, vt non detur locus inquirendi & expellen- di dubium. At vero, quando de censura constat nonnulli maior videtur esse difficultas, quia vel il- le est dispositus ad absolutionem, & recessit à con- tumacia, vel non illi primum, simpliciter absoluen- dus est, & non ad tempus: vel ad actum, imo ablata semel censura, non iterum in eam incidet, quia iam non est contumax: si vero non est dispositus ad ab- solutionem, non est absoluedus etiam ad tempus, vel ad specialem actum.

Respondeo, vtroque modo accidere posse, vt ri- te & recte detur hæc absolutio. Primo quidem quia contingere potest, vt, licet talis persona non sit ita disposita, vt absolutionem simpliciter mereatur, quia non omnino satisfecit, nec vere à contumacia discessit: nihilominus aliquis actus eius necessarius sit Ecclesiæ propter bonum, vel commune, vel ali- cuius tertie personæ, vt v.g. quod testimonium fe- rat in iudicio, vel aliud simile, tunc ergo licite ab- solui potest ad talem actum propter talem iustam causam. Aliquando, etiam ex benignitate Ecclesiæ, vel pastorem eius potest hoc fieri in commodum ipsius personæ, quæ sic absoluitur, ne graue aliquod damnum patiatur, si tali tempore sit excommuni- catus vel incapax beneficij, &c. Nam hæc absolu- tio à censura non est aliquod sacramentum, vt pro- pterea intrinsece malum sit, concedere homini in peccato permanenti, & ideo, si rationabili causa id faciat, licite fieri potest: quod etiam de absolutio- ne totali supra ostendimus: multo ergo magis ve- rum erit de hac absolutione ad tempus, vel ad ac- tum,

17
Absolutio ad
reincidentiam du-
plex.

18
Obiectio.

19
Solutio.

Aut, quæ dici potest secundum quid.

Deinde, etiam si persona sit disposita, & capax absolutiois simpliciter, fieri potest, ut ex voluntate, vel potestate absoluentis non simpliciter, sed solum ad talem actum absoluitur. Ex voluntate quidem, quia, licet fortasse plus possit, non tamen plus intendit, quia hæc potestas non operatur ultra intentionem, ut supra dictum est, siue illa limitatio intentionis ex malitia sit, siue quia maior absolutio postulata non fuit, nec index per se de illa agebat, sed solum tanquam de medio necessario ad talem actum. Ex defectu autem potestatis hoc potest provenire, quando absolvens alioquin non est index talis censure, sed solum ex potestate, quam habet ad aliam causam, vel actionem, consequenter potest absolute ad censuram, solum in ordine ad talem causam, vel actionem: tunc enim non potest perfectionem absolutiois tribuere, quantumvis persona digna sit, quia nihil interest eius dispositio, si in alio non est potestas. Exemplum est v. g. in Iudice Ecclesiastico alicuius cause, qui potest absolute aliumquem, ut in ea causa ferat testimonium, si aliud sufficiens haberi non possit, ut sumitur ex c. *Veniens* 2. de testibus, ubi Abbas n. 18. & alij, & tractat late Vgolin. Tab. 1. cap. 4. §. ultimo, num. 18. Diciturque esse hoc privilegium peculiari iure introductum, ut lites facilius expediantur, & ideo non esse extendendum ad collationem beneficii, vel alios similes actus. Quod etiam sentit Navar. in cap. *Ita quorundam*, de Iudeis notab. 11. num. 18. & 22. In eo igitur casu, quamvis absolutio ad talem effectum concedatur homini, quia ratione sue dispositionis, vel satisfactionis simpliciter absolvi posset, nihilominus a tali iudice non potest absolvi, sed solum secundum quid, & ad talem actum, ex defectu potestatis.

Hinc vero nascitur difficultas, quomodo possit ille homo post consummatum actum, ad quem fuit absolutus iterum in censuram incidere, cum iam non sit contumax, nec inobediens Ecclesie. Propter hanc difficultatem dixerunt aliqui Canonistæ, necessarium esse novam sententiam: Vgoli. vero cum communi ait, sine nova sententia priorem censuram iterum incurri. Et sine dubio non est necessaria nova sententia. Alias illa absolutio non esset limitata ad tempus, vel actum, sed absoluta. Imo, si necessaria esset nova sententia in prædicto casu, non posset iuste ferri, cum ille homo sit iuste absolutus, & de novo non sit dignus censura. Ratio ergo cur potest censura redire, est, quia redit ex vi prioris sententiæ, quæ iusta fuit, & ita semper respicit illam contumaciam, in qua talis sententia fundata fuit. Cuius sententiæ effectus impeditus fuit ad tempus per prædictam absolutioem, semper autem sententia retinet suam vim, & moraliter permanet, sicut lex quædam; & ideo transacto tempore absolutiois iterum operatur moraliter inducendo censuram. An vero dicenda sit illa censura eadem numero cum præcedenti, necne, res est parvi momenti: tamen moraliter tanquam eadem reputatur. Vnde cum hæc res non habeant aliud esse nisi morale, eadem dicenda est; & ideo ad illam non est necessaria nova causa, vel contumacia.

Alio modo datur hæc absolutio ad reincidentiam, ita ut ex intentione absolventis non detur solum ad definitum tempus, vel actum, sed etiam ut simpliciter valeat, & perpetua sit sub conditione tamen satisfaciendi, vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo transacto, & non impleta conditione, iterum incidatur in censuram: & hæc est propriissima absolutio ad reincidentiam. Continetque simpliciter duo. Vnum est ablatio censure pro illo tempore, simpliciter, & absolute; aliud est ablatio censure pro reliquo tempore tamen sub conditione, & ex hoc secundo capite habet, quod sit tantum

A ad reincidentiam, non impleta conditione. Atque in hoc differt à priori absolute, quod illa præcise tollit censuram pro tali tempore, vel actu: quo consummato, independenter ab omni conditione vel actione ipsius, personæ sic absolute iterum censuram incurrit: in hoc vero posteriori modo expectatur conditio, vel actio ipsius personæ, cui absolutio data fuit, & ab eius voluntate, vel actione pendet, quod, vel absolutio perpetuo duret, vel censura redeat, nam si conditionem impleverit, non redibit: si vero non impleverit conditionem, iterum redibit censura.

Ex quo intelligitur primò, hanc absolutioem veram, ac propriam esse, ideoque necessariam esse potestatem iurisdictionis ad illam concedendam, & non sufficere conventionem partium. Ut, Verbi gratia, si quis excommunicatus sit ad instantiam alterius, donec illi solvat debitum, non satis est, ut ipse inter se conveniat, & creditor consentiat, ut solutio debiti differatur usque ad certum tempus, non (inquam) hoc est satis, ut debitor censatur absolutus ad reincidentiam pro hoc tempore, sed erit satis ut ad iudicem possit sic absolvi: nam censura semel contracta, non potest aliter tolli. Vnde in hoc est magnum discrimen inter præceptum satisfaciendi de futuro intra certum tempus sub pena censure ipsò facto incurrendæ, & censuram iam contractam. Nam in priori casu, si pars in cuius gratiam censura conceditur, consentiat, & differat tempus solutionis, id satis erit, ut non incuratur censura, donec totum illud tempus transactum sit, etiam si prior terminus à iudice præfixus elapsus fuerit, ut in superioribus probauimus; quia cum illa censura nondum sit contracta, non est necessaria absolutio, per quam tollatur, neque aliquis actus iurisdictionis, quod impediatur, sed satis est, quod materia præcepti, ex cuius transgressione pendet censura, ita mutetur, ut præceptum pro eo tempore non obliget: nam hoc ipsò cessat contumacia, & ideo illo tempore non censetur pertransiri terminus à iudice præfixus. At vero in posteriori, seu presenti casu, quando iam censura contracta fuit, est omnino necessaria absolutio & iurisdictionis ad tollendam illam etiam ad reincidentiam. Quapropter satis non est sola partium concordia.

Ex quo vterius colligitur, huiusmodi absolutioem in censuris ab homine satis, per se loquendo, & ordinarie, solum posse dari ab eo, qui censuram tulit, vel eius superiore iuxta declarationes superiores datas: quia hæc absolutio eandem iurisdictionem requirit, ac illa quæ simpliciter datur, & de se potest esse perpetua, si is, qui absoluitur, conditionem impleat. Dico autem, per se ordinarie, quia per privilegium, vel per Bullam Iubilæi interdum datur facultas absolvendi, etiam ab hac censura ab homine lata: Tamen illa concessio semper fit sub ea clausula, & conditione *Satisfacta parte*, qua clausula non servata, absolutio nulla redditur, ut supra etiam dixi. Quia tamen interdum contingit (ob impotentiam poenitentis) satisfactionem re ipsa non præcedere, sed solum cautionem eius, ideo tunc absolutio talis solum est ad reincidentiam, quia, si persona sic absoluta, habita possibilitate, non satisfaciatur, iterum incidet, ut declaratur Pius Quintus, Gregorius Decimus tertius, & Xistus Quintus, in variis Bullis Iubilæi, ut referunt moderni Auctores, & est valde consentaneum iuri communi, ut colligitur ex capitul. *Eos qui, §. Idem statuimus*, de Sentent. excommunicati. in sexto.

Simili modo in censuris à iure, si non sint reseruatæ, eadem potestas, quæ requiritur ad aliam absolutioem simplicem, sufficit, vel necessaria est ad hanc de reincidentia, ut patet ex ratione superius facta, quæ hic eodem modo procedit, & applicari potest. A censuris autem reseruatæ Pontifici (& idem

23
Absolutio ad reincidentiam solum per iudicem concedi potest.

24
Quis possit ad reincidentiam ab absolvente in censuris ab homine.

Vide Reg. 10. l. cap. 10 §. 4. num. 5.

25
Quis possit hoc modo ad censuram à iure absolventem.

idem est proportionaliter in reliquis) quamvis ordinarie, & per se loquendo solus ille possit ab eis absolueri, cui reservatur; tamen iure communi in quibusdam casibus, in quibus difficilis est ad superiorem recursus, conceditur aliis inferioribus potestas absolueri, cum obligatione comparandi, vel petendi absolutionem à superiore, cum primò commode adiri possit, & talis absolutio, quoad hanc partem est ad reincidentiam. Nam, si nacta oportunitate, quis contemnat, vel negligat superiorem adire, in eandem censuram iterum incidet, ut notavit Covarruvias dict. §. 11. numero sexto, in fine, ex capite. Eos, de Sentent. Excommunic. in sexto. Aduertit tamen, idem esse dicendum in quibuscunque censuris, siue ab homine, siue à iure latis, quando ob imminuentem mortem, vel aliam similem causam aliquis ab eis absoluitur ab aliquo inferiori, à quo per se, & extra illum causum non posset absolui.

An ad reincidentium in censuram noua culpa requiratur.

VNa vero superest difficultas circa huiusmodi absolutionem ad reincidentiam, scilicet, an necessaria sit noua culpa ad sic reincidentium. Pendet enim ut diximus, hæc reincidentia ex actione aliqua, vel omissione, quæ posita fuit ut conditio, sub qua reincidentur: contingere autem potest, ut ille, qui sic est absolutus, postea non expleat conditionem absque culpa, ut verbi gratia quia ob solam impotentiam non persoluit debitum intra præfixum terminum. Respondeo, dupliciter dari hanc absolutionem, primo absque certo præfixo termino, solum sub ea conditione, Cum primum possis &c. ut in casu dicti capit. Eos qui, & tunc dubium non est, quin reincidentia non contingat absque noua culpa, quia necessaria est noua contumacia. Nam ita in tali absolutione virtute includitur præceptum comparandi vel satisfaciendi, &c. & donec illud violatur, nondum censetur impleta conditio necessaria ad reincidentium, sed hæc conditio non impletur quamdiu impotentia durat, ut ex ipsa forma iuris constat: ergo.

Alio modo ponitur dicta conditio implenda intra certum terminum præfixum, nulla facta mentione de potestate, vel impotentia, sed absolute actione, ut de restituendo, vel soluendo debito; & tunc est valde probabile, etiam si non intercedat culpa, quacunque ex causa non impletur conditio, in censuram reinci, quia hæc non est noua censura, sed eadem moraliter, & ideo non requirit nouam contumaciam, ut supra dicebamus in priori absolutione ad certum tempus, vel actum. Et alioqui conditio posita talis est, ut sine culpa omitti possit, & in modo, vel verbis, quibus ponitur, non indicatur respectus ad nouam culpam negligentiam: ergo. Quocirca, licet ante censuram contractam nemo contrahat illam, si non soluat, eo quod non possit, quantumvis præceptum soluendi sub censura latum sit, tamen post contractam censuram, licet ablata sit ad reincidentiam sub conditione soluendi intra præfixum terminum, potest quis in illam reinci, non soluendo etiam ob impotentiam. Sicut si non fuisset absolutus, in illa permansisset, etiam si factus esset impotens ad soluendum. Nam tunc perinde se habet post transactum præfixum terminum, ac si non fuisset absolutus, quia non fuit absolutus simpliciter, sed ad reincidentiam. Atque hoc videtur in rigore verum, nisi oppositum aliunde constet ex intentione absoluentis, quæ regulariter non est alia, præterim quando talis absolutio fit ex consensu partis, in cuius præiudicium vergere possit. In huiusmodi ergo euentu, ante lapsum terminum præfixum, recurrendum est ad ipsum iudicem

& petenda absolutio simpliciter, vel saltem dilatio termini, quam illi tenebitur concedere, si sufficienter probetur impotentia soluendi; si autem non concedat, recurrendum erit ad superiorem, quia alias non poterit evitari censura, sicut censura semel contracta non tollitur sine absolutione, etiam si iniuste negetur.

SECTIO IX

Utrum, in absolucendo à censura certa aliqua forma seruanda sit.

Sicut censura iure Ecclesiastico introducta est, ita & eius absolutio: nō oppositorū eadē est proportio. Vnde ab eodē iure petenda est absolucendi forma sicut & ferendi censurā. Duo autem possunt de hac forma inquiri, scilicet, quid pertineat ad substantiam eius, & quid ad solennitatem: & de utroque breuiter dicendum est.

Circa priorem partem omnes conueniunt, nullam esse in iure præscriptam formam verborum, quæ sit de substantia huius formæ. Ita docent Theologin 4. d. 18. & specialiter Richard. arti. 10. q. 5. Syluest. verb. Absolutio, 3. m. 2. & Nau. de Pœnit. d. 6. ca. 1. in princip. nu. 59. & in comment. de subilæo not. 30. num. 8. & Covarr. cap. Alma, §. 11. num. 6. & 7. & alij. Nihilominus tamen iidem autores docent necessarium esse hanc absolutionem fieri aliquo verbo, aut signo sensibili, quo sufficienter significetur eum, qui censura ligatus erat, solui, & liberari ab ea, quæ sunt hæc, Absolutio te: Reconcilio te Ecclesie, vel aliquid simile. Quia hæc actio fit inter homines, vnde necesse est, ut sensibili modo fiat, sicut supradictum est de forma ferendi censuram: nam quoad hæc eadem ratio erit de utroque, ut bene notauit Nauar. in Summ. cap. 27. num. 37. Vnde in huiusmodi forma in primis necessarium videtur aliquod verbum quo ille moralis effectus tollendi censuram indicetur, siue sit verbum tolli aut aufero, siue verbum Benedico, aut Rebenedico, ut aliqui dicunt. Deinde oportet aliquo modo exprimere personam, quæ absoluitur: quia non potest aliter significari, intentionem absoluentis ad illum dirigi, & effectum per illa verba intentum esse tollere censuram, quæ huic, vel illi inerat, quod necessarium est ad eius absolutionem, quia, alioqui non sufficienter significaretur, is, qui absoluitur, sicut proportionaliter de censura diximus.

Vnde consequenter etiam necessaria est expressio personæ absoluentis; quia, si ei qui antea ligatus erat, vel etiam ipsi Ecclesie non significetur absolutionem illam fieri ab eo, qui potestatem habet, non significatur sufficienter, ut vera absolutio. Hæc autem expressio personæ absoluentis non oportet, ut fiat per vocem distinctam ab ipso verbo, quo significatur actus absoluedi. Nam ipso verbo implicite & virtute continetur quod satis est ad significationem sensibilem. Etenim in forma baptizandi, & absoluedi sacramentaliter hoc satis est, quantum pertinet ad substantiam formæ: ergo multo magis in præsentia. Quod maxime verum habet, quando hæc absolutio verbis fit; nam tunc ipsa expressio verbi absoluedi, vel æquivalentis, prolata à tali persona, in actu exercitio significatur, ipsam esse quæ absoluit. Quando vero absolutio hæc datur per solum scriptum, tunc necessaria est clarius expressio personæ absoluentis nomine proprio, aut æquivalenti, quia alias non significatur actio in particulari, & ut egrediens à tali persona habente potestatem, quod necessarium est ad valorem absolutionis.

Sine

Sect. IX. Num certam formam sibi vendicet.

155

*Sine in absolutiois forma necessario determinatio A
censura, à qua absolutio datur.*

Inquiri vero hic potest, an necessarium sit in hac forma addere aliquam determinationem, qua significetur absolutioem esse à censura, vel à tali censura. Videtur enim hoc esse necessarium, quia alias valde suspensa, & quasi æquivoca relinquitur significatio. In contrarium vero est, quia sufficere videtur intentio absolutentis ad determinandam significationem illius verbi: nam in sacramento Confessionis id sufficit, neque est de substantia illius formæ, ut dicatur: *Ego te absolvo à peccatis tuis*: sed sufficit dicere, *Ego te absolvo*: ergo etiam in presenti. Respondet, quando ex forma iudicii, seu ex his, quæ proximæ antecedunt, constat de qua res sit sermo; tunc non erit necessaria illa determinatio, nisi tale sit verbum, ut ex propria significatione illam requirat, ut v. g. si reus petat absolui ab excommunicatione, satis est, quod Iudex respondeat: *Ego te absolvo*: & hoc probat ratio posteriori loco facta. In absolutioe etiam sacramentali semper præcedit peccatorum confessio, quæ est proxima materia illius iudicii: à qua significatio talis formæ determinatur, ut absolutioem à peccatis significet. Sicut in forma Eucharistiæ, ex præsentia materiæ determinatur nomen *Hoc*, ut designet, & significet rem contentam sub speciebus panis. Multo ergo magis in absolutioe à censura, si ex adiunctis fiat determinatio, satis erit. Et ratio à priori est, quia tunc illa est sufficiens significatio sensibilis, & voluntatis absolutentis, & effectus, Dixi autem: *Nisi tale sit verbum, quod ex modo significandi determinationem requirat*: quia oportet, ut verba reddant completum, & integrum sensum: potest autem tale esse verbum, ut absque adiuncta determinatione nullum completum sensum reddere possit, ut videtur esse verbum *Tollo*, aut *Aufero*. Nam si quis dicat: *Ego tollo*, aut *aufero à te*, & nullam determinationem adiungat, nullum sensum perfectum reddit. Oportet ergo addere nomen censuræ, aut aliud æquivalens, vel certe pronomen aliquod eam designans ex adiunctis, seu concomitantibus, iuxta superius dicta.

At vero quando nihil præcedit, ex quo possit talis determinatio moraliter fieri, tunc certe videtur necessarium addere talem determinationem, ut obiter indicavit Sylvest. verbo *Absolutio*, 2. §. *Quantum est*. Ut quando in confessione ante absolutioem sacramentalem præmittitur absolutio à censuris ipso absolvente nihil petente, nec cogitante de censuris: tunc si in forma non addatur determinatio, non videtur satis significari sensibiliter ille effectus, & voluntas Iudicis absolutentis. Et idem est, quando aliquis absoluitur inuitus, aut nihil petens: atque hoc etiam confirmat usus Ecclesiæ: Quapropter probabile est, tunc esse de substantia addere determinationem aliquam, non quidem per verba specifica, sed saltem per generalia; ita ut significetur sufficienter, illum esse usum potestatis, ad tollendam censuram, vel censuras, quibus talis persona ligata est. Non est tamen hoc ita certum, quin oppositum sit probabile: quod sentit Vgolinus tabul. 1. cap. 13. Ut minimum tamen res est dubia, & ideo in hac partem securiorem semper inclinandum est.

Num oporteat in absolutioe explicare causam censuræ.

Vari vero ulterius potest, an oporteat in absolutioe explicare causam censuræ, dicendo v. g. *Ego te absolvo ab excommunicatione, quam propter talem causam incurristi*. Respondet breviter, hoc per se loquendo, non esse necessarium: quia neque aliquid iure cautum est, neque ex natura rei oritur talis ne-

celsitas, cum voluntas, & intentio absolutentis cum ipso effectu tollendi censuram satis explicetur, etiam si causa censuræ non exprimitur. Aliquando vero oportet hanc causam exprimere, ut constet à qua censura posuitur absolutio. Contingit enim aliquem esse ligatum pluribus excommunicationibus propter diversas causas, qui potest absolui ab una, quamvis non absoluitur ab aliis: & tunc ut tollatur ambiguitas, oportet aliquando exprimere causam censuræ: sic enim facile intelligitur ab illa censura absolui, & non ab aliis. Quamquam in eo casu non semper hoc necessarium sit, vel quia simul potest quis absolui à multis censuris, licet plures habeat, vel fieri potest, ut absolvens habeat potestatem limitatam ad vnam censuram, & non possit ab aliis absolvere: tunc enim etiam si absolutio simpliciter, & sine expressione causæ præferatur, ex principio, à quo procedit, sufficienter intelligitur limitari ad talem effectum.

Itaque in eo casu, quo aliquis ligatus est pluribus censuris, primum considerare oportet, an absolutio petatur ab eo, qui potest absolvere ab una tantum, vel à pluribus; si ab una tantum quantumcunque absolutio simpliciter petatur, & concedatur, illa tantum censura tollitur, quæ sub absolutentis potestate cadit, quia ex parte censurarum non repugnat tolli vnam sine aliis; quia non habent necessariam connexionem, ut recte notavit D. Tho. in 4. d. 18. qu. 2. D. Thom. art. 5. qu. 3. & ibi Paludanus, ac ceteri Theologi: ex Palud. parte vero potest limitata est, ut supponimus: & ideo non potest absolutio excedere absolutentis facultatem.

Si autem absolutio petatur à iudice, qui potest à pluribus censuris absolvere, tunc vel petitio est absoluta absque determinatione, vel limitatione determinatæ causæ, & absolutio similiter conceditur, vel petitio est limitata ad absolutioem censuræ, pro tali delicto contractæ; absolutio vero simpliciter, & indefinite sine expressione talis causæ conceditur, vel è contrario petitio sit absoluta, concessio vero absolutiois est cum limitatione causæ scilicet à censura pro tali delicto, vel ob talem causam contracta. In primo casu absolutio censetur esse de omnibus censuris, quibus petens ligatus est, siue in forma absolventi addatur signum distributivum quod clarius erit, ut si dicat: *absolvo te ab omni censura*, vel *ab omni vinculo excommunicationis*, siue indefinita præferatur dicendo, *Ego te absolvo*. ut expresse notavit Divus Thomas supra dicens: Quando Iudex potest absolvere ab omnibus censuris, si absolute absoluat, ab omnibus absolvere, nisi contrarium exprimat. Ratio vero est multiplex: Prima, quia fautores ampliandi sunt. Secunda, quia responsio, vel confessio intelligitur esse proportionata interrogationi, seu petitioni: qui autem absolute petit absolui, etiam si non exprimat à multis vel ab omnibus censuris, simpliciter petet liberari à vinculis, quibus ligatus est. Tercio, quia alias vel irrita, vel inepta esset talis absoluendi forma, quia non est ratio cur de vna censura intelligatur magis, quam de alia. & ideo ex vi & proprietate illius verbi, *Absolvo*, si nulla adiungatur limitatio, significatur totalis solutio ab omnibus vinculis.

Est autem observandum, quamvis hæc vera sint, quantum est ex vi talis formæ absoluendi; tamen quia efficacia talis formæ semper pendet ex intentione absolutentis, ideo si ipse intendat illis verbis absolvere ab una excommunicatione, & non ab aliis, quamvis hanc limitationem in ipsis verbis non exprimat, vnam tantum censuram auferet, non alias: quia operatio formæ non potest excedere intentionem eius; male autem faciet, vel diuidendo absolutioem sine causa vel saltem non exprimendo quam censuram tollere intendat, vel decipiendo alium, vel perplexum relinquendo. Imo si talis Iudex

Nisi ad illam quam siam intentionem determinet.

Iudex intendat tantum confusē, & vage vnam ex his censuris tollere per suam absolutionem, & non determinate hanc, vel illam designet, seu intendat, nihil faciet, quia actiones debent esse de singularibus determinate; & quia non est maior ratio, cur in hoc casu tollatur vna censura, quam alia; causa autē indeterminata, quæ per se libera non est, nihil operatur, nisi concurrat aliqua alia ad determinationem adiuvans.

10
Absolutio
petita ad
determina-
tam censu-
ram & sim-
pliciter con-
cessa, illam
tantum tollit

At vero in secundo casu absolutio non est de omnibus censuris, quibus ligatus est petens; sed ab illa tantum, cuius causam ipse in petitione expressit, ut colligitur ex cap. Cum pro causa, & cap. Officij, de Sententia excommunicationis. Et ratio est supra tacta; quia concessio accommodatur petitioni: quia ergo petitio limitata est, licet absolutio videatur simpliciter concedi, ex petitione limitatur; & perinde se habet, ac si in ipsa exprimeretur causa censura, cuius absolutio conceditur. Nec satis erit, quod is, qui absolutionem petit, intendat absolutam liberationem; & absolutionem ab omnibus censuris consequi, etiam si vnam tantum causam censuræ in sua petitione exprimat: nam absolutio non respondet intentioni eius, sed verbis. Et præterea talis petitio in illo sensu subreptitia esset, & deceptionē involuens: & ideo prodesse non potest absolutio sic subrepta, ut dicitur in dict. c. Officij.

11.
Absolutio
simpliciter
petita, con-
cessa autē
pro deter-
minata cē-
sura, illam
tantum
auferit.

Demum in tertio casu manifestum est, absolutionem esse limitatam, & in eo maxime esse potest necessaria expressio causæ ipsius censura; quia licet petitio sit vniuersalis, non cogitur Iudex totum cōcedere, quod postulat: potest ergo pro libertate sua ab vna censura absolui, & non ab alia; quod maxime facit, quando in ipsa absolutione declarat se absolui ad censuram pro talia causa contracta: nam illa additio habet vim limitandi absolutionem ad illam solum censuram: vnde dubium non est, quin de facto tunc ab vna absoluat, & non ab aliis. An vero iuste, & licite sic absoluat, ex circumstantiis, & rationibus occurrentibus iudicandum est: id enim nō est intrinsece malum, neque aliquo iure simpliciter prohibitum: pendet ergo ex circumstantiis, & ex causis, quæ Iudicem mouent ad sic absolvendum. Regulariter enim loquendo, sic potest absolui ab omnibus, & ex parte petentis non est impedimentum, non est absolutio ita limitanda: si vero ex parte petentis est impedimentum, & contumacia respectu vnius censura, seu causæ eius, non debet ab altera absolui, donec in regre satisfaciatur, nisi fortassis aliqua rationalis causa urgeat. Quod colligitur ex dicto cap. Officij. Et hæc doctrina tota communis est, ut colligitur ex Panormitano, & aliis dictis cap. Cum pro causa, & Officij, & ex Nauarro in cap. Ita quorundam, de iudicis, in Glossa vlt. notab. 11. nu. 12. & Conarruuias in c. Alma mater, parte 1. §. 11. numero 12. & 13.

Panorm.
Nauarr.
Conarr.

Sine de substantia absolutionis, ut per verbum, vel per scripturam proferatur.

12
Vltimo inquiri potest circa hanc partem, an sit de substantia absolutionis à censura, ut per verba proferatur, sub verbis autem scripturas comprehendimus: nam quoad hoc sunt eiusdem rationis, & sensibilem habent significationem ad placitum æque expressam. Vnde certum est etiam per verba scripta posse hanc absolutionem dari: quod maxime obseruatur circa absentes, ut supra ostendimus. Difficultas ergo solum est de aliis signis, vel nutibus vel actionibus: & videtur quidem nunquam hoc sufficere: quia nunquam satis expresse declarant effectum absolutionis, & intentionem absoluentis. Et confirmatur quia, alias Episcopus communicando cum excommunicato, illum censetur ab excom-

Ratio du-
bitandi.

municatione absolui: quia, exceptis verbis, nullum maius signum absolutionis potest erga illum exhibere: consequens autem est falsum, ut constat ex Clementina vlti. de sententia excommunicat. vbi etiam de summo Pontifice dicitur, quod licet scienter participet excommunicato, per hoc ipsum absolui non censetur, nisi aliter exprimat se velle id facere: ergo multo minus id dici poterit de inferioribus Episcopis. Quod etiam colligitur ex cap. Cum desideret, de Sententia excomm.

Respondetur breuiter, aliud esse loqui de ordinario iure, aut de Ecclesiæ statuto, aliud de necessitate simpliciter, seu de absoluta potentia summi Pontificis. Priori modo dicendum est, hanc absolutionem non sufficienter concedi per actiones aliquas ab eo factas, qui alias potest absolui, etiam si alioqui tales actiones videantur repugnantes cum censura. Hoc plane conuincunt decreta adducta, & cap. Si aliquando, de Sententia excommunicat. Et ratio est, quia illud signum est valde incertum, imo per se non est signum, sed aliud factum, vel opus: & ideo merito iure positio declaratum est, ut ad absolvendum à censura non sufficiat. Quod adeo verum est in inferioribus Episcopis, vel Prælati, ut quamvis declarent se velle tali facto, vel communicatione absolui, nihil efficiunt, ut notauit Glossa in dicta Clementina vlti. verbo Velle, & in dicto c. Glof. Cum desideret, quia tenentur Episcopi, & omnes inferiores Prælati formam communis iuris seruare, nec potestatem habent immutandi illam.

Quod secus est in Romano Pontifice, & ideo de illo specialiter dicitur in dicta Clementina vltima, quod si declaret se velle suo facto, aut communicatione absolui, factum tenet: habet enim supremam potestatem ad tollendam censuram independentem à iure positivo, & ideo si absolute velit ea potestate uti, non seruata forma iuris, effectum intentum operatur. Ex quo etiam fit, ut si solis nutibus, vel vnicuique verbo Pontifex satis declaret se velle absolui, factum tenet. ut v.g. si interrogatus, an velit se esse absolutum à censura, solo motu capitis annuat, pro absolutione valebit. Idemque est, si post oblatam petitionem absolutionis vno verbo respondeat, Fiat, vel, Contentus sum; dummodo petitio ex modo, quo proponitur, non respiciat futurum, sed contineat petitionem absolutionis statim obtinendam: ita ut ex antecedentibus & consequentibus satis constet, illo nutu, aut verbo significari voluntatem Pontificis esse absolvendi ex tunc. Quod colligitur ex his quæ tradit Rebuffus in Praxi beneficii, verbo Datum, num. 26. Quæ tamen signa in inferioribus Prælati vel sufficientia non sunt, vel certe valde dubia, & ideo illis vtendū non est; sed per expressa, ac formalia verba absolutionis tribuenda. Et hæc tenet de substantia huius formæ.

SECTIO X.

Quæ solemnitas seruanda sit in absolutione à censura.

Ria in hac forma absoluiendi possumus distinguere, quæ superius in forma ferendi excommunicationem distinximus, scilicet ea, quæ antecedunt absolutionem, & quæ continentur, & quæ subsequuntur: de quibus hic pauca dicemus, tum quia de hac re pauca sunt in iure instituta, tum etiam quia ea, quæ instituta sunt, magis pertinent ad singulas censuras in particulari, & id eo ibi latius ea exponemus.

Absolutionem ergo antecedere in primis debet petitio absolutionis, non quia hoc sit de substantia, ut supra ostensum est; sed quia ad convenientem solutionem debitum a necessitate.

debitumque modum absoluendi ita expedit. Sumiturque ex cap. *Per suas*, de Sententia excommuni- in illis verbis: *Nisi gratiam absolutionis impleret, non debet audiri; ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur*. Et in ca. *Significasti*, de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, ibi: *Si petierit, & similia verba sunt frequentia in iure*. Ratio vero est, quia dum quis non petit absolutionem, non exhibet sufficiens signum obediendi, & recedendi à sua contumacia: quod tamen, per se loquendo, necessarium est, cum sit finis censuræ. Dico autem, per se loquendo, quia ubi propter moram timetur aliquod periculum, vel alia ratio vrgens occurrit, potest aliquando hæc absolutio dari, licet non præcesserit petitio, vt supra declaratum est. Item quando absolutio non datur simpliciter, sed tantum ad aliquem actum, vt ad collationem beneficii, vel ad testimonium ferendum, vel ad aliud simile, tunc facilius solet absolutio hæc dari sine petitione præuia: quia cum censura simpliciter non tollatur, sed statim redeat, cessat ratio adducta.

Quid autem seruandum sit in huiusmodi petitione in ordine ad forum externum, quando in illo sit, ad nos non pertinet; sed videri potest Vgolinus tab. 1. cap. 19. §. 3. vbi quæstiones alias de hac re ad illud forum pertinentes tractat: & Couarruias in ca. *Alma*, 1. par. §. 12. In foro autem interiori, seu poenitentia nulla specialis circumstantia requiritur, sed solum vt petens exhibeat sufficiens signa obediencie ad Ecclesiam. An vero necesse sit, vt petat in confessione, vel in ordine ad illam, iam supra tactum est: nam per se loquendo, & ex vi censuræ id necessarium non est, quia potest censura tolli, etiamsi non auferatur culpa. Ex parte vero absoluentis, si potestas sit ei cum ea limitatione concessa, poterit esse necessarium: sufficit tamen, vt implicite petatur, postulando absolutionem à peccatis. Denique sepe etiam necesse est, vt antecedit satisfactio partis læsæ, si heri possit, vel cautio sufficiens, si non possit: hoc enim pertinet ad iustitiam absolutionis, non vero ad substantiam eius, per se loquendo, id est, nisi potestas absolutionis sit cum ea limitatione data, vt superius late declaratum est.

De solemnitate, quæ comitatur, seu proxime ante absolutionem fit, nihil potest in commune dici, quia nullæ ceremoniæ circa hoc præceptæ sunt in iure, quæ communes sint omnibus censuris; que vero ad singulas pertineant, suis locis dicemus. Hic solum adnotare possumus, in huiusmodi absolutionis modo maxime seruandam esse consuetudinem receptam, & probatam: nam multæ ex antiquis ceremoniis in diuersa consuetudinem abierunt. Item etiam quando commode seruari non potest aliqua ceremonia sine peccato prætermittitur, vt notauit Nauarrus in Summ. cap. 26. num. 9. agens de ceremoniis seruandis in absoluendo ab excommunicatione, iuxta cap. *A nobis*, 2. de Sententia excommunic. de quibus infra suo loco. Denique vt ibidem Nauarrus aduertit, quando hæc absolutio conceditur in foro poenitentia per privilegia Mendicantibus concessa, & alia similia, tunc non oportet seruare alias ceremonias præter eas, quæ ad Sacramentum poenitentia sufficiunt. Et ita habet vltus.

Denique post absolutionem solum potest esse necessaria illius denunciatio, seu publicatio proportionata censuræ, quæ non poterit absolutio respectu aliorum. Effectum intentum, nisi æque de illa constet, & censura prius constitit: si ergo censura fuit publica, absolutio etiam esse debet publica; si vero fuit occulta, satis erit occulta absolutio. De qua re nihil addendum occurrit in ordine ad forum conscientia, præter ea, quæ in superioribus tacta sunt. Quædam vero, quæ ad forum externum pertinent, videri possunt in Vgolino tab. 1. cap. 24. vbi specialiter tractat, quando hæc absolutio.

Fr. Suarez tom. 5.

Adio datur in foro confessionis, quanta fides adhibenda sit Confessario affirmanti talem personam absoluisse. De qua re iam diximus in sectione secunda; & ideo de censura in genere hæc sufficiunt: ad species singulas descendamus.

DISPUTATIO VIII.

Quæ est prima de Excommunicatione.

De Excommunicatione secundum se.

Postquam dictum est de censuris in genere, descendendum est ad singulas species censurarum, inter quas præcipua est excommunicatio, & vsu frequentior, & in materia copiosior, ac difficilior: & ideo de illa primo loco dicendum est, seruando eundem ordinem, quem in superiori tractatu de censuris in communi tenuimus, quauis multa capita, seu principia, quæ aut nihil speciale in excommunicatione habent, aut si quid habent, facile ex rationibus communibus intelligitur, aut omitti poterunt, aut facilius expediti. Et ob hanc causam nihil hic dicemus de potestate excommunicandi, nec de quæstione, an sit excommunicatio, vel quo iure introducta sit, diuino vel humano: nam eadem proportionem, qua de censura in communi definiendæ sunt. Potestas enim, quam ostendimus esse in Ecclesia ad ferendas censuras, eadem est potestas excommunicandi; imo in hoc actu præcipue exercetur, vt ex Matth. 18. & 1. ad Corinth. 5. & traditione Ecclesiæ colligitur. Vnde etiam satis constat excommunicationem esse, ita tamen, vt licet potestas ad illam ferendam ex iure diuino sit, illius vero institutio iure Ecclesiastico sit introducta. Solū ergo in præsentī disputatione est breuiter explicandum, quid, & quotuplex sit excommunicatio, vt postea in effectibus eius declarandis (quod in hac materia præcipuum est) diutius immoremur. Tractant autem de hac materia Theologi in 4. dist. 18. & aliqui in 2. 2. Alensis 4. part. quæst. 81. alias. 22. Antonius 3. part. tit. 24. & 26. Summistæ præsertim Caietanus, verbo *Excommunicatio*, & Nauarrus cap. 27. & Adrianus in 4. in materia de clauib. Caietanus etiam tom. 1. Opuscul. tract. 19. Et iuris Pontificij Doctores in titulis de Sent. excomm. & in decretis 17. q. 3. & tota causa 24. & præsertim Couarruias in ca. *Alma mater*. Multi etiam recentiores varios tractatus de his censuris scripserunt: præsertim Vgolin. iusto, & erudito volumine.

(.)

O

SE.